

LIFE+ Príroda & Biodiverzita

TECHNICKÉ FORMULÁRE

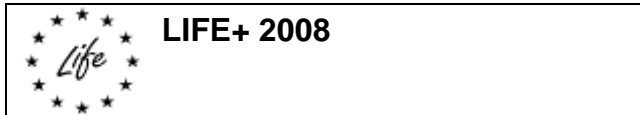
Časť A – administratívne informácie

POZNÁMKY:

Obsahuje 5 súborov s formulármi žiadosti LIFE+ "Príroda & Biodiverzita": A, B a C (technický formulár), F (finančný formulár) a formulár výstupov. Finančný formulár a formulár výstupov sú v samostatných excelových súboroch.

Pri vypíňaní technických formulárov A – C, prosíme rešpektovať štandard A4 formátu. Mapy ilustrujúce miesto uskutočnenia navrhovaných aktivít sa prikladajú ako príloha. Ak je to možné, mapy prikladajte vo formáte A4, ak je to nevyhnutné vo formáte A3. Žiadne iné formáty ako A4 a A3 nie sú povolené.

Ak sú potrebné viaceré kópie 2008-XY, prosíme o použitie nasledovného spôsobu označenia strán: 2008-XY/1; 2008-XY/2 atď.

LIFE+ 2008

LEN PRE ADMINISTRATÍVNE ÚČELY

LIFE+ 08 NAT/

PROJEKT

Názov projektu (max. 120 znakov): **Ochrana hraboša severského panónskeho **Microtus oeconomus mehelyi***

Akronym: (max. 25 znakov): **Microtus**

Projekt bude realizovaný v nasledujúcom krajinách:

Krajina: **Slovenská republika, Rakúsko, Maďarsko**

Administratívne regióny: **SK010 Bratislavský kraj, SK021 Trnavský kraj, SK023 Nitriansky kraj, AT11 Burgenland, HU221 Győri, NL12 Friesland**

Začiatok projektu: **01/01/2010**

Koniec projektu: **31/12/2015**

ŽIADATELIA

Žiadateľ (1): **Bratislavské regionálne ochrannárske združenie (BROZ), Slovenská republika**

Partner (2): **Výskumný ústav vodného hospodárstva (VÚVH), Slovenská republika**

Partner (3): **Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta (PriF UK), Slovenská republika**

Partner (4): **Národný park Neusiedler See – Seewinkel (NP NSS), Rakúsko**

Partner (5): **Združenie pstruh (PK), Maďarsko**

Partner (6): **Spoločnosť pre výskum a ochranu cicavcov (VZZ), Holandsko**

Partner (7): **Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR), Slovenská republika**

ROZPOČET PROJEKTU A POŽADOVANÝ PRÍSPEVOK OD EK

Celkový rozpočet projektu: **3 626 018 €**

Celkové oprávnené náklady: **3 626 018 €**

Žiadaný príspevok EK: **2 719 513 €** (= 75 % celkových oprávnených nákladov)

STRATÉGIE PROJEKTU

LIFE+ Príroda: Najlepšie skúsenosti a/alebo demonštračný projekt prispievajúci k implementácii cieľov Smernice o vtákoch a Smernice o biotopoch (Smernice Rady 79/409 EHS a 92/43/EHS)

LIFE+ Biodiverzita: Demonštratívny a/alebo inovatívny projekt prispievajúci k cieľom Oznámenia Komisie k „Zastaveniu poklesu biodiverzity do roku 2010 a v nasledujúcich rokoch“

Profil koordinujúceho žiadateľa				
Skratka	BROZ		Č. žiadateľa	1
Právne informácie				
Názov	Bratislavské regionálne ochranárske združenie		Právna forma	
DIČ	31771815		Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	
IČO	2021575028			
Dátum registrácie	1. 4. 1997			X
Adresa				
Ulica, číslo	Godrova 3/b		PO Box	
PSČ	811 06	Mesto	Bratislava	
Kód krajina	SK	Krajina	Slovenska	
Kontaktná osoba				
Titul	RNDr.	Funkcia	predseda	
Priezvisko	Kušík	Meno	Tomáš	
E-mail	kusik@broz.sk			
Oddelenie				
Ulica a číslo	Šancová 96		PO Box	
PSČ	831 06	Mesto	Bratislava	
Krajina	Slovenská republika			
Telefón	+ 421 903 77 89 57	Fax	+ 421 2 555 626 93	
Detaily				
Rok	2007			
Ročný obrat	281 645 EUR	Ročný výsledok spolu	522 516 EUR	
Počet zamestnancov	5 na plný úväzok, 3 na čiastočný úväzok			
Webstránka	www.broz.sk			
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>BROZ vzniklo ako občianske združenie (nezisková mimovládna organizácia) v Bratislave v roku 1997. Pôsobí v ochrane prírody, posilnení a obnove biodiverzity, podpore vhodného územného plánovania a trvalo udržateľného rozvoja na regionálnej a miestnej úrovni a v environmentálnej výchove. BROZ pôsobí najmä v regióne juhozápadného Slovenska. Aktivity sú organizované do siedmych programov:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biodiverzita: propagácia Natury 2000, ochrana ohrozených druhov a ich biotopov 2. Malé Karpaty: ochrana lesov a trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch, nové chránené územia 3. Záhorie: obnova mokradí, propagácia ochrany prírody vo vojenskom obvode, výskum 4. Dunaj: ochrana a manažment lužných lesov, obnova degradovaných mokradí 5. Ekologická sieť Bratislavy: podpora ekologických sietí a environmentálne vhodného územného plánovania 6. Zelené pľúca Bratislavy: zlepšenie existujúcich zelených plôch, výsadba stromov, propagácia "mestskej biodiverzity" 7. Obnova mokradí: obnova degradovaných mokradí, verejné kampane, environmentálna výchova 				

PREHLÁSENIE KOORDINUJUCEHO ŽIADATEĽA PROJEKTU

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Špecifické aktivity uvedené v tomto návrhu nedostali a nedostanú pomoc zo štrukturálnych fondov ani iných finančných nástrojov Spoločenstva. V prípade, že financovanie bude dostupné po podaní tohto návrhu alebo počas implementácie projektu, moja organizácia bezodkladne informuje Európsku komisiu.
  2. Na moju organizáciu **Bratislavské regionálne ochranárske združenie (BROZ)** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
  3. Moja organizácia (ktorá je legálne zaregistrovaná v Európskej únii) prispeje k projektu sumou **392 953 €** Moja organizácia bude zabezpečovať nasledovné aktivity:
    - A.5 Technická dokumentácia pre obnovovacie aktivity a konštrukciu technických objektov
    - A.6 Odborná štúdia na obnovenie nížinných lúk a manažment trstinových porastov
    - A.7 Odborná štúdia na vytvorenie biokoridorov medzi lokalitami *Microtus oeconomus mehelyi*
    - B.1 Kúpa a/alebo dlhodobý prenájom pôdy
    - C.1a Obnova Čiližského potoka
    - C.1b Vyhlásenie území Natura 2000, ktoré sa nachádzajú v okolí Čiližského potoka
    - C.2 Obnova mokraďových biotopov v Čičovskej oblasti
    - C.3 Obnova vybraných mokraďových biotopov dôležitých pre *Microtus oeconomus mehelyi*
    - C.4 Obnova trvalých trávnatých biotopov
    - C.5 Reintrodukcia manažmentu trstinových porastov
    - C.6 Vytvorenie biokoridorov medzi lokalitami poddruhu *Microtus oeconomus mehelyi*
    - D.1 Vytvorenie a údržba internetovej stránky
    - D.2 Zverejňovanie informácií, vzdelávacích a propagačných materiálov
    - D.3 Inštalácia informačných panelov a náučného chodníka
    - D.6 Prezentácie a exkurzie pre študentov a verejnosť
    - D.9 Propagácia projektu na konferenciách a v médiách
    - E.1 Riadenie projektu
    - E.4 Networking s inými projektami
    - E.5 Finančný manažment a audit
    - E.6 Vypracovanie ochranárskeho Po-LIFE plánu na poddruh *Microtus oeconomus mehelyi*
- Odhadovaná suma na realizáciu projektu zo strany mojej organizácie je **2 397 948 €**

4. Ak jeden alebo viacerí partneri alebo spolufinancovatelia zredukujú alebo vypovedajú svoj finančný príspevok, moja organizácia sa zaväzuje, že poskytne dodatočný príspevok.
5. Moja organizácia s partnermi a spolufinancovateľmi uzatvorí všetky zmluvy potrebné k dokončeniu prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Takéto zmluvy budú vytvorené podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluvy detailne popíšu úlohy, ktoré majú vykonať jednotliví partneri a zdefinuje finančný plán pre každého partnera.
6. Som si vedomý toho, že moja organizácia je právne a finančne zodpovedná Komisii za realizáciu projektu (Článok 4 Spoločné ustanovenia).

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Bratislave, 2. júla 2009

Podpis a pečiatka koordinujúceho žiadateľa:

Meno a funkcia podpísaného: Tomáš Kušík, predseda BROZ

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Výskumný ústav vodného hospodárstva (VUVH)** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **364 335 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity:
  - A.3 Vypracovanie odbornej štúdie na obnovu vodného režimu Čiližského potoka a jeho priľahlých zón v oblasti Gabčíkovo – Čičov
  - A.4 Vypracovanie odbornej štúdie na obnovu vodného režimu ďalších vybraných mokradí dôležitých pre *Microtus oeconomus mehelyi*
  - E.2 Hydrologický a hydromorfologický monitoring

Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu sú **708 670 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zadefinuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Bratislave, september 2009

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: Ing. Ľubica Kopčová, Generálny riaditeľ

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta (PRIF UK)** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **111 097 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity: A.1, A.2 a E.3. Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu sú **370 400 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zdefiniuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Bratislave, 25. augusta 2009

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: doc. PhDr. František Gahér, CSc., rektor univerzity

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Národný park Neusiedler See-Seewinkel** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **3000 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity:

D.5 Zdieľanie skúseností, vzdelávanie a tréning zamestnancov projektu, zainteresovaných osôb a osôb s rozhodovacou právomocou

Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu sú **8 600 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zdefiniuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Illmitzi, 20. november 2008

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: Kurt Kirchberber, riaditeľ národného parku

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Združenie pstruh (Pisztráng Kör, PK), Maďarsko** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **15 000 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity:
  - D.7 Interaktívna mobilná výstava o *Microtus oeconomus mehelyi*
  - D.8 Propagačný film o *Microtus oeconomus mehelyi* a o projekte LIFE+Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu sú **60 000 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zadefinuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Mosonmagyaróvári, 19. november 2008

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: Füzfa Zoltán, prezident Združenia pstruh

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Spoločnosť pre štúdium a ochranu cicavcov** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **20 000 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity: A.2, D.3, D.4. Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu sú **80 000 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zdefiniuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Arnheme, Holandsko, 15. december 2008

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: J.J.T. Teuwisse MSc, riaditeľ

PREHLÁSENIE PARTNERA

Ja dolu podpísaný potvrdzujem, že:

1. Na moju organizáciu **Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR)** nebol vyhlásený konkurz ani nedostala formálne predvolanie od veriteľov. Moja organizácia nie je v žiadnej zo situácií vymenovaných v článkoch 93.1 a 94 Nariadenia Rady č. 1605/2002 z 25/06/2002 (OJ L248 z 16/09/2002).
2. Moja organizácia (legálne založená v EÚ) prispeje **100 €** do projektu. Moja organizácia bude realizovať nasledovné aktivity:
C.1 Obnova Čiližského potoka
Predpokladané náklady mojej organizácie na realizáciu projektu je **400 €**
3. Moja organizácia uzatvorí s koordinujúcim žiadateľom zmluvu potrebnú na dokončenie prác. Týmto však nebudú porušené záväzky, ktoré boli ustanovené v Zmluve o grante s Európskou komisiou. Táto zmluva bude vytvorená podľa vzoru navrhnutého Európskou komisiou. Zmluva detailne popíše úlohy, ktoré má moja organizácia vykonať a zdefiniuje finančný plán.
4. Pre potreby realizácie zmluvy o tomto projekte medzi Európskou komisiou a koordinujúcim žiadateľom:
  - a) Moja organizácia dáva plnú moc koordinujúcemu žiadateľovi konať v našom mene a za účelom podpisu vyššie spomenutej zmluvy a jej možných doplnkov s Európskou komisiou. Podobne moja organizácia týmto splnomocňuje koordinujúceho žiadateľa na implementáciu takejto zmluvy.
  - b) Moja organizácia týmto potvrdzuje, že sme si pozorne prečítali a akceptovali všetky ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy s Európskou komisiou, najmä všetky ustanovenia týkajúce sa mojej organizácie a koordinujúceho žiadateľa. Predovšetkým moja organizácia potvrdzuje, že účinkom tohto mandátu je jedine koordinátor oprávnený dostať prostriedky od komisie a prideliť mojej organizácii sumu zodpovedajúcu našej účasti na aktivitách.
  - c) Moja organizácia týmto súhlasí s tým, že spraví všetko, čo bude v jej silách, aby napomohla koordinujúcemu žiadateľovi splniť požiadavky vyplývajúce so zmluvy. Predovšetkým moja organizácia súhlasí s tým, že mu poskytne všetky požadované dokumenty alebo informácie čo najskôr po ich vyžiadaní.
  - d) Ustanovenia vyššie spomenutej zmluvy vrátane tohto mandátu majú prednosť pred akýmikoľvek dohodami medzi mojou organizáciou a koordinujúcim žiadateľom, ktoré by mohli mať vplyv na implementáciu vyššie spomenutej zmluvy medzi koordinujúcim žiadateľom a komisiou.

Som legálne oprávnený podpísať toto prehlásenie v mene mojej organizácie.

Prečítal som si celé Spoločné ustanovenia (priložené k návrhu zmluvy o grante).

Potvrdzujem podľa môjho najlepšieho vedomia, že vyhlásenia v tomto návrhu projektu sú pravdivé a poskytnuté informácie sú správne.

V Bratislave, 24. júna 2009

Podpis a pečiatka partnera:

Meno a funkcia podpísaného: Jozef Gurecka, poverený generálny riaditeľ

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA - PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	VÚVH	Žiadateľ č.	2	
Právne informácie				
Právny názov	Výskumný ústav vodného hospodárstva	Právna forma		
DIČ	SK 2020798593	Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	☒	
IČO	001568593		☐	
Dátum registrácie	01.09.1987		☐	
Adresa				
Ulica, číslo	Nábr. arm. gen. L. Svobodu 5	PO Box		
PSČ	812 49	Mesto	Bratislava	
Kód krajina	SK	Krajina	Slovenská republika	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Výskumný ústav vodného hospodárstva (VÚVH) bol založený v roku 1951 na základe vyhlášky č. 40/51 ministra stavebného priemyslu. Od roku 1974, je VÚVH príspevková organizácia. Od roku 2005 je držiteľom certifikátu kvality podľa štandardu ISO 9001.</p> <p>Terajšie activity VÚVH sú definované v aktualizovanej zriaďovacej listine vydanéj Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky z 29. mája 2006 č. 21/2006 – 1.6, ktorá určuje zodpovednosť za vykonávanie hlavných úloh ústavu. VÚVH je jediná inštitúcia na Slovensku, ktorá zabezpečuje komplexný menežment výskumu vôd a ďalších aktivít súvisiacich s potrebou menežmentu vôd v Slovenskej republike. Základnou úlohou ústavu je vedecký výskum, expertízna a vývojová činnosť, odborné poradenstvo v oblasti vodného hospodárstva a vodohospodársko-ekologických problémov.</p> <p>Ústav zabezpečuje celkové výskumno – vedecké riešenia výsledkov týkajúcich sa kvalitatívnej a kvantitatívnej rovnováhy vodného hospodárstva, reguláciu prítokových pomerov, vodné hospodárstvo v geografických a lokálnych administratívnych jednotkách. Ďalej vedecký výskum, expertízy a ďalšie activity vyplývajúce z predmetu činností Národného referenčného laboratória pre oblasť vôd na Slovensku, kontrola ochrany a využívania atmosférických, povrchových a podzemných vodných zdrojov; kvalitu a technológie na čistenie povrchových a odpadových vôd, spracovanie dokumentácie pre plánovanie vodného hospodárstva; organizovanie školení na zvyšovanie odborných znalostí pracovníkov zaoberajúcich sa vodným hospodárstvom, monitorovanie kvality vôd v hraničných vodných tokoch, vypracovávanie koncepcií na ochranu proti povodniam na území SR a príprava máp zaplavovaných území, rizikových území a vodného režimu vodných tokov.</p>				

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA - PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	PriF UK		Žiadateľ č.	3
Právne informácie				
Právny názov	Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave		Právna forma	
DIČ	SK2020845332		Verejný orgán ☒ Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	☐ ☐ ☐
IČO	0039786506			
Dátum registrácie	3. 7. 1940			
Adresa				
Ulica, číslo	Mlynská dolina		PO Box	
PŠČ	842 15	Mesto	Bratislava	
Kód krajina	SK	Krajina	Slovenská republika	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta bola založená 3. júla 1940. Hlavným poslaním fakulty je slobodná realizácia vedeckých, vzdelávacích a kultúrnych aktivít. Fakulta rozvíja prírodné vedy a výučbu prírodovedných predmetov. Hlavným predmetom aktivít je realizácia základného a aplikovaného vedeckého výskumu.</p>				

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA - PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	NPNSS		Žiadateľ č.	4
Právne informácie				
Právny názov	Národný park Neusiedler See - Seewinkel		Právna forma	
DIČ	533/1617		Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	☒
IČO				☐
Dátum registrácie				☐
Adresa				
Ulica, číslo	Apetloner Hof		PO Box	
PSC	A-7143	Mesto	Apetlon	
Kód krajina	AT	Krajina	Rakúsko	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Národný park Neusiedler See – Seewinkel, stepný národný park v Rakúsku bol založený v roku 1993. Pokrýva východnú časť jazera Neusiedl (Fertö) o veľkosti 9800 ha. Park je usporiadaný do 6 ochranných zón. Druhové bohatstvo regiónu je zapríčinené sčasti umiestnením parku v prechodnej zone a sčasti rôznorodosťou biotopov. Hlavné biotopy sú: otvorená voda jazera, trstinové pobrežné porasty, pieskové miesta, pieskové násypy, lúky, pastviny a plytké jazierka. Hlavné úlohy NNSS sú zachovanie chránených prírodných hodnôt pomocou územného hospodárenia a druhovej ochrany, výskum, monitoring a environmentálna výchova. Národný park má vysoko vzdelaných, skúsených a angažovaných pracovníkov, ako aj potrebné zariadenia, domáce zvieratá a vzdelávacie centrum. Národný park je financovaný spolkovou krajinou Burgenland a Rakúskou republikou.</p>				

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA - PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	Pisztráng Kör - PK		Žiadateľ č.	5
Právne informácie				
Právny názov	Pisztráng Kör Waldorf Természetvédő és Természejáró Egyesület / Trout Circle Assotiation		Právna forma	
DIČ	08428250-2-05		Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	
IČO	Pk.62.489/1998/2.			
Dátum registrácie	24. 02. 1998.			X
Adresa				
Ulica, číslo	Határőr 7.		PO Box	
PSČ	9200	Mesto	Mosonmagyaróvár	
Kód krajina		Krajina	HUNGARY	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Cieľom Združenia pstruh je pozdvihnúť verejnú povedomie v oblasti ochrany prírody. Úzko spolupracujú so školami, univerzitami, so zástupcami lesného a vodného hospodárstva na tom, aby priblížili verejnosti a ochraňovali prirodzené biotopy Szigetközü. Prevádzkujú výskumné a vzdelávacie terénne centrum v Dunaszigety. Za posledné roky organizovali niekoľko interaktívnych výstav s témou: Dunaj, voda a rozvoj krajiny.</p>				

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA - PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	VZZ		Žiadateľ č.	6
Právne informácie				
Právny názov	Society for the Study and Conservation of Mammals		Právna forma	
DIČ	8141.54.207.B01		Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	
IČO	KvK 09148054			
Dátum registrácie	11-01-2005			X
Adresa				
Ulica, číslo	Oude Kraan 8		PO Box	
PSČ	6811 LJ	Mesto	Arnhem	
Kód krajina	NL	Krajina	The Netherlands	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Spoločnosť pre výskum a ochranu cicavcov v Holandsku je aktívna v oblasti vedy a ochrany cicavcov viac ako 55 rokov. Takisto sa angažuje v oblasti výchovy a v pozdvíhaní povedomia verejnosti a odborníkov v otázkach ochrany cicavcov.</p> <p>Spoločnosť združuje vedcov aj amatérov, ktorí pracujú v rôznych pracovných skupinách, ktoré sa zameriavajú na druhy alebo skupiny druhov alebo na iné špecializované témy. Jednou z kľúčových úloh spoločnosti je získavanie dát o výskyte, rozšírení a o trendoch v populáciách cicavcov. Na to zamestnávajú a koordinujú rozsiahlu sieť dobrovoľníkov. Odborníci a zamestnanci spoločnosti sú často konzultantami rôznych priemyselných odvetví, autoritami alebo zástupcami neštátnych organizácií v otázkach ochrany cicavcov.</p> <p>VZZ koordinuje plán druhovej ochrany poddruhu <i>Microtus oeconomus arenicola</i>. <i>M.o.arenicola</i> je poddruhom hraboša severského endemického pre Holandsko, ktorý je prioritným druhom vymenovaným v dodatku II v smernici o biotopoch.</p> <p>VZZ pracuje v Holandsku pod záštitou národnej organizácie zaoberajúcej sa divokožijúcou faunou a flórou (VOFF). Počas vývoja štandardov zo základného výskumu k špecializovaným technikám monitoringu, alebo metód vyhodnocovania dopadu činnosti (na životné prostredie) bola vybudovaná rozsiahla medzinárodná sieť.</p> <p>Vedecké výmeny a spolupráca s partnermi ako sú mimovládne organizácie a vedecké zahraničné skupiny sú cieľavedome vyhľadávané na zlepšenie kvality našej práce ako aj na podporu kolegov v zahraničí, ktorí sa zaoberajú ochranou cicavcov.</p> <p>Projekt bude vykonávaný a kontrolovaný cez Steunstichting VZZ - Foundation VZZ, ktorá je legálnym reprezentantom spoločnosti.</p>				

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA – PARTNERA

PROFIL PRIDRUŽENÉHO ŽIADATEĽA				
Skratka	MŽP SR		Žiadateľ č.	7
Právne informácie				
Právny názov	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky		Právna forma	
DIČ	00678678		Verejný orgán Súkromný komerčný Súkromný nekomerčný	☒
IČO	00678678			☐
Dátum registrácie	25.8.1992			☐
Adresa				
Ulica, číslo	Nám. Ľ.Štúra 1		PO Box	
PSČ	812 35	Mesto	Bratislava	
Kód krajina	SK	Krajina	Slovak Republic	
Krátka charakteristika žiadateľa				
<p>Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky je základnou štátnou organizáciou pre životné prostredie, ktorá zahŕňa:</p> <p>a) ochrany prírody a krajiny, b) vodného hospodárstva, ochrany pred povodňami, ochrany akosti a množstva vôd a ich racionálneho využívania a rybárstva s výnimkou akvakultúry a morského rybolovu, c) ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a klimatického systému Zeme, d) ekologických aspektov územného plánovania, e) odpadového hospodárstva, f) posudzovania vplyvov na životné prostredie, g) zabezpečovania jednotného informačného systému o životnom prostredí a plošného monitoringu, h) geologického výskumu a prieskumu, i) ochrany a regulácie obchodu s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, j) geneticky modifikovaných organizmov</p> <p>(Na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy z 12. decembra 2001.)</p>				

PROFIL KOFINANCOVATEĽA A ZÁVÄZOK

Názov a adresa kofinancovateľa	
Finančný záväzok	
Na projekt prispejeme nasledovnou sumou:	..... Euro
Stav finančného záväzku	
Pečiatka a podpis zodpovednej osoby	
Meno a funkcia zodpovedenej osoby:	
Dátum podpisu:	
Pečiatka a podpis:	

INÉ PROJEKTY PREDLOŽENÉ NA FINANCOVANIE ES

- Dostali ste vy alebo vaši partneri už predtým kofinancovanie LIFE?

- LIFE-NAT 03/SK/000097 Ochrana a manažment dunajských lužných lesov, 370 500 €, 1/9/2003 - 31/3/2007, 43 mesiacov, žiadateľ: BROZ, partneri: ŠOP SR, NP Donau Auen

Tento projekt skončil v marci 2007 a bol zameraný hlavne na zastavenie úbytku prirodzených lesov kvôli lesnému hospodáreniu, vyhlasovanie nových prírodných rezervácií a elimináciu invázných druhov. Projekt bol realizovaný v časti SKCHVU007 Dunajské luhy, ale nijako sa neprekrýva s týmto projektom predloženým do programu LIFE+ v roku 2007.

- LIFE-NAT 05/SK/000112 Obnova mokradí na Záhorskej nížine, 312 000 €, 1/2/2005 - 31/12/2008, 47 MESIACOV, žiadateľ: ŠOP SR, partneri: SVP, BROZ

- LIFE-NAT 06/SK/000115 Obnova a manažment biotopov piesočných dún vo VO Záhorie, 1 076 900 €, 1/9/2006 - 30/6/2011, 58 mesiacov, žiadateľ: VTSÚ Záhorie, partneri: ŠOP SR, BROZ

- LIFE07 NAT/SK/000707 Ochrana populácií ohrozených druhov vtáctva v prirodzených biotopoch vnútrozemskej delty Dunaja, 2 288 839 €, nedávno schválený projekt, termín realizácie 1/1/2009 – 30/6/2013, 54 mesiacov, žiadateľ: BROZ, partneri: Vodohospodárska výstavba š.p., Agravia, Univerzita Komenského v Bratislave, SZITE, Edukovizig

- LIFE04 NAT/NL/000203 Ochrana hraboša severského *Microtus oeconomus mehelyi, 1,163,500 €, 01/10/2004 – 21/12/2006, žiadateľ Provinciale veriniging voor natuurbescherming It Fryske Gea

- Predložili ste vy alebo vaši partneri niektorú z aktivít, ktorá sa priamo alebo nepriamo dotýka tohto projektu do iného finančného nástroja Spoločenstva? Do akého? Kedy a s akým výsledkom?

Nie.

- Pre tie aktivity, ktoré spadajú pod kritériá oprávnenosti pre financovanie v inom finančnom nástroji Spoločenstva, detailne vysvetlite, prečo si myslíte že už tam nepatria a zaradili ste ich do tohto projektu.

Teoreticky môžu byť niektoré podobné aktivity financované z Operačného programu Životné prostredie, prioritná os 5 – Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny. Napriek tomu BROZ ako MVO nemôže žiadať o príspevok z tohto fondu a okrem toho prioritná os 5 je určená len pre regióny cieľa Konvergencia. Projektové územie (Dunajské luhy) sa nachádza v troch samosprávnych krajoch a jeden z nich (Bratislavský kraj) je vylúčený z podpory v tejto prioritnej osi. Projektové územie je komplexné, projektové aktivity na celom území sú prepojené a nie je možné vybrať oddelenú časť na financovanie cez Operačný program Životné prostredie len v jednom regióne.

Projektové aktivity nie sú oprávnené na financovanie z Programu rozvoja vidieka.

VYHLÁSENIE PODPORY KOMPETENTNÉHO ORGÁNU

Tento formulár je **povinný** pre všetky projekty **LIFE+ Príroda a LIFE+ Biodiverzita**. Pri medzinárodných projektoch musí byť priložený za kompetentný orgán každej zúčastnenej krajiny.

Nepovinný: tento formulár môžete použiť aj na vyjadrenie akejkoľvek podpory dôležitých stakeholderov, administratívnych orgánov alebo jednotlivcov, ktorých sa projekt môže týkať. ch musí byť priložený za kompetentný orgán každej zúčastnenej krajiny.

Meno a právna forma: **Ministerstvo životného prostredia SR**

Adresa: Nám. Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava 1

Tel: +421 2 5956 2160 Fax: +421 2 5956 2511 E-mail: jozef.duha@enviro.gov.sk

Kontaktná osoba: RNDr. Jozef Dúha, PhD., poverený generálny riaditeľ sekcie ochrany prírody a krajiny

Prosím uveďte či, prečo a ako podporujete tento projekt: Ochrana hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*

Projekt predstavuje unikátny prístup k riešeniu ochrany poddruhu *Microtus oeconomus mehelyi*, prioritného druhu uvedeného v zoznamoch II a IV Smernice o biotopoch, ktorého ochrana nie je v prijateľnom stave na základe výsledkov národnej správy, ktorá bola doručená Európskej komisii v roku 2007 v zhode s článkom 17 Smernice o biotopoch. Slovenská republika má preto zodpovednosť prijať opatrenia na zlepšenie danej situácie. Projekt sa tejto úlohy zhostil vyčerpávajúcim a udržateľným spôsobom. Dlhodobé opatrenia majú kľúčovú dôležitosť (aktivity v teréne, „investície“ do verejnosti, vedeckej predstavujúcej študentov aj širokej). Všetky aktivity projektu sú v logickom poradí a sú zamerané na hlavný cieľ – výskum a zmapovanie druhu, technické štúdie a dokumentácie s ohľadom na obnovu biotopu pre druh. Tieto aktivity zahŕňajú obnovu lúk, biokoridorov a zvýšenie informovanosti verejnosti. Medzinárodná spolupráca je pridanou hodnotou tohto projektu.

Hlavné ciele projektu súhlasia s hlavnými stratégiami, zákonmi a dokumentmi na národnej úrovni aj na úrovni EU (Európska smernica o biotopoch, Rámcová smernica o vode, Európsky akčný plán o biodiverzite – v rámci toho spĺňa najmenej 2 hlavné ciele a 2 kľúčové opatrenia, Štátna environmentálna politika, Národná stratégia trvaloudržateľného rozvoja, aktualizovaný Národný program pre ochranu mokradí v rokoch 2008-2014 a jeho akčný plán 2008-2011, atď.).

Koordinujúci žiadateľ Bratislavské regionálne ochrannárske združenie je nezávislou mimovládnu organizáciou, ktorá má dokázateľné schopnosti a dlhodobé skúsenosti s obnovou, riadením a so zvyšovaním verejného povedomia v Dunajskej mokradovej oblasti.

Ďalší pridružení slovenskí partneri – Výskumný ústav vodného hospodárstva a Prírodovedecká fakulta Komenského univerzity v Bratislave sa považujú za kompetentných podporiť prácu koordinujúceho žiadateľa.

Ministerstvo životného prostredia použije výsledky projektu, menovite mapovanie a odborné štúdie na tvorbu programu záchrany pre tento druh a kde to bude možné, tak ministerstvo napomôže projektovým aktivitám.

Na základe hore uvedených skutočností, potvrdzujem plnú podporu projektu a odporúčam, aby bol schválený na európskej úrovni.

Pečiatka, dátum, podpis:

DECLARATION OF SUPPORT FROM THE COMPETENT AUTHORITY

This form is **mandatory** for all LIFE+ Nature and LIFE+ Biodiversity project proposals. For transnational project proposals, a separate copy must be filled in by the competent nature conservation / biodiversity authority of all participating countries.

Optional: this form may also be used to indicate any other support to the project by important stakeholder bodies, administrative bodies or individuals that may be concerned by the project.

Name and legal status: **Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality**

Full address: Bezuidenhoutseweg 73, P.O. Box 20401, 2500 EK Den Haag

Tel: +31 (0)70 378 4364. Fax: +31 (0)70 378 6146. E-mail: m.van.meerloo@minlnv.nl

Contact person (name and function): drs. Marjan van Meerloo, beleidsmedewerker Directie Natuur

Please specify whether, why and how you will support this project:

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ondersteunt de aanvraag van de VZZ voor het project "Conservation of root vole *Microtus oeconomus mehelyi" dat wordt ingediend in Slowakije met VZZ als Nederlandse partner.

De maatregelen uit dit project passen binnen de actielijst die genoemd wordt in het beschermingsplan Noordse Woelmuis (looptijd t/m 2010). De Noordse Woelmuis (H1340) is een prioritaire soort onder de Habitatrictlijn. Tevens is de Noordse Woelmuis één van de 329 prioritaire soorten waar de leefgebiedenbenadering zich op richt. Het project zal de kennis over de Noordse Woelmuis vergroten en op die manier een bijdrage leveren aan de duurzame instandhouding van de soort.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit stemt in met de door VZZ voorgestelde cofinanciering indien de maatregelen (inhoudelijk en budgetmatig) passen binnen de voorwaarden van de regelingen en programma's van het Ministerie.

Signature and date: 17-12-2008

THE MINISTER OF AGRICULTURE, NATURE AND FOOD QUALITY
for her,
THE ACTING DIRECTOR OF NATURE,

Mr. R.P. van Brouwershaven

VYHLÁSENIE PODPORY KOMPETENTNÉHO ORGÁNU

Tento formulár je **povinný** pre všetky projekty **LIFE+ Príroda a LIFE+ Biodiverzita**. Pri medzinárodných projektoch musí byť priložený za kompetentný orgán každej zúčastnenej krajiny.

Nepovinný: tento formulár môžete použiť aj na vyjadrenie akejkoľvek podpory dôležitých stakeholdrov, administratívnych orgánov alebo jednotlivcov, ktorých sa projekt môže týkať.

Meno a právna forma: Obec Gabčíkovo

Adresa: Hlavná 1039/21, 930 05 Gabčíkovo

Tel: +421 31/559 41 01 Fax: +421 31/559 44 06 E-mail: gabcikovo@nextra.sk

Kontaktná osoba: Iván Fenes, starosta

Prosím uveďte či, prečo a ako podporujete tento projekt:

Obec Čičov plne podporuje LIFE+ projekt „Ochrana hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*“ a jeho aktivity. Čiližský potok, ktorý je centrálnym koridorom vedúcim cez projektové územie na Slovensku, začína v našej obci. V rámci katastrálneho územia nášho mesta sa nachádza aj časť územia NATURA 2000, a to SKUEV0227 Čiližské močiare.

Naša obec má záujem o ochranu prírody. Víťame najmä aktivity obnovy Čiližského potoka a príľahlých mokradí. Naša obec Gabčíkovo bude aktívne podporovať ochranu tohto prírodného dedičstva.

Budeme podporovať realizáciu týchto projektových aktivít:

Pomoc s čistením Čiližského potoka

Komunikácia a informovanie miestnych obyvateľov

Distribúcia informačných materiálov medzi obyvateľmi obce

Pomoc s administratívnymi úkonmi, ktoré budú v kompetencii našej obce

Ďalšia podpora podľa potrieb projektu

Pečiatka, dátum a podpis: Iván Fenes, starosta

18.11.2008

VYHLÁSENIE PODPORY KOMPETENTNÉHO ORGÁNU

Tento formulár je **povinný** pre všetky projekty **LIFE+ Príroda a LIFE+ Biodiverzita**. Pri medzinárodných projektoch musí byť priložený za kompetentný orgán každej zúčastnenej krajiny.

Nepovinný: tento formulár môžete použiť aj na vyjadrenie akejkoľvek podpory dôležitých stakeholdrov, administratívnych orgánov alebo jednotlivcov, ktorých sa projekt môže týkať.

Meno a právna forma: Obec Veľké Kosihy

Adresa: Hlavná 125, 946 21 Veľké Kosihy

Tel: +421 35 779 41 83

Fax: +421 35 779 41 83

E-mail: obecvkos@stonline.sk

Kontaktná osoba: Bc. László Szendi, prednosta obecného úradu

Prosím uveďte či, prečo a ako podporujete tento projekt:

V katastri našej obce sa nachádza niekoľko chránených území, vrátane území Natura 2000. Preto naša obec podporuje aktivity zamerané na zlepšenie stavu chránených území, obnovu mokradí, trvalo zatravnovaných oblastí a lúk, sadenie stromov a vytváranie biokoridorov. Tieto aktivity takisto prispievajú k zlepšeniu životného prostredia a podmienok pre faunu a flóru. Zároveň oceňujeme aktivity vedúce k pozdvihnutiu verejnej mienky, informovanosti a zaangažovaniu miestneho obyvateľstva a zainteresovaných osôb do ochrany prírody a projektových aktivít.

Obec Veľké Kosihy majú už niekoľko rokov kladné skúsenosti so spoluprácou s Bratislavským regionálnym ochranárskym združením - BROZ. Pre tieto dôvody, obec Veľké Kosihy plne podporuje návrh LIFE+ projektu „Ochrana hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*“ a jeho aktivity.

Budeme podporovať realizáciu nasledovných projektových aktivít:

Komunikácia a informovanie miestnych obyvateľov

Zaangažovanie miestnych dôležitých skupín do projektu, ako sú farmári a poľovníci

Distribúcia informačných materiálov medzi miestnym obyvateľstvom

Pomoc s administratívnymi úkonmi, ktoré budú v kompetencii našej obce

Ďalšia podpora podľa potrieb projektu

Pečiatka, dátum a podpis: Ing. Lajos Csóka, starosta

15.11.2008

OBEC ČÍČOV, Dunajská 41, 946 19 ČÍČOV, ocucicov@stonline.sk, tel.: 035-7795103,(56)

Čičov 25.5.2009

Bratislavské regionálne ochrannárske združenie- BROZ
Godrova 3/b
811 06 Bratislava

Vec: Stanovisko k projektu BROZ "Ochrana hraboša severského panónskeho"

Na Vašu žiadosť vydávame nasledovné stanovisko k zámeru projektu LIFE+ " Ochrana hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*".

Súčasťou projektového územia je aj lokalita Natura 2 000 Čičovské luhy, ktorá zaberá veľkú časť katastrálneho územia našej obce. Obec Čičov sa stavia pozitívne k ochrane prírody a chránených druhov. Z tohto dôvodu podporujeme aktivity projektu zamerané aj na ochranu mokradí (napr. Hamské trstie), obnovu vodného režimu a revitalizáciu a sprietočnenie Čilžského potoka. Tieto aktivity sú naplánované v rámci už existujúceho chráneného územia, preto nepredpokladáme žiadne prekážky alebo nesúhlas vlastníkov pozemkov.

BROZ už v súčasnosti spravuje cca 80 ha pozemkov v katastri našej obce a s ochrannárskou činnosťou BROZ máme dobré skúsenosti. BROZ konzultuje svoje aktivity a zámery vopred s našou obcou.

V rámci našej kompetencie sme ochotní pomôcť BROZ v rámci administratívnych a povolovacích procesov ako aj pri komunikácii s miestnymi obyvateľmi a vlastníkami pozemkov.

Ing. Csaba Földes
starosta obce Čičov

ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
REGIONÁLNE CENTRUM OCHRANY PRÍRODY V BRATISLAVE
SPRÁVA CHKO DUNAJSKÉ LUHY V BRATISLAVE
MLYNSKÁ DOLINA 1, 811 04 BRATISLAVA

Naše číslo: RCOP/239/09
Vybavuje: Cibul'a
Bratislava, 26.5.2009

RE: Oznámenie ohľadne návrhu projektu LIFE+ Ochrana hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, regionálne centrum ochrany prírody v Bratislave a Správa CHKO Dunajské luhy spravujú oblasti, kde sa nachádza takmer celá populácia hraboša severského panónskeho (*Microtus oeconomus mehelyi*) na Slovensku. Zahŕňa administratívne oblasti Bratislavy, Trnavy a Nitry a okresy Bratislava, Senec, Dunajská Streda, Šaľa, Galanta, Komárno a Nové Zámky.

Projektové aktivity boli konzultované so Štátnou ochranou prírody už počas prípravy projektu. Aktivity pre obnovu a riadenie vodného režimu sú navrhnuté najmä v územiach NATURA 2000. Takéto aktivity, ako je zabezpečenie vhodného vodného režimu/úrovne hladiny spodnej vody, obnova vodných tokov, mŕtve ramená a odvodňovacie kanáli, sú zahrnuté v doporučených manažmentových opatrenia pre územia Natura 2000, ktoré chcú dosiahnuť priaznivý ochranársky status.

Územia Natura 2000, ich ochrana a manažment boli už konzultované a vydiskutované s vlastníkmi pôdy počas navrhovania týchto území a vytvárania národného zoznamu pSCI. Preto neočakávame žiadne konflikty s vlastníkmi pôdy.

Ako správca tejto oblasti zodpovedný za ochranu prírody, vidíme tento projekt pozitívne a navrhované projektové aktivity sú prijateľné a reálne.

Pečiatka a podpis: Ing. Ján Cibul'a, riaditeľ

Vec: Vyhlásenie na aktivity návrhu LIFE+ projektu

Slovenský vodohospodársky podnik (SVP) je zodpovedný za riadenie a administráciu väčšiny vodných tokov a vodných diel na Slovensku.

Projektové územia navrhnutého LIFE+ projektu patrí do územných kompetencií SVP pobočka Bratislava. Navrhované projektové aktivity na obnovu mokradí a Čiližského potoka (aktivity C1, C2, C3) sa objavili v zámeroch SVP už skôr.

Žiadateľ projektu – BROZ konzultoval svoje plány s príslušnými orgánmi SVP. Predchádzajúce štúdie potvrdili, že plánované aktivity sú realizovateľné. Obnova Čiližského potoka bude mať jasne pozitívny vplyv na tok v riečnom koryte, na zavodenie vyschnutých častí koryta a obnovu vodného režimu v Čiližskom potoku.

Na realizáciu aktivít budú potrebná detailná technická dokumentácia. SVP ako autorita zodpovedná za vodný manažment, bude zahrnutá do prípravy technickej dokumentácie, ako pri povoľovacom procese tak aj pri kontrole finálnej realizácie opatrení vodného manažmentu. Garantom úspešnej prípravy navrhovaných aktivít je aj projektový partner VÚVH, ktorý je hlavným expertom v oblasti vodného manažmentu ako aj v obnove vodných tokov a mokradí.

Pečiatka a podpis: Ing. Peter Minárik, technický námestník riaditeľa

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik,

Zapísaný v Obchodnom registri Okresného súdu v Banskej Bystrici dňa 29.10.1999, oddiel PŠ, vložka č. 155/8
Námestie SNP č. 8, 975 66 Banská Bystrica

Lesná správa, Parková cesta 556, 930 05 Gabčíkovo

Vybavuje: Ing. Anton Butaš
Gabčíkovo 27.5.2009

Re: Vyhlásenie vlastníka a užívateľa pôdy

Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, sú väčšinovým vlastníkom a správcom lesného fondu na území, ktoré je zahrnuté v LIFE+ projekte podanom Bratislavským regionálnym ochranárskym združením – BROZ.

Niekoľko navrhovaných aktivít projektu je zameraných na obnovu vodného režimu a zdvihnutie hladiny podzemnej a povrchovej vody. Výsledkom bude ochrana ohrozeného druhu, ale takisto aj zlepšenie podmienok pre rast lesného porastu v predmetných lokalitách, kde bol vodný režim negatívne ovplyvnený antropickou činnosťou v minulosti.

Úspešne spolupracujeme s ochranárskym združením BROZ už niekoľko rokov. Ako vlastník, užívateľ a správca pôdy, budeme zahrnutí do prípravných fáz všetkých projektových aktivít, ktoré ovplyvnia lesný manažment.

Navrhované aktivity sú pozitívne a preto vyjadrujeme podporu tomuto projektu.

Pečiatka a podpis: Ing. Anton Butaš, vedúci lesnej správy Gabčíkovo

LIFE + Príroda & Biodiverzita

TECHNICKÉ FORMULÁRE

**Časť B – technické zhrnutie a celkový
kontext projektu**

SÚHRNNÝ POPIS PROJEKTU

Názov: Ochrana hraboša severského panónskeho **Microtus oeconomus mehelyi*

Ciele:

Hlavným cieľom projektu je zlepšenie v súčasnosti nepriaznivého ochranárskeho statusu hraboša severského panónskeho *M. o. mehelyi*. Celá populácia *M. o. mehelyi* obýva malé územie v západnej časti Panónskej nížiny. V súčasnosti je celá populácia silne fragmentovaná a preto náchylná na vyhynutie. Projekt prinesie stratégiu pre úspešnú obnovu populácie tohto druhu. Počíta sa aj s obnovením alebo zlepšením biotopov tohto druhu na vybraných lokalitách.

Špecifické ciele projektu zahŕňajú:

1. Obnova biotopov vybraných mokradí.
2. Obnova biokoridorov prepájajúcich dôležité lokality mokradí.
3. Prenájom alebo kúpa pozemkov a následné zavedenie vhodného manažmentu biotopu.
4. Obnova mokrad'ových lúk ako biotopov hraboša severského panónskeho a nárazníkových zón medzi mokrad'ami a ornou pôdou.
5. Získanie relevantných vedeckých údajov o cieľovom druhu a jeho biotopoch.
6. Zvýšenie povedomia u kľúčových ľudí a verejnosti.

Aktivity a prostriedky:

A. Prípravné aktivity: sú nevyhnutné k následnému zavedeniu špecifických ochranárskych opatrení. Tieto zahŕňajú: výskum súčasného stavu hraboša severského panónskeho *M. o. mehelyi*, genetickú a ekologickú štúdiu o *M. o. mehelyi*, matematicko-hydrologický model Čiližského potoka a iných vybraných mokradí, prípravu technickej dokumentácie pre ochranárske opatrenia, odbornú štúdiu obnovy lúk, vysádzania drevín a manažmentu trstinových brehových porastov.

B. Nákup a prenájom pôdy: prenájom alebo kúpa strategicky umiestnených pozemkov v rámci projektového územia na zavedenie primeraného manažmentu alebo/a na uskutočnenie následných špecifických ochranárskych aktivít, hlavne na zabezpečenie obnovy mokradí

C. Konkrétne ochranárske opatrenia:

1. Obnova Čiližského potoka – hlavný biokoridor spájajúci dôležité lokality *M. o. mehelyi* bude obnovený. Okrem kľúčovej úlohy toku ako biokoridoru, obnovou jeho v súčasnosti vyschnutých úsekov sa umožní následná obnova vyschnutých priľahlých mokradí v nasledujúcich akciách.
2. Obnova mokradí v Čičovskej oblasti
3. Obnova vybraných mokradí dôležitých pre *M. o. mehelyi*
4. Obnova lúk
5. Reintrodukcia trstinových brehových porastov
6. Vytvorenie biokoridorov spájajúcich lokality výskytu *M. o. mehelyi*

D. Povedomie verejnosti a šírenie výsledkov: Vytvorenie a udržiavanie webovej stránky; publikácia informácií, vzdelávacie a propagačné materiály; inštalácia informačných panelov; komunikácia a pravidelné stretnutia s kľúčovými osobami; zdieľanie skúseností, vzdelávanie a tréning projektového personálu, kľúčových a rozhodujúcich ľudí; prezentácie a terénne exkurzie pre študentov a verejnosť; interaktívna putovná výstava a propagačný film o *M. o. mehelyi* a LIFE+ projekte; prezentácia projektu na konferenciách a v médiách.

E. Celkové riadenie a monitorovanie projektu:

Manažment projektu; hydrologický monitoring; monitoring vplyvu projektových aktivít na cieľový druh; monitoring vplyvu projektových aktivít na inú biotu; účtovníctvo projektu; prepojenie s inými projektmi; audit projektu.

Očakávané výsledky:

Štúdia súčasného rozšírenia *M. o. mehelyi* v rámci projektového územia

Rozsiahla genetická štúdia *M. o. mehelyi*

Rozsiahla ekologická štúdia *M. o. mehelyi*

Ekologický model biotopovej preferencie *M. o. mehelyi*

4 odborné štúdie obnovy vodného režimu, lúk, vytvárania biokoridorov, technická dokumentácia

90 hektárov pozemkov získať pre účely ochrany prírody

Obnova Čiližského potoka so 4 mokradami

Obnova 160 ha mokradí v Čičove

Obnova 250 ha mokradí dôležitých pre *M. o. mehelyi*

Vytvorenie a udržiavanie 100 ha lúk

Vytvorenie 8 250 m biokoridorov

Spustenie projektovej webovej stránky

Vytvorenie a distribúcia informačných, vzdelávacích a propagačných materiálov: brožúry (3 500), súhrnná správa pre verejnosť (1 000), letáky (7 000), nálepky (15 000), pohľadnice (5 000), plagáty (3 000), kalendáre (8 000), tričká (500), perá (1 500), plyšové zvieratká (500), aktivačný balíček (500).

Inštalácia 20 informačných panelov v obciach projektového územia

Vytvorenie náučného chodníka

3 workshopy týkajúce sa ohrozených poddruhov *M. o. mehelyi* a *M. o. arenicola*

18 študijných návštev

2 technické workshopy

10 prezentácií pre študentov

20 sprevádzaných exkurzií pre študentov

10 prezentácií pre verejnosť

15 sprevádzaných exkurzií pre verejnosť

Interaktívna putovná výstava

Propagácia projektu na konferenciách a v médiách

Hydrobiologický a hydromorfologický monitoring obnovovaného územia

Správy a databáza ohľadom monitoringu *M. o. mehelyi*

Vyhlásenie nových území Natura 2000 / rozšírenie existujúcich území Natura 2000

Ochranársky plán po ukončení LIFE projektu

VŠEOBECNÝ POPIS PROJEKTOVÉHO ÚZEMIA

Názov projektového územia: Územie hraboša severského panónskeho *Microtus oeconomus mehelyi*

Plocha (ha): 1 940 km²

EÚ stav ochrany:

SPA X Kód NATURA 2000:

SKCHVU007 Dunajské luhy
 SKCHVU005 Dolné Považie
 AT1110137 Neusiedler See – Seewinkel
 HUFH30005 Hanság
 HUFH100001 Fertő-tó
 HUBF30003 Kis-Balaton
 HUFH30004 Szigetköz

pSCI X Kód NATURA 2000:

SKUEV0070 Martovská mokrad'
 SKUEV0073 Listové jazero
 SKUEV0077 Dunajské trstiny
 SKUEV0090 Dunajské luhy
 SKUEV0093 Bodický kanál
 SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry
 SKUEV0182 Čičovské luhy
 SKUEV0270 Hrušovská zdrž
 SKUEV0279 Šúr
 SKUEV0295 Biskupické luhy
 SKUEV0395 Pohrebište
 AT1110137 Neusiedler See – Seewinkel
 HUBF30003 Kis-Balaton
 HUFH30004 Szigetköz
 HUFH30005 Hanság

Iný stav ochrany podľa národnej legislatívy:

Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy, 12 284 ha, vyhlásená 1998
 Národná prírodná rezervácia Šúr, 681,39 ha, vyhlásená 1952
 Národná prírodná rezervácia Čičovské mŕtve rameno, 79,87 ha, vyhlásená 1964
 Chránený areál Gabčíkovský park, 27,5 ha, vyhlásený 1982
 Prírodná pamiatka Kráľovská lúka, 3,24 ha, vyhlásená 1975
 Prírodná rezervácia Dunajské trstiny, 104,1 ha, vyhlásená 2002
 Národná prírodná rezervácia Ostrov orliaka morského, 22,77 ha, vyhlásená 1953
 Prírodná rezervácia Listové jazero, 41 ha, vyhlásená 1988
 Prírodná rezervácia Martovská mokrad', 11,87 ha, vyhlásená 1993
 Prírodná rezervácia Pohrebište, 69,32 ha, vyhlásená 1993
 Národný park Neusiedler See – Seewinkel, 9000 ha, vyhlásená 1992
 Národný park Fertő-Hanság, 23,588 ha, vyhlásená 1991
 Národný park Balaton-Felvidéki, 57,02 ha
 Chránená krajinná oblasť Szigetköz

Hlavné využitie územia a stav vlastníctva pozemkov:

Niektoré časti tohto územia sú vlastníctvom štátu (lesy), ale vo všeobecnosti väčšina je rozdelená medzi rôznymi súkromnými vlastníkmi. Predovšetkým v Rakúsku a Maďarsku sú veľké časti chránených území (národné parky) vo vlastníctve štátu.

Celé územie je situované hlavne na nížine s poľnohospodárskym aj lesníckym využitím na zalesnených územiach. Využívanie krajiny s nízkym až stredným vplyvom je na pestovanie, žatvu, ťažbu dreva, pastvu, rybárstvo, odstraňovanie pobrežného materiálu a vodné športy. Na lokalitách s veľkým vplyvom na biotop prebiehajú aktivity ako lesníctvo, poľovanie, poľnohospodárstvo, plavba, športové a oddychové aktivity, vytváranie skládok odpadu, manažment vodnej a pobrežnej vegetácie pre odvodňovacie účely, invázia druhov. Na niektorých lokalitách bolo zastavené pasenie. Sú tam postavené komunikácie, koľaje, cyklistické trasy. Prebieha tam regulácia vodnej hladiny, eutrofizácia, odvodňovanie a zaplavovanie. Územie je pravidelne zaplavované podzemnou vodou alebo riekami a potokmi.

Vedecký popis územia:

Panónska panva je geomorfologickým subsystémom Alpsko-Himalájskeho systému. Je pozostatkom vysušenia pleistocénneho Panónskeho mora. Rovina je zhruba ohraničená Karpatami, Alpami, Dinárskymi vrchmi a Balkánskymi horami. Vo všeobecnosti pozostáva z Veľkej dunajskej kotliny na juhu a východe a Malej dunajskej kotliny na severozápade.

Väčšina projektového územia sa nachádza v Malej dunajskej kotline: na hranici Rakúska-Maďarska pozdĺž jazera Neusiedler See (Fertő), v Maďarsku v oblasti Hanság a Szigetköz a na Slovensku na Podunajskej nížine (s izolovanou lokalitou Parížske močiare v oblasti Hronskej pahorkatiny). Izolovaná časť územia je lokalizovaná na Veľkej dunajskej kotline, pri jazere Balaton.

V súčasnosti prevažnú časť nížiny tvorí poľnohospodárska krajina; s fragmentmi prirodzených biotopov. Projektové územie zahŕňa niektoré dobre zachované fragmenty mokradových území.

NPR Šúr (Slovensko)

Národná prírodná rezervácia Šúr bola vyhlásená s cieľom ochrany jedinečných jelšových porastov, ktoré sú situované v mokradovej depresii pod Malými Karpatmi. Je to pravdepodobne posledný pozostatok vysokých aluviálnych jelšových lesov v strednej Európe.

91E0* Aluviálne lesy s *Alnus glutinosa* a *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

1340* Vnútrozemské slatinné lúky

6410 Bezkolencové lúky na vápencoch, rašelinných alebo ílových pôdach (*Molinion caeruleae*)

91F0 Zmiešané lužné lesy s *Quercus robur*, *Ulmus laevis* a *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* alebo *Fraxinus angustifolia*, pozdĺž veľkých riečnych tokov (*Ulmion minoris*)

Druhy zahrnuté do II. Dodatku: *Bombina bombina*, *Lucanus cervus*, *Lycaena dispar*, *Rhysodes sulcatus*, *Cerambyx cerdo*, *Limoniscus violaceus*, *Polyommatus eroides*, *Cirsium brachycephalum*, *Triturus dobrogicus*, *Castor fiber*,

**M. o. mehelyi*

Územie Natura 2000: SKUEV0279 Šúr

Žitný ostrov (Slovensko)

Územie predstavuje takmer 170 km dlhý úsek Dunaja s ľavostrannými prítokmi Morava a Ipeľ. Územie obsahuje bohatú sieť riečnych ramien a príľahlých mokradových komplexov. Predovšetkým v hornej časti územia, kde sa rýchlo tečúca rieka montánneho charakteru mení na širokú, pomaly tečúcu nížinnú rieku, je ramenný systém výnimočne bohato rozvinutý a vytvára takzvanú dunajskú vnútrozemskú deltu.

91E0* Aluviálne lesy s *Alnus glutinosa* a *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

91F0 Zmiešané lužné lesy s *Quercus robur*, *Ulmus laevis* a *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* alebo *Fraxinus angustifolia*, pozdĺž veľkých riečnych tokov (*Ulmion minoris*)

91G0* Panónske lesy s *Quercus petraea* a *Carpinus betulus*

91H0* Panónske lesy s *Quercus pubescens*

3130 Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou *Littorelletea uniflorae* a/alebo *Isoëto-Nanojuncetea*

3150 Prírodné eutrofické jazerá s *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* - typom vegetácie

3270 Rieky s bahňitými brehmi s vegetáciou *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidention* p.p.

6210 Poloprirodné suché trvalé trávne porasty a kroviny na vápennom substráte (*Festuco-Brometalia*)

(*dôležité oblasti orchideí)

6430 Vlhkomilné vysoké bylinné spoločenstvá v okrajových nížinných častiach a v oblastiach horského až alpínskeho stupňa

6510 Nížinné senné lúky (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Druhy zahrnuté do II Dodatku: *Cirsium brachycephalum*, *Apium repens*, *Cucujus cinnaberinus*, *Hucho hucho*, *Cottus gobio*, *Lucanus cervus*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Gobio kessleri*, *Misgurnus fossilis*, *Gymnocephalus baloni*, *Gobio albipinnatus*, *Sabanejewia aurata*, *Cobitis taenia*, *Aspius aspius*, *Rutilus pigus*, *Gymnocephalus schraetser*, *Pelecus cultratus*, *Zingel streber*, *Zingel zingel*, *Gobio uranoscopus*, *Vertigo moulinsiana*, *Umbra krameri*, *Triturus dobrogicus*, *Bombina bombina*, *Rhinolophus hipposideros*, *Castor fiber*, **M. o. mehelyi*, *Lutra lutra*

Územia Natura 2000: SKCHVU007 Dunajské luhy, SKUEV0077 Dunajské trstiny, SKUEV0090 Dunajské luhy, SKUEV0093 Bodický kanál, SKUEV0160 Karáb, SKUEV0182 Čičovské luhy, SKUEV0270 Hrušovská zdrž, SKUEV0295 Biskupické luhy

Váh – Nitra - Žitava (Slovensko)

Je to územie malých mokraďových oblastí pozdĺž riek, ktoré sú prítokmi Dunaja. Nížinné geografické podmienky umožnili vytvorenie rozmanitých mokraďových systémov zaplavovaných podzemnou či riečnou vodou. Pôvodné toky sa vyznačujú jedinečnými podmienkami pre rôzne druhy rýb, mokrade predstavujú biotopy pre obojživelníky, vodné cicavce a taktiež vtáčie druhy.

91E0* Aluviálne lesy s *Alnus glutinosa* a *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

3150 Prírodné eutrofické jazerá s *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* - typom vegetácie

6510 Nížinné senné lúky (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

1340* Vnútrozemské slatinné lúky

6440 Aluviálne lúky v riečnych údoliach of river valleys of the *Cnidion dubii*

Druhy zahrnuté do II Dodatku: *Cirsium brachycephalum*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Gobio albipinnatus*, *Bombina bombina*, *Emys orbicularis*, **M. o. mehelyi*, *Castor fiber*, *Lutra lutra*

Územia Natura 2000: SKCHVU005 Dolné Považie, SKUEV0070 Martovská mokraď, SKUEV0073 Listové jazero, SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry, SKUEV0395 Pohrebište

Neusiedler See – Hanság, Rakúsko, Maďarsko

Druhy zahrnuté do II Dodatku: *Leucorhina pectoralis*, *Lucanus cervus*, *Maculinea nausithous*, *Maculinea teleius*, *Aspius aspius*, *Misgurnus fossilis*, *Bombina bombina*, *Barbastella barbastellus*, *Miniopterus schreibersii*, *Myotis blythii*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus hipposideros*, *Spermophilus citellus*, *Lutra lutra*, *Artemisia pancicii*, *Liparis loeselii*, *Artemisia laciniata*,

Národný park Neusiedler See – Seewinkel presahuje medzinárodné hranice. Jedna časť tohto územia patrí Rakúsku (100 km²) a druhá časť Maďarsku (150 km²). Park zahŕňa jedny z najfascinujúcejších prírodných oblastí Európy: otvorená voda a trstinou porastené zóny jazera Neusiedl, lúky v blízkosti vody, trvalé trávne porasty a slatinné a periodicky vysychajúce vodné plochy sú biotopmi, ktoré tento park môže ponúknuť.

Región Neusiedler See – Seewinkel zahŕňa pozostatok prírodnej krajiny (jazerá a slané jazerá) a výnimočnú kultivovanú krajinu v zmysle flóry, fauny a ekológie, ktorá je extenzívne a starostlivo využívaná. Krajina je aj predmetom intenzívneho využívania za účelom tvorby výnosov ale aj ako rekreačné územie. Nedávno boli zaznamenané negatívne dôsledky nadmerného využívania a tendencie nezlučiteľné s ochranárskymi zámermi v národnom parku. Avšak na dosiahnutie týchto zámerov treba brať do úvahy aj okolie a dynamiku rôznorodých ekosystémov. Implementácia takýchto opatrení si vyžaduje nielen znalosť biotopového dizajnovania, ale i veľmi špecializované vedomosti o ekologických interakciách v príslušných ekosystémoch. Pracovníci národného parku preto majú na starosti priebeh dlhodobej vedeckej štúdie, stály monitoring a zhromažďovanie údajov v prírodných i chránených územiach. Výsledky sú základom pre plány hospodárenia.

Územia Natura 2000: AT1110137 Neusiedler See – Seewinkel

Národný park Fertő-Hanság

Národný park Fertő-Hanság vznikol v roku 1991. S celkovou rozlohou 33,087 ha zasahuje do dvoch krajín (Maďarsko a Rakúsko). Väčšina parku sa nachádza v Maďarsku. Oblasť v okolí jazier Fertő a Hanság, spolu s ich močiarimi, slatinami a bažinami, sú známe ako zaujímavé prírodné ostrovy pri západnej bráne Maďarska. Je to jedno z posledných miest, kde pretrvávajú nielen hodnotné druhy, ale tiež predovšetkým atraktívna krajina, zahŕňajúca tradičné obyvateľstvo, kultúrne a historické pamiatky. Národný park Fertő-Hanság v Maďarsku zahŕňa pohoria pozdĺž západného pobrežia jazera Fertő a maďarskú časť tohto jazera, ktorého 88 percent pokrývajú trstiny, ďalej pustu na juhovýchodnom pobreží jazera a oblasť Hanság a Toköz, oblasť malých jazier a mokradí; a taktiež polia v okolí rieky Répce. Od roku 2002 je jazero Fertő súčasťou svetového dedičstva UNESCO.

Dodatok II druhy: *Lycaena dispar*, *Leucorhina pectoralis*, *Lucanus cervus*, *Maculinea nausithous*, *Maculinea teleius*, *Misgurnus fossilis*, *Cobitis taenia*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Umbra krameri*, *Bombina bombina*, *Triturus dobrogicus*, *Emys orbicularis*, *Vipera ursinii*, *Miniopterus schreibersii*, *Myotis myotis*, *Lutra lutra*, *Castor fiber*, *M. o. mehelyi*, *Apium repens*, *Cirsium brachycephalum*, *Coenagrion ornatum*

Územia Natura 2000: HUFH30005 Hanság, HUFH100001 Fertő-tó

Jazero Balaton, Maďarsko

Národný park Balaton-Felvidéki, siahajúci od poloostrova Tihany po močiar Kis-Balaton bol založený v 1997. Jeho rozloha je viac ako 56,000 hektárov. Gejzírové kužely formované vulkanickou činnosťou na poloostrove Tihany

predstavujú geologické hodnoty v svetovom meradle. V malých panvách Balatónskej pahorkatiny sa uchovali hodnotné močaristé lúky s unikátnymi rastlinnými druhmi. Vulkanické pohorie Káli a panva Tapolca priťahujú pozornosť svojím neobyčajne zaujímavým vzhľadom a skalnými formáciami. Takzvané "kamenné moria", v ktorých sa zachovali skamenelé piesočné vlny Panónskeho mora, sú svetovo známou geologickou atrakciou pohoria Káli. Vinne svahy v Lesence, ako súčasť vrchov Keszthely, ponúkajú úžasnú scenériu s výnimočne diverzifikovanými lesmi priamo v panve Zalaszánto. Kis-Balaton, je medzinárodne uznávaný vtáčí útulok.

Druhy zahrnuté do II Dodatku: *Callimorpha quadripunctaria*, *Leucorhina pectoralis*, *Lucanus cervus*, *Vertigo angustior*, *Vertigo moulinsiana*, *Aspius aspius*, *Cobitis taenia*, *Misgurnus fossilis*, *Umbra krameri*, *Rhodeus sericeus*, *Bombina bombina*, *Emys orbicularis*, *Triturus dobrogicus*, *Lutra lutra*, *Myotis bechsteini*, *Myotis dasycneme*, *Myotis myotis*, *Spermophilus citellus*, *M. o. mehelyi*, *Cirsium brachycephalum*, *Anisus vorticulus*, *Arytrura musculus*

Územia Natura 2000: HUBF30003 Kis-Balaton

Szigetköz, Maďarsko

Szigetköz je rovinná oblasť v západnom Maďarsku, časť Malej dunajskej kotliny. Jej názov doslova znamená ostrovná alej, pretože územie je situované na ostrove. Jej hranicami sú Dunaj a jeho ramená; s dĺžkou 52,2 km, priemernou šírkou 6-8 km a rozlohou 375 km², ide o najväčší maďarský ostrov. Nadmorská výška v danej oblasti sa pohybuje od 110 do 125 metrov. Szigetköz je jednou z najväčších základní pitnej vody v Európe a jedinou európskou kontinentálnou delťou.

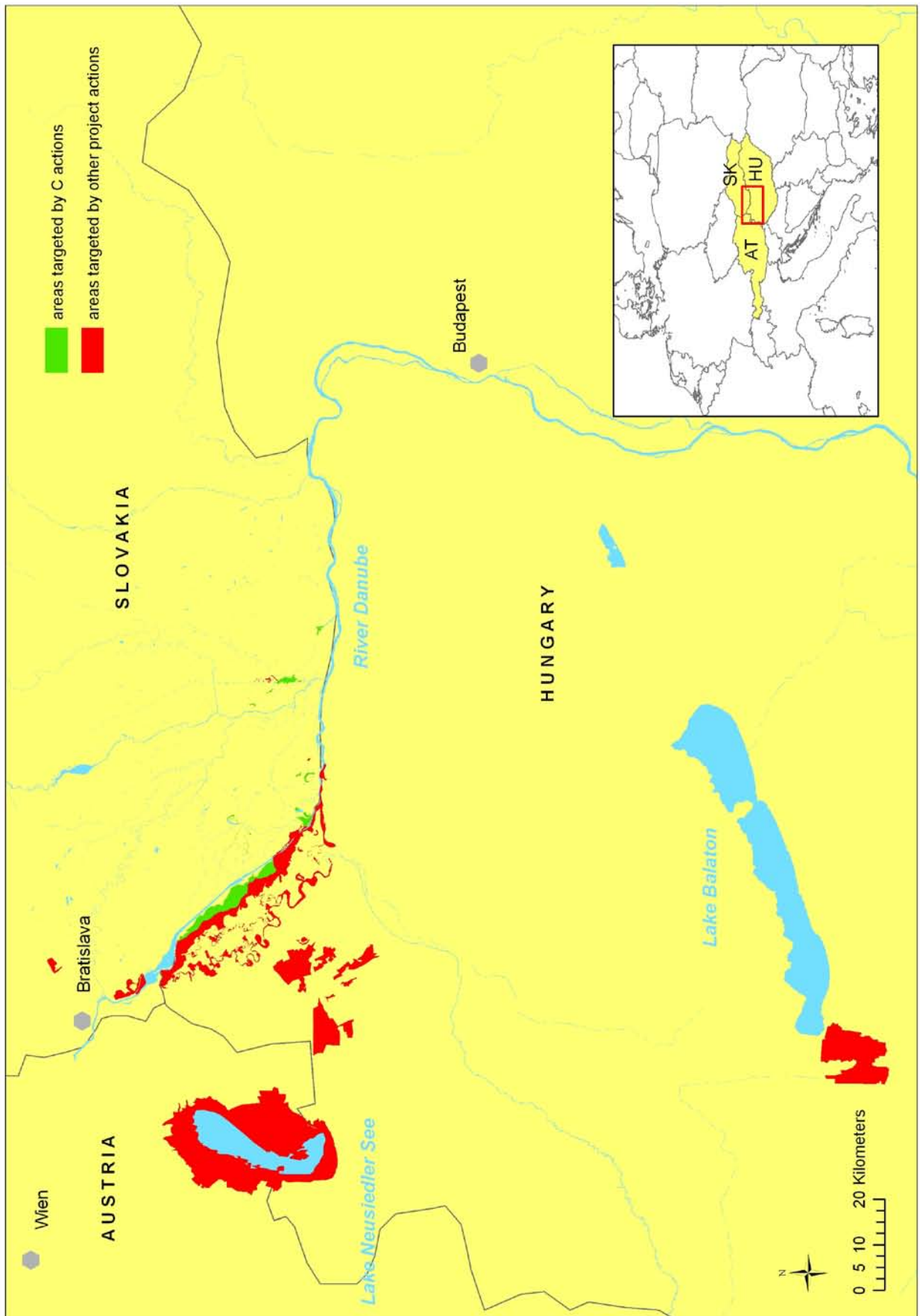
Druhy zahrnuté do II Dodatku: *Leucorhina pectoralis*, *Lycaena dispar*, *Maculinea nausithous*, *Maculinea teleius*, *Ophiogomphus cecilia*, *Osmoderma eremita*, *Aspius aspius*, *Cobitis taenia*, *Cottus gobio*, *Gobio albipinnatus*, *Gymnocephalus schraetzer*, *Gymnocephalus baloni*, *Hucho hucho*, *Rhodeus sericeus amarus*, *Sabanejewia aurata*, *Zingel zingel*, *Triturus dobrogicus*, *Bombina bombina*, *Emys orbicularis*, *Castor fiber*, *Lutra lutra*, *M. o. mehelyi*, *Apium repens*

Územia Natura 2000: HUFH30004 Szigetköz

Význam územia pre biodiverzitu a ochranu druhov a biotopov na regionálnej, národnej a EÚ úrovni:

Projektové územie pokrýva celé posledne známe územie výskytu *M. o. mehelyi*. *M. o. mehelyi* sa vyskytuje v severo-západnom Maďarsku, východnom Rakúsku a juho-západnom Slovensku. Tri hlavné oblasti obývané *M. o. mehelyi* sú vo vyššie zmienených chránených územiach Rakúska, Slovenska a Maďarska. Všetky tieto oblasti predstavujú výnimočnú kultivovanú krajinu v zmysle flóry, fauny a ekológie, ktorá je využívaná extenzívne a starostlivo, ktorá je však aj predmetom intenzívneho využívania za účelom tvorby výnosov a aj na rekreačné účely. Nedávno boli zaznamenané negatívne dôsledky nadmerného využívania a tendencie nezlučiteľné s ochranárskymi zámermi v národných parkoch. Avšak na dosiahnutie týchto zámerov treba brať do úvahy aj okolie a dynamiku rôznorodých ekosystémov. Implementácia takýchto opatrení si vyžaduje nielen znalosť biotopového dizajnovania, ale i vysoko špecializované vedomosti o ekologických interakciách v rámci jednotlivých ekosystémov.

MAPA PROJEKTOVÉHO ÚZEMIA

POPIS DRUHOV / BIOTOPOV V PROJEKTE

***Microtus oeconomus mehelyi* (Éhik, 1928)**

Hraboš severský – *Microtus oeconomus* (Pallas, 1776) predstavuje holarktický druh s rozsiahlym areálom výskytu od severo-západnej Európy na západe až po Aljašku na východe. V Európe hlavná oblasť výskytu sa tiahne od východného Nemecka a severnej Fennoškandinávie cez Poľsko, Bielorusko, po severnú a strednú európsku časť Ruska. Izolované reliktné populácie boli nájdené v Holandsku, južnej Škandinávii, na fínskom pobreží a v západnej časti Panónskej nížiny. Európska populácia pozostáva z niekoľkých poddruhov. Von Tast (1982) rozoznáva nasledujúce: *M. oeconomus ratticeps* na severe Ruska (blízko hranice s Fínskom); *M. oeconomus medius* v Škandinávii; *M. oeconomus stimmingi* od Nemecka cez Poľsko až po Rusko; *M. oeconomus finmorchicus* v Nórsku a na Vesterålských ostrovoch; *M. oeconomus arenicola* v Holandsku; a *M. oeconomus mehelyi* v Rakúsku, Maďarsku a na Slovensku.

Rozšírenie

Výskyt poddruhu *M. oeconomus mehelyi* (Éhik, 1928) je obmedzený na západ (predovšetkým severo-západ) Maďarska, východ Rakúska a juho-západ Slovenska. Rozlišujeme tri hlavné oblasti obývané *M. oeconomus mehelyi*: (i) populácia v Rakúsku a na Slovensku a maďarských Fertő, Hanság a Szigetköz; (ii) populácia v oblasti jazera Balaton; (iii) populácia na nížinách v centrálnom Maďarsku (Kiskunság), ktorá je teraz už pravdepodobne vyhynutá. Najmä prvá, najväčšia populácia má zložitejšiu štruktúru. V Rakúsku sa populácia tohto druhu v súčasnosti vyskytuje pri jazere Neusiedler a priľahlom Seewinkel (historická populácia v rakúskych dunajských a litavských luhoch je už dnes vyhynutá). Rakúske populácie sú priamo prepojené s maďarskými pri jazere Fertő (= Neusiedler See). Ďalšia populácia obýva sústavu blízkych fragmentovaných mokradí oblasti Hanság východne od jazera. A na koniec ešte východnejšie sa nachádzajú malé populácie hraboša severského na dunajskom ostrove Szigetköz. Odtiaľ areál rozšírenia pokračuje na Slovensko, kde bol výskyt hraboša severského zaznamenaný na Podunajskej nížine, v blízkosti Szigetköz a taktiež na niekoľkých iných mokradových lokalitách podunajskej nížiny. Izolovaná lokalita výskytu bola objavená v Hronskej pahorkatine, ktorá reprezentuje najvýchodnejšiu doteraz známu populáciu *M. oeconomus mehelyi*.

Biotop

M. oeconomus mehelyi je psychofilným druhom obývajúcim biotop formovaný sedimentovými močiarimi, bažinami, luhmi alebo brehy s hustou vegetáciou. Jeho nároky na prostredie sú úzke a špeciálne, pričom preferuje biotop lokalizovaný v okrajových častiach príbrežných močiarov. Je nesmierne náchylný na zmeny podmienok prostredia, jedným z kľúčových faktorov umožňujúcim výskyt a zotrvanie tohto hraboša je vhodný vodný režim. Redukcia vodných zdrojov vyvoláva sedimentáciu a vysušenie jeho biotopov. Kombinácia týchto vplyvov spôsobuje zvyšujúcu sa expanziu ruderálneho vegetačného porastu, čo spôsobuje fragmentáciu a rozsiahly úbytok vhodných biotopov *M. oeconomus mehelyi*. Na druhej strane, prebytok vodnej masy by mohol radikálne ohroziť podmienky biotopu. Môže zredukovať vhodný vegetačný porast (napr. trstie) a biotop sa stane viac ostrovčekovitým. Vplyv takýchto biotopových zmien na *M. oeconomus mehelyi* môže byť podobný ako pri nedostatku vody. V lužných oblastiach môže byť vplyv záplav opačný – na jednej strane opakujúce sa záplavy vytvárajú a udržiavajú vhodné biotopy s preferovanou vegetáciou, no na druhej strane intenzívne záplavy môžu negatívne ovplyvňovať populáciu hraboša severského, hlavne redukciou ich potomstva.

Bionómia

Hraboš severský je takmer výlučne bylinožravým druhom. Veľkú časť jeho potravy tvoria jednoklíčnolistové rastliny, hlavne *Carex*, *Phragmites*, *Typha* a *Molinia*. Dvojklíčnolistové rastliny predstavujú dôležitú zložku doplnkovej výživy hlavne v lete. Obdobie rozmnožovania zvyčajne trvá od mája do septembra. Počet vrhov do roka je bežne 1-3 a veľkosť vrhu sa pohybuje medzi 5 až 11 mláďatami. Podľa viacerých autorov, priestorová aktivita tohto hraboša nie je veľká, a hlavne gravidné samice sú usadené. V niektorých prípadoch, môže dosahovať priestorová aktivita samcov väčšie vzdialenosti, kedy sú schopní pohybu do vzdialenosti až 1 km. Nakoľko priestorová aktivita je obmedzená charakterom biotopu, hlavne jeho celkovou rozlohou. Napriek tomu, že to nebolo potvrdené, v Maďarsku sa objavujú určité tendencie sezónnej migrácie jedincov *M. oeconomus* medzi rôznymi typmi biotopov. Na ostatných miestach rozšírenia, počas neskorého leta mladé jedince hľadajú suchšie biotopy na prezimovanie. Na jar samice privedú na svet svoj prvý vrh ešte na zimoviskách. Počas neskorej jari hľadajú jedince hraboša severského vlhšie letné biotopy. Tieto sezónne migrácie môžu byť ovplyvnené lokálnymi podmienkami biotopu. Vzdialenosť medzi zimnými a letnými biotopmi ako aj ich prepojenosť pomocou vhodných biokoridorov môže zohrávať dôležitú úlohu pri potencionálnych sezónnych migráciách. Prepojenie pomocou biokoridorov je jedným z podstatných faktorov pre odvrátenie izolovanosti populácií vo fragmentovanom prostredí *M. oeconomus mehelyi*.

Fylogeografia

V Maďarsku boli identifikované tri samostatné regióny s roztrúsenými populáciami *M. oeconomus mehelyi*. Populácie v oblasti Fertő-Hanság a Szigetköz sú považované za jednu geografickú jednotku, pokým populácie v blízkosti Balatonu predstavujú druhú skupinu. Zopár populácií na nížinách v centrálnom Maďarsku predstavuje tretiu geografickú skupinu (avšak posledná skupina je už pravdepodobne vyhynutá).

Populácie, odhad početnosti jedincov/ výskytu

Nanešťastie súčasný stav maďarskej populácie je veľmi málo známy. Na niektorých lokalitách je dominantným druhom v spoločenstvách drobných zemných cicavcov, aj keď sa vyskytuje v nízkej početnosti a len sporadicky na iných lokalitách. Jeho lokálna hustota môže dosahovať 500 jedincov/ha v priaznivom období. Na Slovensku chýbajú ekologické štúdie, ktoré by sa zaoberali populačnou dynamikou tohto hraboša. Naše súčasné vedomosti sa týkajú len opisu biotopu a rozšírenia tohto druhu.

Ekológia a hlavne charakteristika populácie *M. oeconomus mehelyi* sú na Slovensku relatívne málo známe. Populácie sú fragmentované a ich hustoty sa vo všeobecnosti udávajú ako nízke. Doteraz nemáme žiadne konkrétne údaje o populačnej hustote v projektovom území. Kvôli nedostatku informácií je nemožné stanoviť počet jedincov vyskytujúcich sa na lokalitách v projektovom území.

Odhadovaná hustota populácie *M. oeconomus* je 4 – 130 jedincov/ha v ostatných častiach areálu výskytu (van Apeldoorn 1999). Pre poddruh *M. o. mehelyi* môžeme použiť odhady hustoty z Maďarska. Horváth (2004) odhadoval hustotu na 200 jedincov/ha v optimálnom biotope v lete. Gubányi *et al.* (2008) zaznamenali počet jedincov v rozmedzí 20 – 1 000 na hektár. Podľa doterajších skromných údajov zo Slovenska (napr. Binder, Štollmann 1975; Pachinger 1994; Ambros *et al.* 2001; Lengyel *et al.* 2002) môžeme usudzovať priemernú hustotu *M. o. mehelyi* na našich cieľových lokalitách blížiacu sa skôr k spodným hraniciam vyššie zmienovaných intervalov.

Počas realizácie projektu očakávame vytvorenie novo osídľovaných lokalít a zvýšenie hustoty *M. o. mehelyi* na súčasných lokalitách výskytu, pričom populačná hustota by mala lokálne dosahovať hodnoty, aké poznáme v optimálnych biotopoch z Maďarska. Celkový podiel populácie nie je možné odhadnúť kvôli chýbajúcim údajom – nepoznáme relevantné hodnoty týkajúce sa celkovej veľkosti populácie *M. o. mehelyi*. Očakávaný dopad projektu má byť výrazný tým, že populácia *M. o. mehelyi* na severnej hranici oblasti bude stabilizovaná a bude navrhnuté, testované a zavedené modelové riešenie pre ochranu *mehelyi*.

Použitá literatúra:

Binder, P., Štollmann, A. 1975: Príspevok k rozšíreniu hraboša severského stredoeurópskeho (*Microtus oeconomus mehelyi* Éhik, 1928) na Slovensku.

Lynx n.s. (Praha), 17: 19 – 22.

Pachinger, K. 1994: Habitat a perspektívy prežitia hraboša severského panónskeho (*Microtus oeconomus mehelyi* Éhik, 1928) na Slovensku. Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku, 1: 37 – 40.

Ambros, M., Boďová M., Dudich, A., Stollmann, A. 2001: Hraboš severský (*Microtus oeconomus*) – nové lokality výskytu na južnom Slovensku. Chránené územia Slovenska, 49: 11 – 12.

Lengyel, J., Stollmann, A., Binder, P., Szabóová, A. 2002: Ďalšia lokalita výskytu hraboša severského (*Microtus oeconomus*) v Podunajskej nížine.

Chránené územia Slovenska, 51: 20 – 21.

Horváth, Gy. 2004: Az északi pocok (*Microtus oeconomus*) populáció monitorozása a Kis-Balaton területén. Állattani közlemények, 89: 5 – 16.

Gubányi, A., Horváth, Gy., Gubányi, Cs. 2008: A *Microtus oeconomus* populációk dinamikája az NBmR eredményei tükrében. Nemzeti Biodiverzitás monitorozó rendszer eredményei.

KvVM (accepted) (see www.nhmus.hu) van Apeldoorn, R.C. 1999: *Microtus oeconomus* (Pallas, 1776). Pp: 244 – 245. In: Mitchell-Jones et al. The atlas of European mammals. Academic Press, London: 496 pp.

Ochránársky status

podľa Bernskej konvencie (Appendix III); a podľa červeného zoznamu IUCN (IUCN Red List) patrí do kategórie najmenej ohrozený „Least Concern“ (2002). Oba poddruhy – *M. o. arenicola* (z Holandska) a *M. o. mehelyi* (z Rakúska, Slovenska a Maďarska) sú súčasťou Annex II a Annex IV v Smernici o biotopoch EÚ ako prioritné druhy.

Aj napriek tomu, že ochrana *M. oeconomus mehelyi* začala už pred niekoľkými desaťročiami vo všetkých krajinách so známym výskytom tohto poddruhu, strata biotopov stále predstavuje najväčšiu hrozbu. Je jedným z najohrozenejších druhov drobných zemných cicavcov v tomto regióne. Zvýšená miera fragmentácie populácie spolu s redukciou vhodného biotopu môže vyústiť do genetickej degradácie a vyhynutia hlavne u malých izolovaných populácií.

OCHRANÁRSKE PROBLÉMY A OHROZENIA

1. Úbytok a fragmentácia biotopov

Aj keď už dávnejšie prebieha ochrana *M. oeconomus mehelyi* na Slovensku, v Rakúsku a Maďarsku, úbytok a fragmentácia biotopov stále predstavuje hlavnú hrozbu. Hlavnou príčinou sú intenzívne meliorácie a odvodňovacie systémy, orba nížinných lúk, vysušanie mokradí a všeobecne intenzifikácia produkcie v poľnohospodárstve a lesníctve.

Aktivity A.3, A.4, A.5, A.6, B.1 and C.1a, C.2, C.3, C.4, C.5, C.7 slúžia na elimináciu týchto hrozieb na cieľových lokalitách.

2. Degradácia biotopu spôsobená zmenou vodného režimu/dynamiky výšky vodnej hladiny

Ako dôsledok rôznej činnosti človeka sa priemerná výška vodnej hladiny v rôznych častiach projektového územia podstatne zmenila (znížila). V niektorých častiach projektového územia je vodný režim umelo regulovaný. Tento kontrolovaný vodný režim nie je zvyčajne vhodný z ekologického uhla pohľadu. Predošlé prirodzené sezónne fluktuácie vodnej hladiny v území sú teraz silne potlačené v dôsledku čoho boli oblasti s prechodnou vodou alebo plytčiny, rákosie a ostrice výrazne zredukované. Toto lokálne viedlo ku kompletnému vysušeniu zasiahnutých území. Najväčší dopad bol na plytké vodné plochy, pôvodné mokrade, ktoré zostali bez povrchovej vody. Redukcia vodných zdrojov vyvoláva sedimentáciu a následné vysušanie biotopov. Kombinácia týchto vplyvov spôsobuje zvyšujúcu sa expanziu ruderálneho vegetačného porastu, čo spôsobuje fragmentáciu a rozsiahly úbytok vhodných biotopov *M. oeconomus mehelyi*.

Aktivity A.3, A.4, B.1.a C.1a, C.2, C.3 slúžia na elimináciu týchto hrozieb na cieľových lokalitách.

3. Genetická degradácia izolovaných populácií

Zvýšená miera fragmentácie populácie spolu s priestorovým úbytkom vhodných biotopov môžu vyústiť do genetickej degradácie a vyhynutia hlavne u malých izolovaných populácií. Toto riziko bude zredukované pomocou špeciálne zameraných a praktických ochranných aktivít

(A.1, A.2, A.7, C.1a, C.7, a D.4).

4. Absencia odborných údajov

Súčasný stav populácie *M. oeconomus mehelyi* je v súčasnosti málo známy vo všetkých troch zmienovaných krajinách (Slovensko, Maďarsko, Rakúsko). V skutočnosti neexistujú žiadne štúdie populačnej dynamiky *M. oeconomus mehelyi* na Slovensku. Naše súčasné poznanie jeho ekológie pozostáva hlavne z opisu jeho biotopu a rozšírenia tohto druhu. Ak by sme mali ohodnotiť reálne riziko vyhynutia druhu *M. oeconomus mehelyi* a ochranné priority by mali byť stanovené, budú potrebné spoľahlivé vedecké údaje o súčasnom rozšírení druhu, jeho populačnej dynamike a ekológii. Taktiež ďalšie údaje (napr. hydrobiologické) potrebné pre efektívnu územnú ochranu nie sú postačujúce.

Táto hrozba bude zvrátená pomocou rozsiahleho a dlhodobého výskumu a naplánovaných monitorovacích aktivít (A.1, A.2, D.4, D.5, E.2, E.3, E.4).

5. Zanechanie tradičného využívania nížinných lúk a brehových porastov

V minulosti boli veľké časti nížinných oblastí využívané tradične ako pastviny pre domáce zvieratá a kosené na obstarávanie sena. Toto dlhodobé intenzívne obhospodarovanie krajiny vytvorilo špecifickú bohatú mozaiku z rôznych typov biotopov, ktoré boli mimo iného vhodné aj pre dosť zriedkavý a citlivý druh ako je *M. oeconomicus mehelyi*. Počas niekoľkých posledných desaťročí bola väčšina veľkých lúk opustená a zmenila sa na ornú pôdu alebo bola ponechaná bez využitia. Tieto väčšinou zarástli invazívnymi neofytmi (napr. *Solidago* spp.).

Podobne aj trstiny predstavujú typický biotop druhu *M. o. mehelyi*. V minulosti manažment trstín a brehových porastov bol bežným spôsobom využívania krajiny v rámci projektového územia. Trstina bola sekaná a zbieraná na rôzne účely – ako konštrukčný materiál na výrobu striech, stavieb atď. Tento spôsob využívania krajiny mal pozitívny dopad na kvalitu trstiny, diverzifikáciu brehových porastov a tiež na presúvanie živín a biomasy z mokradí. Avšak takýto manažment na Slovensku takmer zanikol. Existujúcim brehovým porastom chýba starostlivosť (sekanie, kosenie) už desaťročia. Nahromadená biomasa vo veľkej miere prispieva k sedimentácii a nánosom v mokradiach a “rastu” mokradí nad úroveň hladiny podzemnej a povrchovej vody. Výsledkom sú mokrade nevhodné pre hraboša severského.

Na odstránenie týchto problémov je naplánovaná obnova lúk a brehových porastov a zavedenie vhodného manažmentu na vybraných lokalitách (aktivity A.6, C.4, C.5); a ak to bude potrebné, cieľové územia sa odkúpia alebo prenajmú (aktivita B.1).

6. Nedostatok informovanosti autorít, rozhodujúcich osôb a verejnosti.

Predstavitelia štátnych orgánov nemajú vo všeobecnosti dostatočné informácie o možnostiach alternatívneho manažmentu mokraďových biotopov, ktoré by zlepšili ochranu biodiverzity, zahŕňajúc aj cieľový druh *M. oeconomicus mehelyi*. Aj keď disponujú nejakými informáciami, chýba im praktická skúsenosť a relevantné know-how. Kvôli nedostatku informácií zo strany médií o mokraďových ekosystémoch a o ich charakteristických druhoch nie sú si rozhodujúci ľudia a verejnosť všeobecne dostatočne vedomí hodnôt a dôležitosti mokradí. Nedostatok povedomia v štátnej správe vyúsťuje do nedostačujúceho alebo nevhodného manažmentu s hlavným dopadom na biotopy a druhy projektového územia. Nedostatočná informovanosť rozhodujúcich ľudí a verejnosti nemá priamy dopad na biotopy a druhy. Avšak bez ich informovanosti nepochopia význam mokradí a ich biodiverzity a potrebu ich ochrany a nepodporia potrebnú administratívu a ochranné opatrenia, ktoré je potrebné prijať (napr. zavedenie rôznych ochranných projektov, zavedenie vhodnejších spôsobov manažmentu, rozšírenie alebo vyhlásenie chránených území). Podobne nie je tiež možné manažovať, ochraňovať alebo dlhodobo udržiavať chránené územia bez podpory minimálne niekoľkých lokálnych obyvateľov, návštevníkov alebo kľúčových ľudí.

Bude zavedená široká škála opatrení na eliminovanie tejto hrozby (D.1, D.2, D.3, D.4, D.5, D.6, D.7, D.8, D.9).

PREDCHÁDZAJÚCE OCHRANÁRSKE ÚSILIA V PROJEKTOVEJ OBLASTI A/ALEBO PRE BIOTOPY / DRUHY, NA KTORÉ JE PROJEKT ZAMERANÝ

1987 – vyhlásenie 'Szigetközi Tájvédelmi Körzet' (Chránená krajinná oblasť Szigetköz).

1991 – založené Národné parky Neusiedler See – Seewinkel a Fertő-Hanság

1993 – Vyhlásenie Ramsarskej lokality č. 605 Dunajské luhy, ktorá je významnou časťou časti projektového územia – Dunajské luhy

Lesný manažment v hlavných lesných oblastiach – cca 400 ha rôznych lesných porastov roztrúsených medzi ramenným systémom a predstavujúce hlavnú časť lužných lesov tohto územia.

1994-1995 – nový systém vodného zásobovania bol zavedený v rámci systému riečnych ramien pravého brehu ,medzi Dunakiliti a Ásványráró. Systém privádza vodu zo starej rieky a rozvádza ju do 220 km dlhých riečnych ramien na území, ktoré sme vysušili. Aktivita bola realizovaná cez EDUKOVIZIG.

1996 – Dunajské luhy zahŕňajú zoznam významných vtáčích území

1998 – Vyhlásenie Chránenej krajinej oblasti Dunajské luhy.

2002 – Vyhlásenie Prírodnej rezervácie Dunajské ostrovy. Najväčšie striktné chránené územie projektového územia – 220 ha výnimočne hodnotných lesov (čiastočne pôvodných).

2003 – čiastkové projektové územie Dunajské luhy sa stalo súčasťou siete Natura 2000, slovenský národný zoznam Chránených vtáčích území bol akceptovaný slovenskou vládou.

2004 – čiastkové projektové územie Szigetköz sa stalo súčasťou siete Natura 2000, maďarský národný zoznam Chránených vtáčích území nadobudol platnosť.

2004-2007 –obnova vodných plôch v oblasti Dolný Szigetköz, Life projekt (Implementation of an innovative Decision Support Tool for the Sustainable water and land-use management planning and Flow Supplementation of the Hungarian-Slovakian Transboundary Danube Wetland Area) bol realizovaný Združením miest a obcí Slovensko – Maďarsko cezhraničnej danajskej lužnej oblasti (Association of Municipalities of Slovakian-Hungarian Transboundary Danube Wetland Area), s projektovým partnerom EDUKOVIZIG.

2005 – deklarácia slovenského národného zoznamu navrhnutých SCI, zahŕňajúci deväť pSCIs v rámci projektového územia.

EURÓPSKA PRIDANÁ HODNOTA A JEJ AKTIVITY

Zavedenie tohto projektu spĺňa základné ciele EÚ niekoľkými rôznymi spôsobmi:

1. Celkový areál rozšírenia cieľového druhu bude začlenený do projektového územia
2. Zavedenie tohto projektu predstavuje prvú rozsiahlu spoluprácu týkajúcu sa ochranárskych zámerov Rakúska, Slovenska a Maďarska.
3. Zámer siete Natura 2000 by mal viesť k vytvoreniu spoločne fungujúcej siete chránených území. Avšak vyhlasovanie siete na národnej úrovni, niekedy spôsobuje nesúrodosť medzi oblasťami Natura 2000 v rôznych krajinách, a to aj v rámci jednej zemepisnej a ekologickej oblasti. Iba zvýšená medzinárodná spolupráca a spoločné aktivity manažmentu sú schopné preklenúť tento problém a vytvoriť efektívnejší spôsob ochrany prírody.
5. Cieľový druh je prioritným druhom zaznamenaným v Smernici o biotopoch (Príloha II a Príloha IV). Ak by nebol tento projekt zavedený, ochrana *M. o. mehelyi* by pokračovala súčasným nedostatočným "pasívnym" spôsobom. Populácia druhu s nepriaznivým ochranárskym statusom sa môže rozpadnúť. Najkritickejšie ohrozené populácie môžu vyhynúť. Eventuálne budúce zavedenie opatrení na ochranu a obnovu biotopov by boli skomplikované tým, že predošlé ochranárske skúsenosti a pokusy by chýbali. Neskorší začiatok ochranárskych aktivít ako je naplánované v tomto projekte spôsobí, že budú komplikovanejšie a finančne nákladnejšie – lebo kľúčoví ľudia si zvyknú na iný spôsob manažmentu.

NAJLEPŠIE SKÚSENOSTI / INOVÁCIE / DEMONŠTRAČNÝ CHARAKTER PROJEKTU

NAJLEPŠIE SKÚSENOSTI:

nevzťahuje sa

DEMONŠTRATÍVNOSŤ:

Doteraz veľký počet a veľká rozloha jednotlivých mokradňových biotopov v západnej časti Panónskej nížiny (ktoré sú životne dôležité pre *M. o. mehelyi*) sa postupne znižuje hlavne v dôsledku kultivácie a odvodňovacích systémov. Ďalším dôsledkom predošlých zmien v krajine bolo zintenzívnenie poškodzovania pretrvávajúcich mokradí - zvyčajne hladina vody poklesla a / alebo prirodzená dynamika vodného režimu bola pozmenená. Navrhované ochranárske opatrenia, ktoré sa zameriavajú na obnovu zničených alebo degradovaných mokradí, predstavujú príkladnú činnosť s vysokou demonštratívnu hodnotou. Ak uspejú, budú tieto slúžiť ako príklad pre ďalšie aktivity vodného manažmentu, ktoré sú potrebné v projektovom území. Budúca koncepcia ochrany hraboša severského bude pravdepodobne založená na podobných aktivitách obnovy mokradí. Okrem toho môže úspešnosť týchto opatrení pomôcť k zmene pohľadu vodohospodárskych orgánov na ochranárske opatrenia regulácie vodných zdrojov. Podľa nášho názoru, stále existuje psychologická bariéra medzi vodohospodárskymi orgánmi, ktorá im neumožňuje opustiť vnímanie ich úlohy len ako "vysušenie".

Ďalší prístup použitý v projekte, ktorý môže byť skôr demonštratívnym pre budúce ochranárske akcie hraboša severského a mokradí v nížinách pozdĺž Dunaja je medzinárodný charakter projektu. S výnimkou niekoľkých vedeckých projektov, dôležité ochranárske aktivity v rakúsko-slovensko-maďarskom pohraničí neboli nikdy naplánované, koordinované alebo dokonca vykonávané spoločne trilaterálne. Pritom z ekologického hľadiska, oblasť predstavuje jeden súdržný ekologický celok so spoločnými populáciami organizmov, ktoré sú rozdelené len politickými hranicami. Preto je spoločné rakúsko-slovensko-maďarské ochranárske úsilie výhodné a efektívne pre zlepšenie globálneho stavu ochrany cieľových druhov a ich biotopov.

INOVÁCIE:
nevzťahuje sa

ÚSILIE PROJEKTU ZAMERANÉ NA REDUKCIU CO₂

Všetky plánované aktivity budú realizované spôsobom, ktorý bude čo najviac šetriť palivo. Tam, kde to bude možné, budú uprednostňované bezmotorové aktivity – bicykle a kánoe na kratšie a stredné vzdialenosti počas monitorovania, stráženia a kontroly projektového územia. Taktiež pri využívaní spotrebného materiálu ako kancelársky papier, tlačiarenský toner, kancelárske potreby, terénne vybavenie a materiály bude braný, čo najväčší ohľad na životné prostredie. Budeme preferovať obnoviteľné a recyklovateľné materiály predovšetkým z miestnych zdrojov. Stroje na infraštruktúrne práce budeme hľadať v miestnych oblastiach, čím chceme minimalizovať dopravné vzdialenosti, spolu so znížením spotreby paliva. Hlavná projektová činnosť - obnova mokradí povedie k zvýšeniu fixácie uhlíka v biomase zelených rastlín a v konečnom dôsledku na mokraďových dnách, ktoré slúžia ako prírodné skladisko uhlíka.

OČAKÁVANÉ ŤAŽKOSTI A RIZIKÁ

1. Nesúhlas vlastníkov pozemkov predat' alebo prenajať svoju pôdu. Nesúhlas vlastníkov pozemkov môže zabrzdiť aktivitu B.1.

Ako to prekonať:

BROZ ako žiadateľ projektu už má rozsiahle skúsenosti s kúpou pozemkov v projektovom území. Majitelia pozemkov boli vopred oboznámení a predbežné dohody s počtami vlastníkov pozemkov boli uzavreté. Navyše, potenciálne územie pre kúpu a/alebo prenájom pozemkov je oveľa väčšie ako je možné zakúpiť z finančných prostriedkov, takže problematickí vlastníci môžu byť vyradení. V prípade rázneho nesúhlasu s predajom je možný prenájom, ktorý pomôže dosiahnuť požadovaný ochranný efekt. V inom prípade môžu byť využité aj výmeny pozemkov pre dosiahnutie cieľových pozemkov pre projektové aktivity.

2. Administratívne procedúry. Pre niektoré projektové aktivity bude potrebné posúdiť ich vplyvy na životné prostredie a získať stavebné povolenia. Teoreticky môžu tieto procedúry trvať dlhšie, než je plánované alebo orgány môžu mať ďalšie neočakávané požiadavky.

Ako to prekonať:

Šesť ročné trvanie projektu predstavuje dostatočný čas na zavedenie plánovaných procedúr. Ak bude potrebné, dodatočné zdroje žiadateľa budú použité na najatie nových ľudí alebo služieb pre vyrovnanie sa so situáciou.

Pre aktivity C.1, C.2 and C.3 bude potrebné stavebné povolenie podľa zákona č 50/1976 o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. Pre aktivity C.1, C.2, C.3, C.5, C.6, budú potrebné určité povolenia a súhlasy podľa zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny, v závislosti od každej čiastkovej aktivity a od stupňa ochrany lokality, kde bude aktivita implementovaná. Neočakávame žiadne problémy pri získavaní povolení a súhlasov. Projektoví partneri sú skúsení v riešení takýchto problémov a pravidelne podstupujú takéto procedúry. Navyše sú tieto aktivity navrhované podľa požiadaviek ochrany prírody, zlepšujú stav chránených území a území Natura 2000 a boli vopred konzultované so zodpovednými orgánmi.

3. Nesúhlas miestnych obyvateľov. Miestni obyvatelia nemusia súhlasiť s niektorými projektovými aktivitami z rôznych príčin. Napriek tomu, pre zavedenie projektových aktivít nie je súhlas miestnych obyvateľov potrebný, je to ale jeden z našich cieľov pre dosiahnutie akceptovania ochrany prírody miestnymi obyvateľmi a preto aktivity projektu by nemali smerovať proti mienke väčšiny obyvateľstva.

Ako to prekonať:

Miestne komunity a obyvatelia budú o projekte a jeho aktivitách informovaní vopred, predovšetkým prostredníctvom obcí, starostov, miestnych lídrov atď. Komunikácia na pravidelných stretnutiach s miestnymi obyvateľmi a zainteresovanými osobami je samostatnou projektovou aktivitou. Ak sa vyskytnú problematické situácie (napr. ako následok zlého podania informácií) bude vyvinuté väčšie úsilie (osobné stretnutia, prezentácia na zasadnutí obecného zastupiteľstva atď.) a budú vynaložené väčšie zdroje v cieľovej problematickej oblasti. Niekoľko obcí už vyjadrilo svoju podporu projektu na formulári žiadosti A8.

4. Všeobecný rast cien. Počas siedmich rokov od podania projektu po jeho ukončenie môžu ceny tovarov a služieb narásť viac, ako sa očakávalo v rozpočte projektu. Budúce ceny ovplyvňuje mnoho nepredvídateľných faktorov vrátane politickej a ekonomickej situácie.

Ako to prekonať:

Obstarávanie najdrahších projektových aktivít bude realizované na začiatku projektu a kontrakty s vybranými dodávateľmi budú podpísané na fixnú sumu. Ak to bude potrebné, projektoví partneri použijú dodatočné finančné zdroje na zabezpečenie úspechu implementácie projektových aktivít.

5. Vzrast vodnej hladiny môže mať nepriamy efekt na pozemky, ktoré nemali byť určené pre zásahy

Ako to prekonať:

Ešte pred akýmikoľvek zásahmi budú projektové aktivity starostlivo naplánované a prekonzultované s príslušnými zainteresovanými osobami.

Početné prípravné akcie sú súčasťou návrhu (A.3, A.4, A.5) s cieľom dosiahnuť čo najväčší ochranný efekt a pritom sa vyhnúť negatívnym vplyvom na okolité územie. Odborná štúdia obnovy Čiližského potoka a mokradí bude vypracovaná partnerom č. 2 Výskumným ústavom vodného hospodárstva (VÚVH), ktorý je hlavná odborná inštitúcia zaoberajúca sa vodným manažmentom na Slovensku, reprezentujúca tiež Vodné národné referenčné laboratórium pre Slovensko. Tento partner je zodpovedný za naplánovanie koncepcie protipovodňovej prevencie na území Slovenskej republiky, prípravu máp záplavových území, máp rizikových oblastí a režimu vodných tokov atď.

Konštrukčné povolenia budú potrebné pre niekoľké aktivity a hlavné zainteresované osoby sú zahrnuté do tohto povoľovacieho procesu. Vzhľadom na starostlivé plánovanie a prípravu, žiadne neočakávané zmeny vodného režimu ani hladiny by sa nemali objaviť. To nám umožní pripraviť sa na takúto situáciu vopred.

Potenciálne zainteresované subjekty budú cieľovými aj v aktivite D.5, kde je naplánované zdieľanie skúseností, vzdelávanie a školenia pracovníkov projektu, zainteresovaných osôb a ľudí s rozhodovacou právomocou. Oblasti, kde sú potrebné závažné zmeny hladiny vody a/alebo využívanie pôdy, budú zasiahnuté aktivitou B.1.

Projekt má podporu miestnych obcí (podoba návrhu A.8, stanovisko obcí Gabčíkovo, Veľké Kosihy a Čičov) a aktivity boli prerokované so zainteresovanými stranami a orgánmi vopred (ich vyhlásenia sú tiež zahrnuté vo forme návrhu A8).

Z týchto dôvodov nepredpokladáme žiadne vážne problémy v dôsledku zmien vodnej hladiny.

POKRAČOVANIE PROJEKTU PO JEHO SKONČENÍ

- Ktoré aktivity bude potrebné realizovať po skončení projektu?

Väčšina z aktivít obnovy vodného režimu či biotopov nebude potrebovať priame pokračovanie po ukončení projektu. Pokračovanie však bude potrebné v prípade opakujúcich sa opatrení obnovy biotopov ako kosenie mokraďových lúk a trstiny, ktoré bolo zavedené v rámci projektu. Výskum/monitorovacie akcie budú do istej miery pokračovať tiež.

- Ako to bude dosiahnuté, aké zdroje budú potrebné na realizáciu týchto aktivít?

Pre opakované opatrenia (kosenie) mokraďových lúk a trstiny bude potrebné náradie zakúpené počas projektu. Toto príslušenstvo bude používané pre manažment biotopov aj po skončení trvania projektu. Po vstupných investíciách projektu LIFE+, ako je zakúpenie príslušenstva, počiatočný manažment degradovaných biotopov a novo vytvorených lúk, by mali byť tieto aktivity čiastočne samofinancujúce.

Je tu taktiež potenciál pre využívanie fondov EÚ v rámci Programu rozvoja vidieka, a to hlavne agro-enviromentálne schémy vhodné pre tento typ manažmentu krajiny. Nakoľko však projekt potrvá až do roku 2016, detail rozpočtu fondov EÚ pre nasledujúce programové obdobie po roku 2013 zatiaľ nie je detailne známy.

Väčšina hydro-technických objektov, ako napr. priepust na ramene Čiližského potoka, prejdú do starostlivosti zodpovedných orgánov vodného manažmentu pre Čiližský potok – SVP, so zabezpečením pravidelnej starostlivosti na ich vlastné náklady.

- Stav ochrany cieľových území/druhov/biotopov podľa národnej/miestnej legislatívy (ak relevantné)

Niektoré časti Čiližského potoka, ktoré budú zasiahnuté aktivitou C.1 nie sú doposiaľ vyhlásené za chránené územia. Tieto územia ovplyvnené projektom budú vyhlásené za územia NATURA 2000 ešte pred ukončením projektu. Záväzný list národnej autority – Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, zodpovedného za túto úlohu, je súčasťou návrhu projektu.

- Ako, kde a kým bude využívané získané vybavenie po skončení projektu?

Väčšina vybavenia bude zakúpená prijímateľom – BROZ, čo je ochránárska mimovládna organizácia. Preto bude vybavenie používané výlučne na ochránárske účely a pre pokračovanie projektových aktivít a opakovaný manažment v projektovom území a na ochranu hraboša severského.

- Do akej miery budú výsledky a zistenia projektu aktívne šírené po jeho skončení osobám a organizáciám, ktoré by ich mohli využívať (prosím identifikujte tieto osoby/organizácie)?

Výsledky a zistenia projektu budú vo veľkom aktívne šírené medzi relevantnými zainteresovanými osobami a rozhodujúcimi orgánmi. Niektoré zainteresované osoby sa aktívne zúčastňujú implementácie projektových aktivít, na ďalších budú zamerané početné projektové aktivity zamerané na zvýšenie informovanosti a povedomia verejnosti (aktivity D.1-D.9).

LIFE+ Príroda & Biodiverzita

TECHNICKÉ FORMULÁRE

Časť C – detailný technický popis navrhovaných aktivít

Dôležitá poznámka:

- **Všetky výpočty a podrobné členenie rozpočtu potrebné na posúdenie oprávnenosti nákladov na aktivity by mali byť zahrnuté vo finančnom formulári F. Aby sme sa vyhli opakovaniu finančných údajov (s rizikom zavedenia nesúladu), časť C bude obsahovať len finančné údaje nezahrnuté vo finančnom formulári (napr. detaily udávajúce cenu na hektár).**
- **Všetky formuláre v tejto sekcii môžu byť duplicitné, aby boli zahrnuté všetky potrebné informácie.**
- **Každá opísaná aktívna by mala mať jasné označenie svojho fyzického cieľa (napr. aktivita 1 sa uskutoční na lokalite "X" a/alebo zasiahne cieľový druh "Y"). Kde to je dôležité, lokalita tohto zásahu by mala byť tiež identifikovaná na jednej alebo viacerých mapách, ktoré budú súčasťou prílohy (s preferenciou jednej mapy na každú lokalitu). Kde to je možné, mala by byť pripojená mapa každého miesta s lokalizáciou aktivít, ktoré prebehnú v rámci projektu na tomto území.**
- **Akákoľvek aktivita, ktorá bude zabezpečená subdodávateľmi by mala byť tak jasne popísaná ako aktivita, ktorá bude robená priamo partnermi projektu.**

DETAILY NAVRHOVANÝCH AKTIVÍT

A. Prípravné aktivity, vypracovanie manažmentových plánov a/alebo plánov aktivít

AKTIVITA A.1: Štúdia súčasného výskytu *Microtus oeconomus mehelyi* v projektovom území

Popis (čo, ako, kde a kedy):

V prvej časti štúdia opisuje známe rozšírenie tohto poddruhu na základe už publikovaných údajov. Bude pozostávať zo zoznamu lokalít s potvrdeným výskytom *M. o. mehelyi*, z máp rozšírenia s vyznačením konkrétnych lokalít, z databáz nálezov s citáciami, zo zoznamu citovanej literatúry, a krátkeho opisu lokalít v cieľovom území (so zameraním hlavne na Žitný ostrov) s poznámkami z pohľadu ich udržateľnosti pre účely ochranného manažmentu.

Druhá časť štúdie bude zahŕňať novo získané údaje o tomto druhu – výsledky prvotných predbežných terénnych prieskumov v počiatočnom štádiu projektu. Prieskum sa bude zameriavať na potvrdenie potenciálnych lokalít výskytu tohto druhu, odhadu populácie a veľkosti demotopu, a taktiež aj vzdialeností medzi lokalitami so zisteným výskytom druhu a/alebo vhodných lokalít.

Hlavné ciele aktivity:

- zistenie potenciálne vhodných lokalít pre hraboša severského odporúčaných k obnove vodného režimu (aktivity C.1-5)
- určenie lokalít pre celoplošný/rozsiahly monitoring vplyvu projektových aktivít na *M. o. mehelyi* a ostatnú biotu (aktivity E.3)
- určenie bezzásahových lokalít, ktoré by slúžili na simultánny monitoring spolu s obnovovanými lokalitami (aktivity E.3)

Lokality budúceho výskumu/monitoringu budú vybrané na základe výstupov prieskumu rozšírenia druhu, a z máp na základe krajinných prvkov, ktoré by mohli napovedať o výskyte *M. o. mehelyi*. Definitívne rozhodnutie určenia odchytového územia bude urobené v priebehu projektu na lokalitách, pričom zadaný počet lokalít je 15-20. Odoberanie vzoriek v teréne zahŕňa odchyty drobných zemných cicavcov do drevených živolovných pascí a ich značkovanie pomocou ušných značiek (CMR metóda). Odchyty sa budú realizovať dvakrát ročne na každej lokalite. Dodatočne bude robená aj analýza sovích vývržkov a sledovaná v nich prítomnosť *M. o. mehelyi*.

Členovia pracovného tímu sú odborníci z oblasti výskumu drobných cicavcov, čo sa týka terénnej aj laboratórnej práce a metód vyhodnocovania dát. Aktivity A.1 a A.2 sú dôležité pre doladenie nasledujúcich ochranných aktivít počas a po projekte. Podmienky jednotlivých aktivít boli starostlivo stanovené tak, aby sa realizácia stihla v stanovenom čase. Relatívne malé a uzavreté územie umožňuje podrobne zmapovať výskyt poddruhu (A.1) počas prvých dvoch rokov tohto projektu a poskytnúť informácie pre doladenie ostatných projektových aktivít.

Táto štúdia bude vykonaná v prvých dvoch rokoch projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Výskum *M. o. mehelyi* (A.1, A.2) je základnou podmienkou projektu, predpokladáme prínos veľkého množstva potrebných informácií pre ochranu tohto druhu. Štúdia A.1 prispeje k aktualizácii našich vedomostí ohľadom súčasného rozšírenia a hustoty *M. o. mehelyi*. Táto aktivita bude ukončená v skorých fázach projektu a predstavuje základný materiál pre nasledujúce aktivity.

Výstupy predbežných terénnych pozorovaní sú nevyhnutné pre stanovenie intenzívne skúmanej lokality pre podkladovú ekologickú štúdiu (aktivity A.2), ako aj pre určenie lokalít na získavanie vzoriek pre monitorovanie vplyvu projektových aktivít na drobné cicavce a ostatnú

biotu (aktivita E.3). Informácie získané týmto štúdiom budú súčasťou faktorov, ktoré ovplyvnia výber cieľových lokalít pre obnovu a ochranu (aktivity C.1-5).

Partner zodpovedný za realizáciu: PriF UK

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Výsledným výstupom tejto aktivity bude štúdia opisujúca rozšírenie *M. o. mehelyi* zahŕňajúca vlastný terénny výskum a publikované informácie. Tá bude pozostávať zo zoznamu lokalít so zisteným výskytom *M. o. mehelyi*, z mapy rozšírenia s vyznačenými jednotlivými lokalitami, z databázy citácií, zo zoznamu citovanej literatúry a z krátkeho opisu lokalít v cieľovom území s poznámkami o udržateľnosti území pre účely ochranného manažmentu.

V rámci štúdie bude navrhnutá skupina lokalít s cieľom rozsiahleho monitoringu (aktivita E.3). Výsledky budú publikované v špecializovanom článku propagujúcom projekt.

AKTIVITA A.2: Podkladový výskum populačnej ekológie, genetickej variability a biotopových nárokov *M. o. mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Relatívne nízka hustota a rozptýlené odchyty úsilie (priestorové a časové) v minulosti a absencia intenzívneho ekologického výskumu viedli k nedostatku vedomostí o ekológii *M. o. mehelyi*. Cieľom tejto aktivity je vytvorenie rozsiahleho podkladového výskumu pre ochranný manažment *M. o. mehelyi*.

Je takmer nemožné zaznamenať migrujúceho jedinca medzi málopočetnými populáciami kryptického druhu *M. o. mehelyi* bežným odchytom do živolvných pascí. Rozdiely v genetickej štruktúre medzi jednotlivými populáciami sú indikátorom ich vzájomnej izolovanosti (opačne k toku génov), a potenciálna nízka miera genetickej prepojenosti môže indikovať minulé/súčasnú bottlenecky a súčasnú zraniteľnosť príslušných populácií. Počas odchyty do živolvných pascí (taktiež v aktivitách A.1, E.3) budú zozbierané vzorky tkaniva a pomocou mikrosatelitov budú analyzované genetické rozdiely/podobnosti v rámci a medzi populáciami.

Počas odchyty na lokalitách živolvnými pascami budú zozbierané dáta o odchytovej frekvencii a biotope *M. o. mehelyi*, a biotopové premenné (vegetačný pokryv, skladba rastlinných druhov, vlhkosť pôdy) budú zmerané a kvantifikované. Z týchto údajov a dát o odchytoch bude stanovený preferovaný biotop pomocou použitia štatistických analýz (DA, PCA).

Relatívne vzdialenosti medzi populáciami budú zmerané pomocou genetickej divergencie (na základe vybraných DNA markerov). Populačná veľkosť a hustota, pomer pohlavia, reprodukčná aktivita spolu s geneticou variabilitou budú použité na ohodnotenie relatívnej životaschopnosti populácie.

Genetický materiál z tejto štúdie bude porovnaný s poddruhom *M. o. arenicola* v spolupráci s Amsterdamskou univerzitou (University of Amsterdam) a Holandskou spoločnosťou pre výskum a ochranu cicavcov (Netherlands Society for the Study and Conservation of Mammals).

Výskum zahŕňa taktiež ekologické modelovanie vhodnosti biotopu pre *M. o. mehelyi*. Po získaní prehľadu o súčasnom stave populácie *M. o. mehelyi*, by sme radi spravili teoretické modelovanie jeho biotopu a preferencií vonkajších podmienok prostredia. Ekologický model bude navrhnutý v spolupráci s expertami z Amsterdamskej univerzity, ktorí sa zaoberajú štúdiom podobnej populácie *M. o. arenicola* (taktiež prioritný ohrozený druh verejného záujmu). Modely pre oba poddruhy budú prispôbené s porovnateľnými charakteristikami.

I keď finálna verzia tejto štúdie bude vyhotovená v piatom roku projektu, predbežné výsledky budú publikované priebežne z dôvodu poskytovania informácií potrebných pre ostatné aktivity.

Aktivita A.2 má za úlohu prinášať postupne čiastočné informácie a odporúčania a na konci (v piatom roku projektu) poskytnúť vedecké výstupy pre ochranársky poprojektový plán. Trvanie aktivity A.2 (ak uvažujeme, že prvý rok je ovplyvnený priebehom aktivity A.1 v súvislosti s výberom lokalít) je dostatočné pre intenzívne štúdium populácií drobných cicavcov, zahŕňajúc aj sezónne rozdiely. Predbežné výstupy výskumu budú dostupné ešte pred ukončením aktivity A.2, takže môžu byť využité priebežne pri ostatných aktivitách.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Súbor informácií o nárokoch na životné prostredie je nevyhnutný na rozlíšenie žiaduceho stav biotopu považovaného za optimálny pre životaschopné populácie cieľového poddruhu. Pochopenie biotopových nárokov *M. o. mehelyi* poskytuje detail pre vytvorenie nasledujúcich ochranárskych opatrení založených na manipulovaných zmenách biotopovej štruktúry.

Štúdium stupňa izolácie medzi populáciami nám poskytuje informácie o skutočnom pôsobení bariér obmedzujúcich tok génov. Je takmer nemožné zaznamenať migrujúceho jedinca medzi málo početnými populáciami takého kryptického poddruhu bežným odchytom do živolovných pascí. Avšak migrácia jedincov je priamo úmerná toku génov medzi populáciami. Rozdiely v genetickej štruktúre medzi populáciami indikujú stupeň ich izolácie, ktorá je nepriamo úmerná toku génov. Ba čo viac, nízka genetická variabilita môže značiť minulé bottlenecky a súčasnú zraniteľnosť daných populácií.

Pochopenie vzťahu relatívnych genetických vzdialeností medzi populáciami, ekologických požiadaviek cieľového poddruhu, spolu s informáciami o jeho biotope a charaktere krajiny poskytuje informácie pre vypracovanie ochranárskeho manažmentu založeného na manipulovaných zmenách biotopovej štruktúry.

Informácie získané v rámci tejto aktivity (zahŕňajúc predbežné správy) budú hlavnou podmienkou pre lokalizáciu a formu všetkých ochranárskych aktivít (C.1a –C6).

Detailnejšia štúdia A.2 by mala priniesť informácie o populačnej dynamike, izolácii, ekológii atď. u populácií *M. o. mehelyi* a bude predstavovať kľúčové podklady pre budúcu ochranu taxónu (počnúc implementáciou projektových aktivít a pokračujúc významom z hľadiska poprojektovej ochrany).

Partner zodpovedný za realizáciu: PriF UK.

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Budú vypracované optimálne vlastnosti biotopu. Bude odhadnutá relatívna genetická variabilita a vzdialenosti (stupeň izolácie) medzi vybranými lokalitami, čo spolu s charakteristikami populácie umožní stanoviť zdrojovú populáciu pre plánovaný ochranársky manažment.

Bude vypracovaná komplexná genetická a ekologická štúdia *M. o. mehelyi*. Bude vytvorený ekologický model biotopových preferencií (vrátane blízkeho príbuzného *M. o. arenicola*).

AKTIVITA A.3: Vypracovanie odbornej štúdie obnovy vodného režimu Čiližského potoka a jeho povodia v oblasti Gabčíkovo – Čičov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Čiližský potok je jedným z posledných pretrvávajúcich tečúcich vodných tokov s prevažne prirodzeným charakterom na slovenskej časti Podunajskej nížiny. Meandrujúci breh Čiližského potoka prechádza centrálnou časťou okrsku *M. o. mehelyi* a funguje ako prirodzený biokoridor.

Avšak vzhľadom na sériu zásahov vodného hospodárstva a regulačné opatrenia vykonané v priebehu minulého storočia, nie je dnes Čiližský potok koherentným biokoridorom a voľný prietok vody je len v jeho hornej časti. V ďalších častiach riečiska časť vody stojí a ďalší úsek je úplne bez vody. Najnižšia časť obsahuje vodu len dočasne.

Všetky plánované nevyhnuté zmeny vodného režimu (C.1a, C.2, C.3) by mali prispieť k zlepšeniu hydrologických podmienok; výška vodnej hladiny by mala byť obnovená približne do takého stavu, aký bol známy v období rokov 1950-1970, kedy bol *M. o. mehelyi* početnejší a mal širšie rozšírenie v oblasti. Štúdie (A.3, A.4 a A.5) by mali špecifikovať optimálny vodný režim hlavných objektov, ktoré sú cieľom aktivít vodného manažmentu a navrhnúť potrebné technické detaily a najefektívnejšie technické riešenia, ktoré umožnia obnovu vodnej hladiny.

Táto aktivita je zameraná na analýzu interakcie podzemných a povrchových vôd s cieľom zistiť ich súčasnú podobu (odtokové pomery v podzemných a povrchových vodách) a na komplexný návrh ochranných opatrení. Cieľom je obnoviť dynamiku prúdenia povrchových vôd a vodnej hladiny podzemných vôd v riečnej oblasti, najmä vedúcich k obnoveniu pôvodných močiarov (oblasť medzi Čiližskou Radvaňou a Veľkým Mederom). Riešením by eventuálne mohlo byť aj spojenie pozostatku Čičovského ramena s Čiližským potokom a zlepšenie vodného režimu na území medzi Čičovským ramenom a Hamským trstím. Riešenie úloh predpokladá nasledujúce aktivity:

1. Analýza existujúcich dokumentov a dát – hydrologických (podzemné a povrchové vody - interpretácia pozorovania režimu toku pred a po vybudovaní vodného diela Gabčíkovo, analýzy zmien režimu toku), hydrotechnických, geodetických, vytvorenie plánov (k existujúcim systémom kanálov a postaveným objektom), vodný manažment - vytvorenie databázy;
2. Podrobný prieskum terénu - definovanie kritických hladín vypúšťacej kapacity, zameriavanie prierezov pre topografické modely v rade Q_{min} až Q_{kor} . Zememeračské práce na sledovanie iných hydrologických a hydraulických vlastností (rýchlosť vodnej hladiny, sklon, umiestnenie objektov atď.), budovanie a stanovenie dočasných pozorovacích objektov pre kontinuálne monitorovanie režimu hladiny podzemných a povrchových vôd (s predpokladom 3 alebo 4 lokalít stanovených po terénnom prieskume a vyhodnotenie existujúcich dokumentov);
3. Zostavenie topografického a hydro-dynamického modelu povrchových vôd (1D - pre plynulé a rôzne podmienky vypúšťania), vrátane existujúcich objektov, a zostavenie numerického modelu podzemných vôd (2D - pre plynulé a rôzne vypúšťania) pre oblasť Gabčíkovo - Čičov - vrátane dolného toku, ktorý zahŕňa nielen Čiližský potok, ale aj Čičovské rameno a oblasť Hamského Trstia. Kalibrácia a overovanie numerických modelov s využitím existujúcich a skúmaných hydrologických a hydraulických dát;
4. Analýza simulácie výsledkov podzemného a povrchového vodného režimu v súčasnom stave (rôzne situácie plnenia), s ohľadom na vplyv človeka, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje zmeny vodného režimu (regulácie Dunaja, výstavba a prevádzkovanie vodného diela Gabčíkovo, zmeny vo využívaní pôdy atď.);
5. Predbežný návrh opatrení na obnovovacie opatrenia (typ opatrenia, lokality) na základe terénnych meraní, analýz existujúcich dát a simulácií súčasného režimu podzemných a povrchových vôd (výsledky numerického modelovania). Navrhnuté opatrenia (modifikácie kanálov alebo ramien, úpravy existujúcich objektov a/alebo výstavbu nových atď.) budú zahrnuté do numerických modelov;
6. Výstavba a prevádzka fyzikálneho modelu pre zložitejšie objekty (napr. kanál a kanál krížový prevrátenou zhybkou), ktorého optimálne riešenie nemožno spoľahlivo posúdiť numerickým modelom;
7. Analýza možných dopadov navrhovaných opatrení na obnovu použitím výsledkov zostavených hydro-dynamických modelov (numerických a fyzikálnych) a ich optimalizácia, stanovenie scenárov opatrení (kombinácia opatrení) s ohľadom na ciele projektu a so zreteľom na dané limity (protipovodňová ochrana, ochrana pôdneho majetku atď.)

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Starostlivé a podrobné prieskumy a plánovanie sú nevyhnutné pre pochopenie miestnych hydrologických pomerov a vzťahov, správne plánovanie a realizáciu obnovovacích aktivít.

Partner zodpovedný za realizáciu: VÚVH

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Expertné štúdie, vrátane modelov, grafov a máp, ktoré budú použité ako základ pre plánovanie a realizáciu obnovovacích aktivít (aktivity C1a, C.2).

AKTIVITA A.4 Vypracovanie odbornej štúdie na obnovu vodného režimu iných vybraných mokradi dôležitých pre *Microtus oeconomus mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Táto aktivita je zameraná na zlepšenie režimu podzemných a povrchových vôd vo vybraných mokradiach v oblasti projektu - stanovištiach *M. o. mehelyi*. Pomocou nástrojov numerického modelovania budú overené možnosti zvýšenia hladiny podzemných a povrchových vôd tak, aby vznikli podmienky pre obnovenie močiarov.

1. Analýza všetkých existujúcich dokumentov a dát - hydrologických (podzemné a povrchové vody), hydro-technických, geodetických, konštrukčných plánov (k existujúcim systémom kanálov a postavených objektov), vodohospodárskych - vytvorenie databázy;
2. Podrobný terénny prieskum, prieskum ďalších hydrologických a hydraulických charakteristík, stavba a fixovanie dočasných pozorovacích objektov pre kontinuálne monitorovanie režimu hladiny podzemných a povrchových vôd (stanovenie lokalít po prieskume oblasti);
3. Zostavenie topografického a hydro-dynamického modelu povrchových vôd (1D) a zostavenie numerického modelu podzemných vôd (2D - pre plynulý tok a vybrané vypúšťacie situácie) pre danú oblasť. Kalibrácia a overovanie numerických modelov s využitím existujúcich a skúmaných hydrologických a hydraulických dát;
4. Analýza simulácie výsledkov režimu podzemných a povrchových vôd podľa súčasného stavu;
5. Návrh na obnovovacie opatrenia založené na terénnom meraní, analýzy existujúcich dát a simulácii súčasného režimu podzemných a povrchových vôd (numerické výsledky modelovania). Navrhované opatrenia budú zahrnuté do numerických modelov;
6. Analýza možných dopadov navrhovaných opatrení s využitím výsledkov skombinovaných hydro-dynamických modelov (podzemné a povrchové vody) a ich optimalizácia, formulácia optimálnej kombinácie opatrení vo vzťahu k hlavným cieľom projektu a so zreteľom na dané limity (na ochranu pred povodňami, ochranu vlastníctva pozemkov, atď.).

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Starostlivé a podrobné prieskumy a plánovanie sú nevyhnutné pre pochopenie miestnych hydrologických pomerov a vzťahov, správne plánovanie a realizáciu obnovovacích aktivít.

Partner zodpovedný za realizáciu: VÚVH

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Expertné štúdie, vrátane modelov, grafov a máp, ktoré budú použité ako základ pre plánovanie a realizáciu reštaurátorských akcií (aktivita C.3).

AKTIVITA A.5: Príprava technickej dokumentácie k obnovovacím aktivitám a konštrukcii technických objektov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Bude spracovaná technická dokumentácia (plány) pre obnovovacie aktivity a výstavbu technických objektov. Bude vypracovaná dokumentácia pre stavebné povolenie podľa zákona č. 50/1977 o územnom plánovaní. Túto aktivitu je možné zrealizovať len za podmienok dostupnosti výstupov aktivity A.1. Bude sa vykonávať v prvej polovici trvania projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Technická dokumentácia je potrebná pre zavedenie inžinierskych prác obnovovacích aktivít a pre vydávanie akcií (aktivity C.1a, C.2, C.3). Sú potrebné povolenia zodpovedných úradov (stavebné povolenie, oprávnenie podľa zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny). Táto aktivita je nevyhnutným krokom v príprave aktivít C.1a, C.2 a C.3.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Budú vypracované dve sady dokumentácie pre získanie stavebných povolení a predložené príslušným stavebným úradom na schválenie. Budú zaobstarané všetky potrebné oprávnenia podľa zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny.

ACTION A.6: Odborná štúdia na revitalizáciu nížinných lúk a manažmentu brehových porastov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Budú identifikované (zmapované) všetky potenciálne miesta pre obnovu lúk a manažment trstiny. Štúdia vyberie miesta, kde má obnova nížinných lúk/kosenia trstiny najväčší potenciál a zároveň prináša jasný prínos pre cieľový druh a obnovenie jeho biotopov. Štúdia navrhne najlepšie metódy a modely kosenia pre obnovu lúk/manažmentu trstiny pre konkrétne lokality, spôsob kosenia, ročné obdobie, atď. Táto aktivita bude vykonávaná na začiatku trvania projektu.

Krátke odborné štúdie A.6 a A.7 sú potrebné pre správne navrhnutie aktivít C.4, C.5 a C.6. Tieto štúdie určia technické detaily aktivít C.4, C.5 a C.6 pod vplyvom nových podmienok vytvorených zavedením aktivít C.1a, C.2 a C.3, a budú využívať nové poznatky pochádzajúce z výskumu *M. o. mehelyi* (A.1, A.2).

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Tradičné využívanie lúk, pasienkov a trstín, ktoré predstavujú dôležité biotopy pre cieľový druh, bolo prakticky opustené v projektovej oblasti. Je tu nedostatok skúseností v obnove aluviálnych lúk. Táto aktivita je potrebným prípravným krokom pre aktivity C.4 a C.5. (aktivity C.1a, C.2, C.3). 7 - obnova nížinných lúk a manažment trstiny.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Bude vypracovaná odborná štúdia zahŕňajúca mapy s návrhmi pre renaturalizáciu nížinných lúk a reintrodukcii manažmentu trstiny, zahŕňajúc mapy.

AKTIVITA A.7: Odborná štúdia na vytvorenie biokoridorov medzi lokalitami *Microtus oeconomus mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Vyššia miera fragmentácie populácie v kombinácii s priestorovým obmedzením vhodných biotopov, môže viesť ku genetickej degradácii a k zániku predovšetkým malých izolovaných miestnych populácií.

Práve preto cieľom štúdie bude identifikovať (zmapovať) vhodné potenciálne miesta pre vytvorenie biokoridorov medzi miestami so súčasným (alebo potenciálnym) výskytom populácií *M. o. mehelyi*. Biokoridory budú vytvorené výsadbou pôvodných stromov a kríkov na vybraných lokalitách. Štúdia bude obsahovať zoznam miest vhodných na výsadbu pôvodných drevín (vrátane vlastníctva a právneho postavenia týchto oblastí), odporúčanie na skladbu drevín na jednotlivých miestach a relatívny význam každého miesta z hľadiska cieľového druhu. Štúdia bude vypracovaná na začiatku obdobia projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Existuje veľa (aktivita C.1a, C.2, C.3) možností pre vytváranie biokoridorov v projektovej oblasti. Štúdia sa zameria na navrhnutie miest, kde výsadba pôvodných stromov a kríkov môže priniesť najväčší prínos pre cieľový druh a prispieť k zabezpečeniu ich dlhodobého prežitia a existencie. Súčasne s tým bude štúdia určovať najvhodnejší spôsob výsadby stromov a spôsoby ich ochrany a starostlivosti v nasledujúcich rokoch na vybraných lokalitách. Táto akcia je potrebná na realizáciu následných opatrení C.6.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Odborná štúdia obsahujúca lokality a návrhy vytvárania biokoridorov a meranie možného vplyvu rôznych alternatív na cieľový druh.

B. Nákup/prenájom pôdy a/alebo kompenzačné platby za využívanie pôdy**AKTIVITA B.1: Nákup a/alebo dlhodobý prenájom pôdy**

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Strategické pozemky v rámci projektového územia budú zakúpené alebo prenajaté s cieľom zaviesť vhodné hospodárenie s pôdou a/alebo zaviesť nasledovné ochranné akcie. Kúpa a dlhodobý prenájom pozemkov sú najefektívnejším a často jediným možným spôsobom, ako zaviesť ochranné opatrenia na súkromných pozemkoch. Pozemky budú zakúpené/prenajaté, najmä v oblastiach, kde akcia projektu obnovy spôsobí závažné zmeny v súčasnej možnosti využitia pôdy – napr. zvýšenie hladiny vody alebo zaplavenie ornej pôdy, zmena ornej pôdy na trvalé trávne porasty, vytváranie biokoridorov na ornej pôde, atď.

Doterajšie rokovania s vlastníkami pozemkov v projektovom území ukazujú, že mnohí z nich sú ochotní predávať alebo prenajímať svoje pozemky BROZ. Napríklad existuje veľa oblastí, ktoré nie sú príliš vhodné pre poľnohospodársku výrobu z dôvodu vysokého stavu vody a/alebo nízku kvalitu pôdy (v minulosti odvodnené mokrade) a z ekologického a ochranného hľadiska sú v zlom stave. V týchto lokalitách je možné kúpiť pozemky (alebo vymeniť ich za pôdu vhodnejšiu pre poľnohospodárstvo) a obnoviť mokrade.

BROZ už má skúsenosti s realizáciou tohto druhu činnosti v projektovom území - vlastní (alebo dlhodobo si prenajíma) v priľahlých regiónoch už 330 ha pôdy, ktoré slúžia pre účely ochrany prírody.

Kúpna cena sa pohybuje medzi 2 258 až 16 130 €/ha, v závislosti od typu pozemku (voda, močiare alebo trstina, lúka, orná pôda, lesy) a možnosti ich komerčného využitia. Tieto ceny boli vypočítané z aktuálnej trhovej ceny pôdy v regióne. Ide o rozumné priemerné ceny za tento druh pôdy. Priemerná cena za prenájom pozemku je od 48 do 145 €/ha za rok. Dlhodobý prenájom bude podpísaný najmenej na 25 rokov.

Cena niektorých konkrétnych pozemkov môže byť ešte vyššia (pozemok vhodný na stavbu rekreačnej infraštruktúry atď.), ale celková priemerná cena získaných pozemkov nepresiahne hranice uvedené vyššie.

Výmena pozemkov bude tiež použitá v prípade vlastníkov, ktorí nebudú chcieť predať pôdu. V takom prípade bude odkúpená orná pôda mimo projektového územia a vymenená za pôdu v rámci projektového územia. Orná pôda mimo chránenej oblasti bude zamenená za pôdu na projektovom území až do ukončenia projektu.

Všetkých 11 podmienok spôsobilosti pre kúpu/prenájom pozemku bude úplne splnených:

1. Kúpa a prenájom pozemkov je priamo spojený s cieľmi projektu.
2. Všetky pozemky určené na kúpu/prenájom spadajú do územia Natura 2000.
3. Kúpa a prenájom pozemkov budú prispievať k udržaniu a ochrane integrity územia Natura 2000.
4. Kúpa a prenájom pozemkov je jedinou a najefektívnejšou cestou k dosiahnutiu ochranných výstupov na súkromnom cieľovom pozemku.
5. Všetky zakúpené pozemky budú vyhradené pre použitie v súlade so smernicou EÚ o vtákoch a biotopoch. BROZ zabezpečí, že bude zaručené (dohovor o ochrane prírody) v predajnej/nájomnej zmluve, rovnako ako aj v katastri, že pozemky sú určené definitívne na účely ochrany prírody.
6. Pozemky budú zakúpené koordinujúcim žiadateľom – BROZ, čo je skúsená mimovládna ochranná organizácia. Pozemky zostanú vo vlastníctve/prenájme BROZ aj po ukončení projektu.
7. BROZ má potrebnú kompetenciu a skúsenosti v kúpe/prenájme pozemkov pre ochranné účely v cieľovej oblasti a plánovaná rozloha pozemkov je realistická.

8. Stanovy BROZ obsahujú opatrenie, ktoré hovorí, že v prípade likvidácie, majetok BROZ (pozemky nevynímajúc) môže byť prevedený len na MVO s ochranárskym zameraním.
9. Cena predpokladaných pozemkov je v súlade so súčasnými trhovými cenami pre typ pôdy a regiónu - pozri vyhlásenie príslušného orgánu (súdny znalec) v prílohe.
10. Bude poskytnutý dôkaz, že kúpený pozemok je v súkromnom vlastníctve, pred dátumom začatia projektu. Toto bude zabezpečené z katastra nehnuteľností (osvedčenie o vlastníctve), ktorý obsahuje dátum a spôsob nadobudnutia pozemkov majiteľom.
11. Kúpa a prenájom pozemkov budú predmetom osobitých ochranárskych aktivít, obnovovacích opatrení alebo manažmentu. V niektorých prípadoch, taktiež môžu byť stanovené oblasti bez manažmentu, ak to bude výhodné z hľadiska cieľov projektu.

Všeobecne platí, že budú vykonávané tri hlavné druhy činností na zakúpených alebo prenájatých pozemkoch pre účely ochrany prírody:

- (i) Obnovovacie aktivity na mokradiach – budú vykonávané na územiach, kde budú mať priamy dopad na biotop pre cieľový druh. Na týchto lokalitách budú aktivity zamerané na zlepšenie vodného režimu/povodní, zmeny postupov hospodárenia v krajine a manažmentu, ktoré predošli vlastníci neboli ochotní urobiť, a to z ekonomických dôvodov (napr. zmena ornej pôdy na lúky, ktoré by pre nich znamenali oveľa nižšie príjmy).
Takýmito aktivitami sú C.1, C.2, C.3, C.4 a C.6. Vlastníctvo pôdy (alebo prenájom) by mohli byť jedinou možnosťou, ako kompenzovať vlastníkom pozemkov nižšie príjmy, vyplývajúce z premeny ornej pôdy na lúky alebo mokrade.
- (ii) Pasívna ochrana ("bezzásahová" možnosť) - bude uskutočňovaná na územiach s biotopmi v dobrom stave, ktoré nepotrebujú žiadne zásahy. Nepretržitý prirodzený vývoj zachovaných prírodných biotopov a nerušené prírodné procesy sú často najlepším spôsobom, ako dosiahnuť žiaducu prirodzenú štruktúru biotopov.
- (iii) Predchádzanie negatívnemu vývoju v krajine. Rozvoj ľudských aktivít môže byť v niektorých prípadoch závažným problémom na súkromných pozemkoch. Najsilnejšie negatívne vplyvy spôsobené nevhodným rozvojom (výstavby rekreačnej infraštruktúry, domov, atď.) spôsobujú fragmentáciu biokoridorov a migračných trás, vysušovanie močiarov alebo jednoducho neumožnenie obnovy vodného režimu so zreteľom na existujúce stavby a ubytovacie zariadenia. Vlastníctvo pôdy organizáciou na ochranu prírody je najlepším spôsobom ako zabrániť tomuto nežiaducemu vývoju na súkromných pozemkoch. Nákupom malých plôch strategicky umiestnených v projektovom území môžeme uchrániť rozsiahle územie od nevhodného rozvoja.

Jediným možným spôsobom ako realizovať spomenuté ochranárske aktivity je kúpa alebo dlhodobý prenájom pozemkov pre účely ochrany prírody. Existujúce štandardné predpisy na ochranu prírody a kompenzačné režimy nie sú dostatočné.

Očakáva sa, že získame aj pozemky už vo vynikajúcom stave ochrany, čo je dôležité a opodstatnené z viacerých dôvodov:

- a) Predpokladá sa, že "pozemky v dobrom stave ochrany" sa budú kupovať alebo prenájať len v málo prípadoch nepresahujúc celkovú rozlohu niekoľkých hektárov. Získavanie takýchto pozemkov bude realizované prednostne na strategických miestach, v záujme zabezpečenia prepojenia existujúcich biokoridorov.
- b) Malé plochy súkromných pozemkov ležiace v miestach navrhovaných biokoridorov sú strategické, pretože môžu ovplyvniť prepojenie a ekologickú funkčnosť celého biokoridoru o dĺžke niekoľkých kilometrov. Nákup pozemkov môže zabrániť negatívnemu rozvoju a zmenám vo využívaní pôdy. Ak sa tieto oblasti nepodarí získať, môžu zmeny vo využívaní pôdy prerušiť biokoridor a spôsobiť zmeny, reverzibilné až po niekoľkých rokoch, alebo úplne nezvratné. Takýmito zmenami môžu byť orba trvalých trávnych porastov, odvodňovanie a odstraňovanie trstiny či dokonca vytvorenie

permanentnej infraštruktúry či osídlenia. K tomuto môže podľa zákona dochádzať mimo území Natura 2000, ale aj v rámci týchto území, ak konkrétne územie nie je reprezentované biotopom Natury 2000.

- c) Zachovanie dobrého stavu ochrany závisí od danej lokality a typov biotopov. Zabezpečiť vhodný vodný režim je rozhodujúce. Keď bude vodný režim vyhovujúci, niektoré z mokradí nebudú potrebovať žiadne opatrenia. Tŕstie a pasienky budú obnovené a riadené, ako je opísané v aktivitách C.4 a C.5.

Zaväzujeme sa, že kúpa/prenájom pozemkov bude prebiehať len v rámci území NATURA 2000 a v projektovom území.

Náklady na "právne a externé služby" a "dane" budú uvedené v stĺpci "sprievodné poplatky". Oproti celkovým nákladom na nákup pozemkov a prenájom pozemkov 499 400 € (426 400 € na nákup pôdy + 73 000 € na dlhodobý nájom pozemkov), náklady na právne a externé služby predstavujú 17,8 % a náklady na dane predstavujú 4,6 %. Z celkových nákladov akcie B.1 659 000 €, pridružené náklady predstavujú 24,7% (163 000 €).

Právne a externé služby sú dôležité pre efektívne vykonávanie tejto akcie. Naše predchádzajúce skúsenosti s kúpou/prenájomom pozemkov pre účely ochrany prírody ukazujú, že je efektívnejšie využitie miestnych expertov a spolupracovníkov na rokovania s vlastníkmi pozemkov. Títo odborníci sú zvyčajne známi v regióne, a využívajú svoje osobné a rodinné kontakty a poznatky miestnej sociálno-ekonomickej situácie.

Pridružené náklady zahŕňajú aj širokú škálu notárskych poplatkov, právne analýzy o cenách pozemkov, platby za overovanie podpisov a listín, právne služby na prípravu zmlúv, kolkov pre získanie informácií z katastra nehnuteľností, právne náklady na prevádzku zmeny stavu a manažmentu získaných pozemkov, atď.

Percentuálna hodnota až do 25 % na sprievodné poplatky bola odhadnutá na základe predchádzajúcich skúseností BROZ s kúpou a dlhodobým prenájomom pozemkov pre účely ochrany prírody.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Kúpa a/alebo prenájom pozemkov predstavuje štruktúru vlastníctva, ktorá je najefektívnejšou a častokrát jedinou cestou k zavedeniu ochranných aktivít na súkromných pozemkoch. Organizácia, ktorá vlastní alebo manažuje pozemky môže obnovovať prirodzené biotopy (napr. premeniť ornú pôdu na mokrade, lúky či lesy); môže obnoviť narušené prirodzené zaplavovanie mokradí; alebo umožniť nemanadžovanie prirodzených biotopov vedúcich ku klimaxu. Vlastníctvo pozemkov taktiež umožňuje zavedenie aktivít, ktoré by inak neboli možné ani v prísne chránených územiach.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Predpokladá sa získanie spolu 90 hektárov pozemkov, z toho 70 ha odkúpených a 20 ha dlhodobo prenájatých.

C. Konkrétne ochrannárske aktivity

AKTIVITA C.1a: Obnova Čiližského potoka

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Čiližský potok je jedným z posledných pretrvávajúcich tečúcich vodných tokov s prevažne prirodzeným charakterom na slovenskej časti Podunajskej nížiny. Meandrujúci breh Čiližského potoka prechádza centrálnou časťou okrsku *M. o. mehelyi* a funguje ako prirodzený biokoridor.

V minulosti boli v povodí Čiližského potoka početné mokrade. Väčšina z nich bola vysušená a pozmenená na ornú pôdu. V niektorých zvyšných mokradiach poklesla výška vodnej hladiny z dôvodu zúrodňovania krajiny, a preto v súčasnosti tieto mokrade nie sú v priaznivom stave z hľadiska ochrany, a tým pádom neposkytujú vhodné prostredie pre hraboša severského.

Avšak vzhľadom na sériu zásahov vodného hospodárstva a regulačné opatrenia vykonané v priebehu minulého storočia, nie je dnes Čiližský potok koherentným biokoridorom a voľný prietok vody je len v jeho hornej časti. V nasledujúcich častiach riečiska časť vody stojí a ďalší úsek je úplne bez vody. Najnižšia časť obsahuje vodu len dočasne.

Bude vypracovaná komplexná štúdia vodného režimu Čiližského potoka a jeho povodia v oblasti Gabčíkovo – Čičov (aktivita A.3), ktorá bude poskytovať detailný opis všetkých obnovovacích aktivít a opatrení. Na základe tejto štúdie bude vytvorená technická dokumentácia pre ochrannárske aktivity a konštrukciu technických objektov (aktivita A.5).

Čiližský potok je súčasne rozdelený na tri úseky medzi Gabčíkovom a Čičovom.

1. Horný úsek (dlhý 17 km). Čiližský potok je permanentne zásobovaný vodou, v nižšej časti (dlhý 1,5 km, medzi kanálom Chrenové a Chotárnym kanálom) je iba stagnujúci vodný kanál. Celé vypúšťanie vody je presmerované do kanála Chrenové. Je potrebné zrekonštruovať a otvoriť stavidlá na križovatke kanála Chrenové s Čiližským potokom, aby voda prúdila v pôvodnom riečisku.
2. Stredný úsek (11 km). Tento úsek potoka sa nachádza medzi Chotárnym kanálom a kanálom Vrbina – Holiare. Väčšinu roka je riečisko úplne suché, pretože tam nie je prítoková štruktúra potoka v mieste kríženia s Chotárnym kanálom. V tomto stave, nemôže slúžiť ako koridor alebo biotop pre mokraďové druhy. Je potrebné postaviť sifón (zhybku, podzemné kríženie pod kanálom) na prekonanie bariéry veľkého Chotárneho kanála, aby sa voda dostala do suchého 11 km dlhého úseku riečneho koryta. Predtým, je potrebné vyčistenie suchého riečiska od drevitej vegetácie (ktorá sa tam rozrástla odkedy bolo riečisko v suchom stave), rovnako ako nelegálne skládky rôzneho komunálneho odpadu, poľnohospodársky odpad (slama, zvyšky plodín, atď.) a odstránenie niekoľkých prekážok (nelegálne prechody - skratky cez riečisko, vytvorené pri plnení riečiska). Pozdĺž tohto úseku sa nachádza systém mokradí, v súčasnosti tiež vysušených, kvôli nedostatku vody v potoku. Obnova tohto úseku Čiližského potoka je nevyhnutná pre obnovu tohto mokraďového komplexu.
3. Spodná časť (5,5 km), medzi kanálom Vrbina - Holiare a Čičovom. Aj tento úsek potoka trpí nedostatkom vody - to je po dlhé obdobie v roku suché, ale dočasne počas obdobia dažďov je zaplnený podzemnou vodou. Je potrebné vybudovať zhybku na prekonanie miesta kríženia s kanálom Vrbina - Holiare a obnoviť kontinuitu riečiska Čiližského potoka (odstránenie prekážok). Potok bude končiť v kanáli Vrbina - Medveďov, prinášajúc viac vody do systému mokradí v oblasti Čičov (pozri tiež aktivitu C.2).

Existujú dve hlavné investície, ktoré majú byť realizované v rámci akcie C.1 – Konštrukcia zhybky z Čiližského potoka na Chotárny kanál (135 000 Eur) a konštrukcia zhybky z Čiližského potoka na kanál Vrbina (55 000 Eur).

Tieto investície na strategických miestach majú zásadný význam pre ekologickú súdržnosť siete Natura 2000.

Priestorovo, tieto investície sú veľmi malé (zahŕňajúce niekoľko desiatok m² pozemku), ale majú obrovský vplyv na renaturalizáciu.

Konštrukcia zhybky na Čiližskom potoku na Chotárnom kanáli pomôže k obnove 11 000 m v súčasnosti vysušeného koryta. Konštrukcia zhybky na Čiližskom potoku na kanáli Vrbina obnoví 5 500 m potoka a prepojí sa s ekologickým koridorom už existujúcim na území Natura 2000. Presné umiestnenie oboch zhybiek je vyznačené na mape v prílohe.

Po zabezpečení konektivity riečného koryta bude zabezpečené vyššie vypúšťanie do potoka zo systému kanálov vodného diela Gabčíkovo. Zlepšenie a manipulácia s vypúšťaním vody budú navrhnuté detailne v prvej štúdii (aktivita A.3).

So zvýšením vypúšťania vody v pôvodne vyschnutých úsekoch potoka sa vytvoria podmienky pre obnovu priľahlých mokradí. Na základe štúdie sa vyberú mokrade s najvyšším potenciálom, ktoré budú určené k obnove. Okrem všeobecného zvýšenia hladiny v dôsledku spätného zaplavenia suchej časti potoka, bude skonštruovaných niekoľko menších objektov (stavidiel) na malých odvodňovacích kanáloch priľahlých mokradí smerujúcich do Čiližského potoka. To umožní udržanie nahromadenej vody získanej počas daždivého obdobia v mokradiach. Stavidlá umožnia reguláciu vodného režimu a dĺžky období s rôznou výškou vodnej hladiny.

V okolí dolnej časti potoka sú bohaté populácie *M. o. mehelyi*, bývalé populácie v okolí hornej a strednej časti sú už vyhynuté alebo vo veľmi nepriaznivom stave (a v dôsledku toho s takou nízkou hustotou, že nemáme v súčasnosti poznatky o ich prítomnosti). Po obnove Čiližského potoka vzniknú nové stanovišťa *M. o. mehelyi* a budú plne funkčné ako biokoridor umožňujúci migráciu a prepojenie nedávno izolovaných populácií *M. o. mehelyi*.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Veľkosť zostávajúcich mokradí v pôvodnej oblasti obývanej *M. o. mehelyi* na Slovensku je nedostatočná a ich vodný režim je narušený.

Čiližský potok poskytuje prirodzený biokoridor v oblasti s intenzívnym poľnohospodárstvom, spájajúc niekoľké územia dôležité pre *M. o. mehelyi*. Po rekonštrukcii sa stane plne funkčným biokoridorom, ktorý umožní migráciu *M. o. mehelyi* aj na novo obnovených lokalitách.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Obnova Čiližského potoka, obnovením kontinuity koryta a zlepšením vypúšťania vody, na jeho celej dĺžke 33 500 m. Obnova minimálne 4 mokradí v okolí Čiližského potoka na území 85 ha ako biotopu vhodného pre *M. o. mehelyi*.

Čiližský potok poskytujúci viac vody mokradiam v oblasti Čičov.

AKTIVITA C.1b: Vyhlásenie území Natura 2000 pokrývajúcich Čiližský potok

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Čiližský potok a priľahlé oblasti sú zahrnuté do siete Natura 2000 iba čiastočne. Oblasti ovplyvnené projektom nepatria v súčasnosti do Natura 2000 ale mali by byť vyhlásené za územia Natura 2000 do konca projektu.

Čiližský potok je súčasne zahrnutý do siete národných a medzinárodných chránených území nasledovne:

Horný úsek Čiližského potoka

Chránený areál Gabčíkovský park, v Gabčíkove, s veľkosťou 27,5 ha, pokrývajúci časť horného úseku potoka

SKUEV0227 Čiližské močiare, s veľkosťou 61,48 ha, pokrývajúce časť horného úseku potoka.

Dolný úsek Čiližského potoka

SKCHVU007 Dunajské luhy s veľkosťou 16 511,58 ha
SKUEV0182 Čičovské luhy, s veľkosťou 459,6 ha
Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy
Ramsarské územie Dunajské luhy, s veľkosťou 14 488 ha
Národná prírodná rezervácia Čičovské mŕtve rameno s veľkosťou 79,9 ha.

Stredný úsek Čiližského potoka je v súčasnosti vyschnutý a v týchto nevyhovujúcich podmienkach nebol vyhlásený za chránené územie. Po zavedení obnovovacích aktivít bude táto oblasť zahrnutá do zákonom chránených území a potrebný ochranársky status bude zaistený ešte pred ukončením projektu.

Za túto úlohu a aktivitu C1b je zodpovedný partner č. 7 Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR). Viď formulár žiadosti A4/6 a priložený Záväzný dokument Ministerstva životného prostredia slovenskej republiky.

Záväzný dokument národnej autority – Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, k vyhláseniu projektových území za súčasť Natura 2000 pred ukončením projektu sa nachádza v prílohe.

Projektové územia, ktoré nie sú v súčasnej dobe súčasťou siete Natura 2000 budú vyhlásené za územia Natura 2000 najneskôr do konca projektu. V prípade úspešnej obnovy budú územia zaradené do siete Natura 2000.

Podľa časového plánu uvedeného vo formulári žiadosti C3, aktivita C1a - obnova Čiližského potoka by mala byť vykonaná do konca roka 2014. Avšak proces vyhlasovania území Natura 2000 bude prebiehať už od začiatku projektu.

Hlavné body aktivity C1b (viď tiež formulár žiadosti C2):

Rokovania s hlavným majiteľom a manažérom pozemkov – Slovenským vodohospodárskym podnikom (SVP) – 2010

Prvý návrh hraníc nových území Natura 2000, na základe výsledkov aktivity A1 - štúdia súčasného rozšírenia *M. o. mehelyi* v projektovom území a rokovania s vlastníkami a zainteresovanými osobami (ak existujú iní ako SVP) – 2011

Prvý návrh hraníc nových území Natura 2000 v súlade s výsledkami aktivity A5 - Príprava technickej dokumentácie k obnovovacím aktivitám a konštrukcii technických objektov – 2012

Konečný návrh – po úspešnom zavedení aktivity C1a a obnove Čiližského potoka. Kontrola a potvrdenie úspechu obnovy na základe výsledkov monitorovania (E2, E3) a nezávislé prieskumy Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky, konečné potvrdenie nových hraníc Natura 2000 – 2015

Vyhlásenie území - 2015

Tento proces sa môže podstatne skrátiť, a to po predložení zrejmých vedeckých dôkazov potvrdzujúcich úspešnú obnovu v predstihu, a tiež ak bude vyhlasovanie území pozitívne hodnotené zo strany SVP a ostatných kľúčových účastníkov.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Čiližský potok a priľahlé oblasti sú len čiastočne zahrnuté do siete Natura 2000, a to SCI SKUEV0227 Čiližské močiare a SKUEV0182 Čičovské luhy. Nakoľko aktivity projektu môžu byť vykonávané len na územiach Natura 2000, zostávajúca časť Čiližského potoka a ostatné cieľové lokality budú vyhlásené za územia Natura 2000 (SCI) ešte pred ukončením projektu.

Konečná spôsobilosť tejto aktivity a jej náklady budú závisieť od vyhlasovania území Natura 2000 v rámci doteraz nevyhlásených častí Čiližského potoka, konkrétne horného úseku, stredného a dolného až po ústie, do doby ukončenia projektu.

Partner zodpovedný za realizáciu: MŽP SR

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Celý úsek Čiližského potoka ovplyvnený projektom zahrnutý do územia Natura 2000 pred ukončením projektu na základe vyhlásenia nových území Natura 2000 alebo rozširovaním už existujúcich.

AKTIVITA C.2: Obnova mokradí Čičovskej oblasti

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Mokrade oblasti Čičov – najnižšia časť obrovského riečneho ramena a systém mokradí – sú považované za jednu z najvhodnejších lokalít pre *M. o. mehelyi* na Slovensku. Táto oblasť sa nachádza pozdĺž rieky Dunaj v úseku, v ktorom sa z rýchlo tečúcej horskej rieky pomaly stáva tok s charakterom veľkej nížinnej rieky a vytvára systém slepých riečnych ramien a mokradí. Najlepšie zachované mokrade sa nachádzajú na územiach Natura 2000 SKUEV0182 Čičovské luhy a SKUEV0090 Dunajské luhy.

Po sérii vodohospodárskych opatrení, rekultivačných schém a zmien využívania krajiny za posledných 50 rokov, sa pôvodne vyhovujúce podmienky pre hraboša severského výrazne zmenili.

Najzávažnejšie dôsledky boli spôsobené: odrezaním posledného úseku Čiližského potoka (pôvodne vtekajúceho do oblasti Čičovských mokradí), výstavbou novej protipovodňovej hrádze (vrátane podzemnej utesňovacej vodnej priehradky), vykpaním odvodňovacieho kanála cez trstiny Hamského trstia a premenou rozsiahlych mokradí na rybníky a ornú pôdu.

Táto aktivita bude realizovať a zavádzať časť výsledkov odbornej štúdie obnovy vodného režimu Čiližského potoka a jeho povodia v oblasti Gabčíkovo – Čičov (aktivita A.3).

Všeobecne sa očakáva zvýšenie prítoku vody po obnove Čiližského potoka a zvýšenie vodnej hladiny a umožnenie manipulácie výšky vodnej hladiny pomocou vytvorenia priehradok, zhybiiek a prepojení v rámci siete kanálov a mokradí v projektovom území.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Pre túto oblasť bolo kolísanie vodnej hladiny a jej nárast počas vegetačného obdobia typický, vytvárajúc tak priaznivé podmienky pre mokrade, dočasné mokrade, trstinu a zamokrené lúky. Vodný režim sa zhoršil v dôsledku už zmieny faktorov vyúsťujúcich do nepriaznivého stavu biotopov pre *M. o. mehelyi*.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Opatrenia na zvýšenie vodnej hladiny a fluktuácie vodnej hladiny realizované podľa štúdie v aktivite A.3. Zlepšenie stavu biotopov v kľúčových lokalitách pre *M. o. mehelyi* na území 160 ha.

AKTIVITA C.3: Obnova vybraných mokradí dôležitých pre *Microtus oeconomus mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Na základe mapovania aktuálneho výskytu a stavu populácie *M. o. mehelyi* (aktivity A.1. A.2) budú vybrané ďalšie lokality pre zlepšenie životných podmienok a stavu biotopov hraboša severského. Pre tieto lokality bude spracovaná odborná štúdia na obnovu vodného režimu (aktivita A.4). Lokality budú vybrané podľa dôležitosti pre populácie hraboša severského, ako aj podľa možnosti ich prepojenia a komunikácie prostredníctvom existujúcich alebo navrhovaných biokoridorov.

Opatrenia na obnovu vybraných mokradí budú zahŕňať najmä výstavbu menších objektov (priehradok a priepustov) na malých kanáloch a odvodňovacích priekopách, ktoré slúžia na odvodňovanie mokradí. Nové objekty umožnia udržanie vody nahromadenej počas daždivého

obdobia v mokradiach. Pripusty umožnia manipuláciu s hladinou vody a s dĺžkou období s rôznou hladinou vody.

Ako potenciálne lokality pre obnovu boli vybrané územia v rámci siete Natura 2000: SKUEV0077 Dunajské trstiny, SKUEV0070 Martovská mokraď, SKUEV0073 Listové jazero, SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry, SKUEV0160 Karáb a SKUEV0090 Dunajské luhy (stredná časť). Nasledujúce kritériá výberu budú použité pre konečný výber lokalít na obnovu: 1. Potenciálny vplyv na populácie *M. o. mehelyi*; 2. efektívnosť nákladov potrebných investícií.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Zhoršovanie mokraďových biotopov je najzávažnejším faktorom, ktorý ovplyvňuje zachovanie poddruhu *M. o. mehelyi*. Preto budú identifikované tie najdôležitejšie lokality a mokrade pre hraboša severského a ich vodný režim zlepšený alebo obnovený.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Obnovenie vybraných mokraďí dôležitých pre *M. o. mehelyi*. Výrazné zlepšenie životných podmienok a biotopov hraboša severského aspoň na troch lokalitách s celkovú veľkosť 250 ha.

AKTIVITA C.4: Obnova trávnatých biotopov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Nížinné lúky a pasienky boli v minulosti v rámci projektového územia hojné. Predstavovali dôležité biotopy pre *M. o. mehelyi*. Často sa nachádzali v oblastiach nevhodných pre ornú pôdu – v oblastiach s vysokou hladinou podzemnej vody, s chudobnými pôdami, atď. Čiže to boli hlavne oblasti mokraďí a ich okolie. Vplyvom odvodňovacích systémov a rekultivácie pôdy bola väčšina oblastí vyčerpaná, rozoraná a premenená na intenzívne využívanú ornú pôdu s poľnohospodárskymi plodinami.

Bude zakúpené potrebné vybavenie pre obnovu a ďalší manažment zamokrených lúčnych biotopov – traktor so žacím prístrojom, mulčovací stroj a prívies.

V priebehu projektu bude orná pôda pozmenená na trvalý trávny porast vysievaním pôvodných semien a zavedením pravidelného manažmentu – kosenie, mulčovanie. V niektorých prípadoch, budú súčasne degradované biotopy obnovené na trávnaté porasty zavedením vhodného manažmentu a dodatočným siatím pôvodných druhov bylín.

Nasledujúce kritériá sú dôležité pre výber oblastí pre obnovu trávnatých biotopov:

- i) Potenciálne zlepšenie stavu ochrany *M. o. mehelyi* – budú preferované lokality v blízkosti početných alebo potenciálne početných populácií *M. o. mehelyi*.
- ii) Situovanie do miest zavádzania ostatných aktivít zo skupiny C – miesta v blízkosti aktivít C.1a, C.2 a C.3 budú uprednostnené.
- iii) Vodný režim – budú preferované vlhké oblasti s vysokou hladinou podzemnej vody.
- iv) Vlastníctvo – táto aktivita bude možná len vtedy, ak je pozemok vo vlastníctve alebo prenájme BROZ, alebo je táto aktivita umožnená na základe predchádzajúcich rokovanií s majiteľmi.
- v) Natura 2000 – aktivita bude realizovaná len na územiach Natura 2000.

Potenciálne oblasti vykonávania aktivity sú SKUEV0077 Dunajské trstiny, SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry a SKUEV0182 Čičovské luhy. Vo všetkých týchto oblastiach dochádza k priamemu kontaktu medzi stanovišťami hraboša severského a ornej pôdy alebo opustených

oblastí s cudzími inváznymi druhmi. Obnova trávnych porastov môže výrazne zlepšiť stav týchto biotopov.

Pre obnovu trávnych porastov budeme používať semená pôvodných druhov trávnych porastov získaných v oblastiach s podobnými prírodnými a ekologickými podmienkami. Potenciálne zloženie týchto rastlinných spoločenstiev bude stanovené v rámci aktivity A6. Semená budú z veľkej časti pozostávať z rôznych druhov tráv (*Festuca*, *Poa*, *Alopecurus*, *Arrhenatherum*, *Bromus* etc.) a prípadne iných dostupných druhov bylín. Dodávateľ semien bude špecializovaný poskytovateľ vybraný na základe verejného obstarávania v zmysle legislatívy. Iným spôsobom obnovy bude použitie čerstvého alebo suchého sena a biomasy čerstvo zozbieraných na potenciálnej zdrojovej lokalite trávneho biotopu v dobrom stave, počas vegetačnej sezóny (máj - jún). Výber takýchto potenciálnych zdrojových lokalít bude tiež predmetom štúdie aktivity A.6.

Existuje niekoľko možných scenárov obnovy trávnych porastov:

- i) Obnova bude prebiehať na miestach predošlých projektových aktivít (C.1a, C.2, C.3) zlepšujúcich vodný režim – takže tu dôjde k zmene (obnove) predošlých hydrologických podmienok.
- ii) Obnova bude prebiehať na miestach, ktoré neboli úplne vysušené a kde hydrologické podmienky umožňujú výskyt mokrých trávnych porastov. Tieto lokality v súčasnosti predstavujú menšie časti väčších blokov ornej pôdy, na ktorých sú pravidelne vysádzané niektoré plodiny, bežne kukurica (za účelom získania poľnohospodárske dotácie). Výnos z takýchto oblastí je zvyčajne nízky, alebo varíruje medzi rokmi v závislosti od hydrologických podmienok.
- iii) Podobne ako v predchádzajúcom bode, ale v niektorých lokalitách, už vyčerpaných a vysušených, ale kde odvodňovací systém nefunguje správne a pôda získava znova vlhkosť.

Budúci výskyt zamokrených lúk nie je z hydrologického hľadiska problematickým ani v jednom z možných scenárov.

Pravidelné opätovné opatrenia budú pokračovať aj po skončení projektu a nebudú platené z programu LIFE +. Očakáva sa využitie agro-environmentálnych programov na podporu prebiehajúceho manažmentu.

Hoci udržiavanie zamokrených lúk je zložité a nie príliš výnosné v porovnaní s konvenčným spôsobom poľnohospodárstva, po počiatkovej investícii programu LIFE + by mohlo byť čiastočne finančne samostatné produkciou sena a biomasy. Počiatkové investície LIFE + pokryjú náklady na nákup zariadenia a tiež počiatkový manažment novo vytvorených lúk, alebo degradovaných biotopov počas prvých 2 rokov (kedy nebude prinášať takmer žiaden zisk). Po tejto úvodnej perióde očakávame postupný vzrast produkcie biomasy, takže aspoň čiastočne bude táto aktivita schopná samofinancovania ku koncu projektu.

V súčasnosti nie je možné odhadnúť, aký zisk môže byť vytvorený prostredníctvom aktivity C.4. Novo vzniknuté pasienky potrebujú 2 – 3 vegetačné obdobia pokým úplne zarastú a budú produkovať seno alebo inú biomasu v primeranom množstve.

Pred začiatkom tejto aktivity je potrebná prípravná fáza. Zahŕňa odbornú štúdiu ako aj zabezpečenie práva na realizáciu aktivity na určitých lokalitách a parcelách. Aktivity C.4 a C.5 zahŕňajú aktivity obnovy, ktoré nevyžadujú následný manažment. Preto sa očakáva, že to neprinesie žiadny alebo len malý príjem počas obdobia realizácie projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

V súčasnej dobe sú lúky v oblasti projektu extrémne zriedkavé (zatiaľ čo v 19. storočí pokrývali väčšinu Panónskej nížiny). Vzhľadom na dobré podmienky pre poľnohospodárstvo bola mimo projektového územia drvivá väčšina lúk premenená na polia.

Tradičné využitie lúk v oblasti bolo v minulosti opustené a nie je viac rentabilné.

Lúky sami o sebe predstavujú taktiež ojedinelý biotop európskeho významu 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*).

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Najmenej 100 ha lúk obnovených a zavedený pravidelný opätovný manažmentu - kosenie a mulčovanie.

AKTIVITA C.5: Reintrodukcia manažmentu trstinových porastov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Trstinové porasty predstavujú typický biotop pre *M. o. mehelyi*. V minulosti bol bežný manažment trstiny v projektovom území. Ľudia zvykli sekať a zbierať trstinu na rôzne účely – ako konštrukčný materiál striech, budov, atď. Trstina sa osekávala a zbierala hlavne v zime počas poklesu vody a jej zamrzania. Takýto prístup mal pozitívny vplyv na kvalitu trstiny, diverzifikáciu biotopov s trstinovými porastmi a taktiež na odstraňovanie živín a biomasy z mokradí.

V podmienkach projektového územia, kde väčšina lokalít leží mimo aktívnej inundačnej zóny, manažment trstiny je dobrým spôsobom manažmentu mokradí a ich zachovania. Rastúca trstina rapídne prispieva k sedimentácii a zanášaniam mokradí, čo po dlhšom čase vyúsťuje do straty vodného a mokradového prostredia a zmeny ekosystémov na suché biotopyprave.

Určenie vhodných lokalít ako aj výber metód, ktoré budú použité, bude uskutočnené na základe odbornej štúdie revitalizácie nížinných lúk a manažmentu brehových porastov (aktivita A.6). Lokality realizácie tejto aktivity budú súčasťou území Natura 2000. Navrhnuté potenciálne územia sú SKUEV0077 Dunajské trstiny a SKUEV0182 Čičovské luhy.

Na tieto účely bude zakúpené vybavenie ako žnací stroj na trstinu a potreby na zber a spracovanie trstiny. Reintrodukcia manažmentu trstinových porastov s modernými technológiami je veľmi inovatívna na Slovensku. Počas projektu bude otestované použitie tohto zariadenia v podmienkach rozdielnych mokradových oblastí v projektovom území. Manažment trstinových porastov bol inšpirovaný najmä skúsenosťami z Národného parku Neusiedler See v Rakúsku.

Po zakúpení moderných prístrojov a ich otestovaní, budú vybrané lokality manažované. V prvých rokoch bude potrebné odstránenie starej biomasy, aby sa umožnil rast novej trstiny. Po vysekaní a narastení novej trstiny, bude táto vyššej kvality a bude poskytovať vhodnejšie podmienky pre biotop hraboša severského.

V nasledujúcej sezóne, po odstránení starej biomasy, bude zavedený pravidelný opätovný manažment, čo už ale nebude financované z LIFE+. Po ukončení projektu očakávame, že táto aktivita bude schopná samofinancovania pomocou produkcie biomasy.

Niektoré detaily tejto aktivity budú zjavné až po ukončení aktivity A.6. Existuje niekoľko lokalít, kde je obnova manažmentu trstinových porastov žiaducim ochranným opatrením. Tieto lokality ako aj časový plán manažmentu trstinových porastov budú stanovené podrobnejšie počas štúdie. Reintrodukcia manažmentu trstinových porastov, za pomoci moderného technického vybavenia, bude úplne nová a inovatívna na Slovensku. Táto technológia bude po prvýkrát testovaná a zodpovedný personál sa ju bude musieť naučiť efektívne používať v rôznych podmienkach viacerých lokalít s trstinovými porastmi.

Nie všetky lokality budú cieľovými v tom istom období. A navyše z dôvodu striktných regulácií v chránených oblastiach s trstinovými porastmi, nie je možné vysekať celú oblasť s trstinou na jeden raz. Často krát bude možné vysekať trstinu len v častiach týchto oblastí. (napr. 1/3) alebo zrealizovať vysekávanie len v samostatných roztrúsených plôškach. Z tohto dôvodu očakávame, že úvodné vysekávanie starého porastu v plnom množstve nebude možné skôr ako po troch rokoch.

Až nasledujúcu vegetačnú sezónu, po úvodnom vysekaní bude možné zhodnotiť úspešnosť a kvalitu trstiny. V niektorých prípadoch bude potrebné opakované osekávanie.

Keď bude zabezpečená kvalita trstinových porastov, môže začať opätovný manažment s určitým potenciálnym ziskom. V súčasnosti na Slovensku nie je žiadny obchod s trstinovou

biomasou. Avšak niektoré výrobky z trstiny sa predávajú, ale väčšinou dovezené z Maďarska, Rakúska alebo Rumunska.

V susediacich projektových krajinách (AT, HU) sa trstinová biomasa spracúva na rôzne materiály – strešná krytina, izolačný materiál, na kompostovanie, palivo atď. Predpokladá sa, že takéto možnosti sa vytvoria aj na Slovensku alebo bude možnosť predaja biomasy v blízkom okolí za hranice.

V súčasnosti nie je možné odhadnúť, aký zisk bude z tejto aktivity C5. Manažment trstinových porastov musí byť najprv obnovený a testovaný. Pred začatím tejto aktivity bude potrebná prípravná fáza. To zahŕňa odbornú štúdiu, ako aj zabezpečenie povolenia na realizáciu tejto aktivity na konkrétnych lokalitách a parcelách. Aktivity C.4 a C.5 zahŕňajú revitalizačné opatrenia, nie následný opätovný manažment. Preto sa tu neočakáva žiaden alebo len nízky príjem počas obdobia zavádzania projektu.

Dôvody prečo je aktivita potrebná:

Manažment trstinových porastov je na Slovensku takmer zanechaný. Existujúcim trstinovým porastom chýba už desaťročia starostlivosť (sekanie/kosenie). Nahromadená biomasa výrazne prispieva k sedimentácii a zanášaniam mokradí a "rastu" mokradí nad úroveň hladiny podzemnej a povrchovej vody, čím vzniká stav mokradí nepriaznivý pre hraboša severského.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Tradičný manažment trstinových porastov s použitím moderného vybavenia bude obnovený a bude pokračovať aj po ukončení projektu na území s rozlohou minimálne 150 ha. Stav biotopov hraboša severského sa z ochranného hľadiska zlepšuje na území s rozlohou minimálne 150 ha.

AKTIVITA C.6: Vytváranie biokoridorov medzi lokalitami *Microtus oeconomus mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Budú vytvorené nové biokoridory, a taktiež stav už existujúcich sa zlepšuje na základe odbornej štúdie biokoridorov medzi lokalitami *M. o. mehelyi*, ktorá spadá pod aktivitu A.7.

Orná pôda predstavuje významnú bariéru migrácie hraboša severského, a preto biokoridory budú vytvárané hlavne pozdĺž vodných tokov, starých riečnych ramien, vlhkých depresí v krajine atď.

Biokoridory sa budú tvoriť vysádzaním stromov a krov pôvodných druhov, ako aj vytváraním pásov trávnatých porastov alebo vyššieho bylinného porastu pozdĺž vodných tokov. Zasadene stromy a kry budú chránené pred poškodzovaním divou zverou. Toto bude zabezpečené spoluprácou s miestnymi poľovníckymi združeniami.

Vytváranie biokoridorov bude prebiehať len na územiach Natura 2000. Úlohou týchto koridorov je funkčne prepojiť populácie hraboša severského pre zabezpečenie komunikácie medzi jednotlivými populáciami, distribúciu tohto druhu do nových lokalít a obnovených biotopov.

Biokoridory zvyčajne ležia na okraji jednotlivých parciel, zahŕňajúc viacerých vlastníkov, ale len na veľmi malej rozlohe. Biokoridory hraboša severského budú často umiestňované pozdĺž vodných tokov (ako napríklad Čiližský potok) a vodných útvaroch. Takéto pozemky sú vo vlastníctve štátu, pod správou Slovenského vodohospodárskeho podniku (SVP). Biokoridory budú taktiež navrhnuté pozdĺž administratívnych hraníc obcí, nakoľko sa práve tam často nachádzajú fragmenty (polo)prírodných biotopov chránených pozdĺž historických administratívnych hraníc.

Odborná štúdia, týkajúca sa vytvárania biokoridorov medzi lokalitami *Microtus o. mehelyi*, bude prebiehať v rámci aktivity A7. Výsledkom tejto štúdie bude detailný zoznam lokalít

potenciálnych biokoridorov, zahŕňajúc vlastníctvo a právny stav týchto území. V súčasnosti je dôležité, že máme súhlasy a podporu väčšiny vlastníkov pôdy a kľúčových osôb – SVP a obcí (viď formulár žiadosti A8 predloženého projektu), ktorí sú kľúčovými hráčmi, a preto to považujeme za dostačujúce v súčasnom štádiu tejto aktivity.

Biokoridory budú vytvárané prednostne na pôde v štátnom a verejnom vlastníctve. Vytváranie biokoridorov na strategických miestach bude podporené taktiež výkupom pôdy, aktivita B1.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Prepojenie lokalít fungujúcimi biokoridormi umožňujúcimi migráciu druhu a výmenu genetickej informácie je nevyhnutnou podmienkou pre zabezpečenie dlhodobého prežitia živostochopnej populácie hraboša severského v projektovom území.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Najmenej 8 250 m biokoridorov vytvorených medzi lokalitami súčasného a potenciálneho výskytu hraboša severského.

D. Verejné povedomie a šírenie výsledkov

AKTIVITA D.1: Vytvorenie a udržiavanie webovej stránky

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Webová stránka pútavého vzhľadu informujúca o projektových aktivitách bude vytvorená a pravidelne udržiavaná. Bude prezentovať ciele projektu, dôvody zavedenia projektu, projektové aktivity a rozvoj projektu, pozvánky na verejné podujatia atď., a tým zvýši verejné povedomie a bude šíriť výsledky projektu. Popritom budú súčasťou stránky aj údaje z výskumu.

Webová stránka bude obsahovať prepojenie na stránky projektových partnerov a ostatných dôležitých kľúčových subjektov ako napríklad Štátna ochrana prírody, Ministerstvo životného prostredia, Európska komisia a iné dôležité inštitúcie. PDF verzie všetkých projektových informácií, novinky a vzdelávacie materiály budú dostupné na stránke. Taktiež budú použité interaktívne nástroje ako napríklad verejné ankety alebo súťaže s cieľom podporiť využívanie webovej stránky širokou verejnosťou. Interaktívna stránka projektu s pútavým vzhľadom bude zostavená v štyroch jazykových verziách – slovenská, maďarská, nemecká (jazyky projektových partnerov) a anglická. Stránka bude vytvorená na začiatku projektu, nie neskôr ako po šiestich mesiacoch od spustenia projektu. Plná verzia stránky bude dokončená po prvom roku fungovania projektu. Stránka bude pravidelne aktualizovaná počas celého obdobia projektu.

Toto bude unikátna komplexná web stránka týkajúca sa ochrany prírody v Podunajskom regióne Slovenska, Maďarska a Rakúska, po skončení projektu bude stránka zachovaná ako všeobecná medzinárodná stránka o ochrane *M. o. mehelyi*.

Radi by sme využili moderné technológie na zaujatie pozornosti návštevníkov stránky – verejné ankety, súťaže, hlasovanie v rôznych oblastiach, prihlasovacie pole pre pravidelných návštevníkov, online objednávanie projektových materiálov, výlety do terénu a exkurzie, aktuálny prehľad mediálneho pokrytia, fotogaléria s krátkymi filmami, knižnica s archívom rôznych zaujímavých a dôležitých dokumentov atď.

Poplatky za vytvorenie webovej stránky ako je uvedené vo formulári žiadosti F3 zahŕňajú vytvorenie stránky v štyroch jazykových verziách a jej udržiavanie a aktualizáciu (vo všetkých jazykoch) počas šiestich rokov trvania projektu. Poplatky boli vypočítané na základe ponúk spoločností IT a spoločností zaoberajúcich sa vytváraním webových stránok.

Projektová web stránka bude jasne odkazovať na Natura 2000 a obsahovať logo siete území Natura 2000, písomné informácie o sieti Natura 2000 ako aj programe LIFE+ a jeho dôležitosti a úlohe pri zachovaní európskeho prírodného dedičstva a krajiny. Na Naturu 2000 bude jasne poukávané vo všetkých jazykových verziách webových stránok projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Webová stránka je moderným efektívnym nástrojom pre široké a rýchle šírenie informácií, zvyšovanie povedomia verejnosti a šírenie výsledkov projektu. Široké chápanie cieľov projektu a dôvody pre jeho realizáciu budú podporovať plynulú implementáciu projektu. Veľké množstvo rôznych dát, ktoré je možné umiestniť na webové stránky umožňuje, že cieľové publikum môže byť čo najširšie – vrátane širokej verejnosti, deti, miestnych orgánov, atď.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Vytvorenie, údržba a propagácia projektovej stránky počas celého obdobia trvania projektu.

AKTIVITA D.2: Publikácia informačných, vzdelávacích a propagačných materiálov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Pripravíme širokú ponuku informačných a vzdelávacích materiálov v záujme zvýšenia informovanosti verejnosti a šírenia ochranných úspechov projektu. Brožúry, správy pre verejnosť, letáky, samolepky, pohľadnice, plagáty, kalendáre a malé balíky s aktivitami pre deti a mládež pomôžu informovať a vzdelávať o cieľoch projektu a jeho význame pre ohrozeného *M. o. mehelyi* z hľadiska ochrany a zavedenia smernice EÚ o ochrane biotopov v rámci siete programu LIFE+ a vytváranie európskej siete chránených území. Brožúry, správy pre verejnosť a letáky budú vytvorené taktiež v maďarskom a anglickom jazyku. Informačné materiály budú určené pre širokú verejnosť, ale taktiež špeciálne pre rôzne kľúčové skupiny (vlastníci a užívatelia pozemkov, lokálne obyvateľstvo a komunity, turisti a návštevníci, rybárske a poľovnícke združenia, lesníci, atď.). Balíky aktivít pre deti a študentov budú pripravené s pomocou vzdelávacích odborníkov a budú sa skladať z jednoduchých nástrojov, vhodných pre rôzne vekové skupiny na vzdelávacie aktivity o ohrození *M. o. mehelyi* a dôležitosti mokradí v krajine. Takisto bude vytvorené špeciálne projektové logo.

Tlačené materiály budú zverejnené vo všetkých jazykoch projektu. Počet vyrobených materiálov sa približne vypočíta pomerne k podielu aktivít medzi všetkými partnermi:

- slovensky 50%
- maďarsky 20%
- nemecky 10%
- holandsky 10%
- anglicky 10%

Informačné a vzdelávacie materiály vyrobené v rámci tohto projektu budú šírené predovšetkým medzi miestnym obyvateľstvom.

Z dôvodu limitovaných finančných zdrojov bude zameraná špeciálna pozornosť na dôležité rozhodujúce osoby, starostov, kľúčové subjekty, záujmové skupiny, atď., ktorí budú zahrnutí a žiaden z kľúčových subjektov a/ani potenciálnych partnerov nebude vynechaný.

Nasledujúce informačné, vzdelávacie a propagačné materiály sa budú vyrábať a šíriť počas celého obdobia projektu:

brožúrky - 3 500 kópií, cena 2,3 €/kópiu, celková cena 8 050 €

správy pre verejnosť - 1 000 kópií, cena 4,8 €/kópiu, celková cena 4 800 €

letáky - 7 000 kópií, cena 0,4 €/kópiu, celková cena 2 580 €

nálepky - 15 000 kópií, cena 0,16 €/kópiu, celková cena 2 400 €

pohľadnice - 5 000 kópií, cena 0,5 €/kópiu, celková cena 2 400 €

plagáty - 3 000 kópií, cena 0,6 €/kópiu, celková cena 1 900 €

kalendáre - 8 000 kópií, cena 0,32 €/kópiu, celková cena 2 580 €

trička – 500 kusov, cena 3,2 €/tričko, celková cena 1 600 €

perá – 1 500 kusov, cena 0,2 €/kus, celková cena 300 €

plyšové zvieratká (malý chlpatý hraboš s logom projektu a logom LIFE) – 500 kusov, cena 4 €/kus, celková cena 2 000 €

balík aktivít – 500 kusov, cena 5 €/kus

Materiály budú vyrobené v jazyku a s obsahom dostupným pre verejnosť s pútavým vzhľadom za účelom zvýšenia pozornosti. Viac odborných informácií bude zahrnutých v rozsiahlych informačných materiáloch, hlavne brožúrach a správach pre verejnosť a čiastočne letákoch. Taktiež bude vydané väčšie množstvo materiálov zaujímavých pre deti a študentov – nálepky, malé kalendáriky, trička, balíky aktivít a plyšové zvieratká. Naša skúsenosť je taká, že veľa ľudí (rodičia, starí rodičia, atď.) sú oveľa viac otvorení novým informáciám, ktoré sa dozvedia od svojich detí, aj keď za iných okolností by sa nezaujímal o ochrannú problematiku.

Táto aktivita potrvá počas celého obdobia projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Zvýšenie informovanosti u kľúčových subjektov a miestnych obyvateľov ohľadom ochrany tohto ohrozeného druhu je dôležité pre úspech ochranných aktivít predstavených v rámci projektu. Informačné, vzdelávacie a propagačné materiály hrajú ústrednú úlohu v zvyšovaní verejného povedomia v tejto oblasti. Nie je totiž možná dlhodobá ochrana a zachovanie chránených území bez pochopenia a podpory miestnych obyvateľov, návštevníkov a kľúčových subjektov. Propagačné materiály budú publikované za účelom zvýšenia pozornosti širokého publika smerom k ochrane mokradňových biotopov a *M. o. mehelyi*.

Môžeme zaručiť, že všetky materiály a activity projektu LIFE+ budú jasne odkazovať na LIFE+ a Natura 2000, podľa Spoločných ustanovení. Toto bude zrealizované bez nejakých dodatočných nákladov okrem navrhnutého rozpočtu projektu.

Všetky materiály vydané počas trvania projektu LIFE+ budú obsahovať logo siete chránených území Natura 2000. Všetky informačné materiály, ak to bude možné, budú obsahovať písomnú informáciu o sieti chránených území Natura 2000 ako aj LIFE+ programe a jeho dôležitosti a úlohe v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva. Natura 2000 bude doslova zmienená vo všetkých tlačенých materiáloch, pozvánkach na akcie, tlačových správach a na webovej stránke projektu.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Informačné, vzdelávacie a propagačné materiály vydané a šírené: brožúry (3 500), súhrnné správy pre verejnosť (1 000), letáky (7 000), nálepky (15 000), pohľadnice (5 000), plagáty (3 000), kalendáre (8 000), tričká (500), perá (1 500), plyšové zvieratká (500), balíky aktivít (500).

AKTIVITA D.3: Inštalácia informačných panelov a náučných chodníkov

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Budú inštalované informačné panely pozdĺž projektových lokalít na slovenskom a maďarskom vidieku. Informačné panely budú poskytovať informácie o ohrozenom druhu *M. o. mehelyi*, jeho životných podmienkach, biotope a dôležitosti mokradí v zrozumiteľnom jazyku pre rôzne vekové skupiny a žiakov. Budú zamerané taktiež na históriu a tradičné využívanie krajiny v oblasti projektu. Paneli budú obsahovať aj obrázky, mapy a textové informácie o sieti Natura 2000 obsahujúcej logo Natura 2000, ako aj LIFE+ program a jeho dôležitosti a úlohe v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva.

Paneli budú vytvorené v slovenskom, maďarskom, nemeckom a anglickom jazyku. Táto aktivita bude prebiehať postupne počas celého obdobia projektu.

Náučný chodník bude umiestnený v najobývanejších lokalitách v slovenskej časti projektového územia. Bude viesť cez niekoľko dedín pozdĺž turistami a cyklistami najnavštevovanejších tratí.

Počet panelov vo všetkých troch krajinách bude nasledovný:

Slovensko: Žitný ostrov – 5 panelov, tieto panely budú na seba nadväzovať v rámci jedného náučného chodníka s dĺžkou 7,5 km

Slovensko: Váh-Nitra-Žitava – 2 panely

Maďarsko: Szigetköz – 3 panely

Maďarsko: národný park Fertő-Hanság – 2 panely

Maďarsko: jazero Balaton – 1 panel

Rakúsko: Neusiedler See – 2 panely

Spolu: 15 panelov (SK 7, HU 6, AT 2)

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Počet návštevníkov má významný dopad na prirodzené biotopy a druhy projektových lokalít. Na druhej strane, veľký počet návštevníkov priamo na mieste predstavuje dôležitú skupinu ľudí, ktorých môžeme oboznámiť s prírodnými hodnotami a ochranou prírody. Informačné tabule budú prispievať k zvýšeniu povedomia návštevníkov, zníženiu ich negatívneho vplyvu

na projektové územie a informovať širokú verejnosť o projekte. Časťami panelov budú aj informácie o projekte.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

15 informačných panelov inštalovaných v rámci projektového územia.

Zriadenie náučného chodníka.

AKTIVITA D.4: Medzinárodný workshop k ohrozeným poddruhom **Microtus oeconomus mehelyi* a **Microtus oeconomus arenicola*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Na základe dobrej komunikácie s Univerzitou v Amsterdame a Holandskou spoločnosťou pre štúdiá a ochranu cicavcov, ktorá realizuje veľa výskumných a ochranárskych aktivít v záujme holandského endemita *M. o. arenicola*. Tento je veľmi blízkym príbuzným projektového *M. o. mehelyi* s podobným mokradňovým biotopom. V rámci tejto aktivity navštívia holandskí odborníci Slovensko, Rakúsko a Maďarsko niekoľkokrát, a naopak slovenskí, maďarskí a rakúski partneri uskutočnia návštevu Holandska, aby sa oboznámili s prácou Holanďanov na ich výskume príbuzného poddruhu tohto hraboša. Lokalita projektu LIFE04 NAT/NL/000203 (Zlepšenie biotopu *M. o.* v Alde Feanen) bude navštívená pre porovnanie. Tieto vzájomné návštevy sú taktiež spojené s aktivitou A.2 Genetická a ekologická štúdia *M. o. mehelyi*.

Ako výsledok týchto návštev bude v Holandsku zorganizovaný medzinárodný workshop o poddruhoch *Microtus oeconomus* a manažmente biotopov. Z rozpočtu projektu budú pokryté všetky náklady spojené s dopravou a stravovaním v súlade s národnými: letenky/autobusové lístky/vlakové lístky alebo cesta osobným automobilom, miestna doprava, ubytovanie, diéty. Počet odborníkov cestujúcich z AT/SK/HU bude 6 (pravdepodobne 3 SK, 2 HU, 1 AT). Táto aktivita bude zrealizovaná počas trvania projektu.

Dôvody prečo je aktivita potrebná:

Oba poddruhy *M. oeconomus* sú ohrozené a klasifikované ako prioritné druhy v Prílohe II Smernice o biotopoch. Žijú v podobných ekologických podmienkach a pravdepodobne majú rovnaké biotopové nároky. Tieto vzájomné návštevy pomôžu vymieňať si vedecké informácie a praktické ochranárske skúsenosti potrebné pre vhodný ochranársky manažment. Táto aktivita sa bude zameriavať na odborníkov zo všetkých krajín.

Partner zodpovedný za realizáciu: VZZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

6 krátkych študijných pobytov holandských expertov na projektových lokalitách v SK, HU, AT, 1 medzinárodný workshop pre 30 – 75 účastníkov, 3 krátke študijné návštevy SK, HU, AT odborníkov na projektové územia v Holandsku.

AKTIVITA D.5: Zdieľanie skúseností, vzdelávanie a školenia projektových pracovníkov, kľúčových subjektov a rozhodujúcich ľudí

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Kľúčový projektový kolektív zo zúčastnených inštitúcií (koordinujúci žiadateľ, pridružený žiadatelia), predstavitelia kľúčových subjektov a zainteresovaných inštitúcií zodpovedných za vodný manažment, predstavitelia ochrany prírody, lesníctva, rybárstva a poľovníctva budú školení v problematike riečnej a mokradňovej revitalizácie a podporovaní k vzájomnej výmene informácií a skúseností.

Po zadefinovaní detailov školení a výbere účastníkov, budú zorganizované 3 dvojdnové študijné cesty. Vzdelávanie a školenia budú organizované vo forme študijných návštev a budú poskytovať skúsenosti z "prvej ruky" v oblasti výskytu *M. o. mehelyi*. Dobré a zlé príklady v rovnakých prírodných a socio-ekonomických podmienkach budú prezentované v Národnom parku Neusiedler See – Seewinkel (Rakúsko), v Národnom parku Fertő-Hanság (Maďarsku), Chránenej krajinskej oblasti Szigetköz (Maďarsko) a Chránenej krajinskej oblasti Dunajské luhy (Slovensko).

Bude zorganizovaných 6 kratších (jednodňových) študijných návštev pre 10-15 odborníkov (Slovensko, Rakúsko, Maďarsko).

Táto aktivita bude prebiehať počas celého trvania projektu, s väčšou intenzitou v prvých rokoch projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Vzdelávanie a školenie kľúčových ľudí projektu zo zainteresovaných inštitúcií zapojených do ochrany *M. o. mehelyi* je potrebné na zvýšenie ich osobných a odborných kapacít na zvládnutie tejto problematiky a na zabezpečenie riadneho vykonávania projektu. Táto aktivita je zameraná na projektový tím a na vlastníkov pozemkov, združenia, záujmové skupiny, okresné a regionálne úrady životného prostredia, okresné a regionálne lesnícke úrady, Ministerstvo životného prostredia, Ministerstvo poľnohospodárstva, zoológovia a odborníci na ochranu prírody atď.

Partner zodpovedný za realizáciu: NP Neusiedler See

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Zorganizovanie 3 dvojdných študijných návštev pre 40 kľúčových ľudí (Rakúsko a Maďarsko), 6 krátkych (jednodňových) študijných návštev pre 10-15 odborníkov (Slovensko, Rakúsko, Maďarsko) a 2 technických workshopov pre 20 – 40 účastníkov.

ACTION D.6: Prezentácie a exkurzie pre študentov a verejnosť

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Budú pripravené početné prezentácie, vzdelávacie aktivity a terénne exkurzie pre študentov a verejnosť. Pripravíme školské prezentácie a prednášky spojené so súťažou pre školákov a mladých študentov zameraných na *M. o. mehelyi* a ochranu mokradí. Budú zorganizované rôzne podujatia v teréne, na ktorých sa návštevníci môžu aktívne zapojiť do aktivít ako zbieranie a odpratávanie odpadu, značenia chránených oblastí atď. Odborný sprievod zabezpečí návštevníkom tú najlepšiu skúsenosť z návštevy (technický výklad, informácie, zodpovedanie otázok, atraktívne prírodné prvky, pozorovanie života vo voľnej prírode, atď.) a súčasne, nebudú poškodzovať prírodu a životné prostredie.

Na prezentácie pre verejnosť bude použité moderné audiovizuálne príslušenstvo. Budeme sa snažiť využiť tradičné vidiecke akcie a veľtrhy, kde sa väčšina obyvateľstva združuje k prezentácii cieľov projektu v regióne. Budú navrhnuté trasy na exkurzie rôznej náročnosti. Bude tu príležitosť pre slovenskú a maďarskú verejnosť navštíviť Národný park Neusiedler See – Seewinkel (Rakúsko), Národný park Fertő-Hanság (Maďarsko), Chránená krajinná oblasť Szigetköz (Maďarsko), Chránenú krajinnú oblasť Szigetköz (Maďarsko) a Chránenú krajinnú oblasť Dunajské luhy (Slovensko).

Táto aktivita bude prebiehať počas celého trvania projektu. Predpokladá sa, že po spustení a propagácii navrhovaného počtu prezentácií exkurzií ku koncu projektu, bude táto aktivita široko známa a populárna a bude schopná samofinancovania z poplatkov účastníkov za sprevádzanie. Bude príležitosť vytvoriť servis pravidelného sprevádzania, v závislosti od požiadaviek.

Informácie o sieti Natura 2000 a LIFE+ programe a jeho dôležitosti a úlohe v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva budú zdôrazňované aj počas prezentácií a terénnych exkurzií.

Prezentácie a exkurzie sú zamerané predovšetkým na miestnych študentov a tiež na miestnu verejnosť, ktorí budú vyzvaní k spoločným projektovým aktivitám. Prezentácie a exkurzie budú prebiehať nepretržite od septembra 2010 do konca roka 2014.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Prezentácia prírodných pozoruhodností, cieľov ochrany prírody, na školách aj v teréne sú dôležité pre zvýšenie všeobecnej informovanosti a vzdelania. Vzdelávanie už od útleho veku a vhodné prezentácie projektových oblastí miestnemu obyvateľstvu, pomôžu k vytvoreniu ich vzťahu k "ich" prírodným oblastiam. Toto vytvára najlepší základ pre dlhodobé spolužitie ľudí a prírody v chránených územiach.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

10 prezentácií pre študentov (očakáva sa spolu 200 ľudí), 20 sprevádzaných exkurzií pre študentov (očakáva sa spolu 150 ľudí), 10 prezentácií pre verejnosť (očakáva sa spolu 200 ľudí) a 15 sprevádzaných exkurzií pre verejnosť (očakáva sa spolu 100 ľudí).

AKTIVITA D.7: Interaktívna putovná výstava – Život *Microtus oeconomus mehelyi* v dunajských luhoch

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Táto výstava ukáže ľuďom veľmi efektívnym spôsobom dôležitosť ochrany cieľového druhu a biotopov. Výstava bude inštalovaná vo všetkých väčších mestách a dedinách prepojených s projektovým územím vo všetkých troch regiónoch na Slovensku, v Rakúsku a Maďarsku, v každom minimálne jeden týždeň. Táto aktivita bude prebiehať počas celého trvania projektu (pripravovať sa bude počas prvých dvoch rokov).

Výstava bude prezentovaná aj v ďalších dôležitých inštitúciách a múzeách, taktiež vo všetkých krajinách, vrátane Holandska. Výstava v Holandsku sa taktiež bude zameriavať na vzťah medzi *Microtus oeconomus mehelyi* a *M. o. arenicola*.

Výstava bude obsahovať informácie a logo siete Natura 2000 ako aj LIFE+ programu a jeho dôležitosť a významu v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Pre ešte lepší vplyv na populácie cieľového druhu *M. o. mehelyi*, je potrebné zahrnúť čo najväčší počet miestnych autorít, škôl a verejnosť. Informovanosť verejnosti je dôležitá – ľudia by mali napríklad pochopiť, prečo je dôležité mať mokraďové biotopy v poľnohospodárskej krajine lužných oblastí. Mali by chápať ekologické pozadie, dôležitý vzťah medzi mokraďovými druhmi, mali by byť hrdí na ich domáce hodnoty a pokúsiť sa o ich ochranu. Táto aktivita prispeje k zvyšovaniu povedomia verejnosti a zlepšeniu pochopenia ochrany prírody.

Partner zodpovedný za realizáciu: PK

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

30 výstav s minimálne 150 účastníkmi v priemere.

AKTIVITA D.8: Film zo života hraboša (*Microtus*) v dunajských luhoch

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Toto bude prvý film natočený o *Microtus oeconomus mehelyi* a jeho vzťahu k obývaným biotopom. Film ukáže verejnosti dôležitosť ochrany *Microtus* a jeho biotopov. V jednej časti filmu bude predstavený tento Life+ projekt v súvislosti so všetkými druhmi výskumov a ochranárskymi aktivitami.

Film bude použitý v médiách, na internete a počas interaktívnej výstavy atď.

Film bude predstavený aj v iných dôležitých inštitúciách a múzeách vo všetkých krajinách, vrátane Holandska. Film bude obsahovať informácie a logo siete Natura 2000 ako aj LIFE+ programu a jeho dôležitosť a významu v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva.

Je naplánované, že film bude natočený a nahovorený v troch jazykoch (SK, HU a DE), čo je zahrnuté v rozpočte projektu. Príprava iných jazykových verzií (EN, NL) na profesionálnej úrovni je možná len s dodatočnými finančnými zdrojmi.

Každý žiadateľ bude asistovať na propagácii filmu minimálne na jednom štátnom kanáli v každej projektovej krajine a taktiež ho budú propagovať na troch regionálnych či lokálnych kanáloch v rámci projektového územia SK/HU/AT.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Pre ešte lepší vplyv na populácie cieľového druhu *M. o. mehelyi*, je potrebné zahrnúť čo najväčší počet miestnych autorít, škôl a verejnosť. Informovanosť verejnosti je dôležitá – ľudia by mali napríklad pochopiť, prečo je dôležité mať mokraďové biotopy v poľnohospodárskej

krajine lužných oblastí. Mali by chápať ekologické pozadie, dôležitý vzťah medzi mokradovými druhmi, mali by byť hrdí na ich domáce hodnoty a pokúsiť sa o ich ochranu. Táto aktivita prispeje k zvyšovaniu povedomia verejnosti a k zlepšeniu pochopenia ochrany prírody.

Partner zodpovedný za realizáciu: PK

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

30 minútový film prezentovaný na 1 TV kanáli, bude predstavený na 30 výstavách s minimálnym priemerným počtom 150 návštevníkov, na projektovej webstránke a v rôznych iných dôležitých inštitúciách a múzeách vo všetkých krajinách, vrátane Holandska.

AKTIVITA D.9: Propagácie projektu na konferenciách a v médiách

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Propagácia projektu, jeho cieľov, metód a ochranných úspechov je potrebná nie len pre podporu chodu projektu ale aj pre vzrast verejného povedomia. Projekt bude propagovaný odbornému publiku na konferenciách a odborných stretnutiach, a taktiež verejnosti prostredníctvom médií. Konferencie sa budú uskutočňovať v rámci projektového územia ako aj za jeho hranicami. Bude zabezpečený pravidelný kontakt s médiami – noviny, časopisy, rádio, televízne stanice lokálneho, regionálneho aj národného významu. Informácie budú poskytované novinárom pravidelne vo forme tlačových správ, mediálnych konferencií, rozhovorov a reportáží z terénu, atď. Početné mediálne výstupy budú podporovať projekt a jeho ciele. Táto aktivita bude prebiehať počas celého trvania projektu.

Táto aktivita zahŕňa dva hlavné bloky: propagáciu projektu na konferenciách a jeho prezentácia v médiách

Konferencie budú zamerané špeciálne na odborné publikum, národné a medzinárodné authority, spoluprácu s ostatnými projektmi, atď. Je tu plán prezentovať projekt na konferenciách v EÚ krajinách a dve aj mimo EÚ. Projekt bude prezentovaný osobne pomocou power point prezentácií a plagátov členmi projektového tímu zúčastňujúcich sa týchto konferencií.

Konferencie budú prebiehať v projektových krajinách – Slovensko, Maďarsko a Rakúsko, ale taktiež za hranicami, napríklad v Holandsku, Českej republike, Belgicku a iných, v závislosti od krajín a dátumov, kde sa budú uskutočňovať práve dôležité európske konferencie a mítingy. Konferencie mimo EÚ budú vybrané pravdepodobne v krajinách povodia Dunaja, navrhnuté sú Chorvátsko alebo Srbsko.

Propagácia projektu, jeho cieľov, metód a úspechov pri ochrane prírody budú verejnosti a širokému publiku sprístupnené pomocou médií - noviny, časopisy, rádio, televízne stanice lokálneho, regionálneho aj národného významu. Informácie budú poskytované novinárom pravidelne vo forme tlačových správ, mediálnych konferencií, rozhovorov, reportáží z terénu a článkov do odborných časopisov atď., čoho výsledkom bude pokrytie v médiách a výstupy v rôznych médiách oslovujúcich široké publikum.

Všeobecná propagácia v médiách je zameraná hlavne na širokú verejnosť. Populácia v regióne, v ktorom je projektové územie situované predstavuje celkovo 450 000 obyvateľov spolu zo Slovenska, Rakúska a Maďarska. Títo budú oslovení lokálnymi médiami. Pomocou národných a medzinárodných médií bude dosah tohto projektu ešte širší.

Informácie o sieti Natura 2000 ako aj LIFE+ programu a jeho dôležitosti a význame v ochrane európskej krajiny a prírodného dedičstva budú zdôraznené taktiež propagáciou projektu na konferenciách a v médiách.

Propagácia projektu na konferenciách a v médiách bude prebiehať priebežne od začiatku projektu až do jeho konca.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Médiá sú schopné osloviť veľmi široké publikum, priviesť pozornosť verejnosti a rozhodujúcich ľudí k niektorým dôležitým otázkam a takisto ovplyvniť názor publika. Médiá takisto značne prispievajú k zvyšovaniu povedomia verejnosti a šíreniu výsledkov projektu. Široké pochopenie cieľov projektu a dôvody jeho zavedenia podporia plynulý priebeh tohto projektu.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Projekt prezentovaný minimálne na 5 konferenciách, zorganizovanie 4 tlačových konferencií, distribúcia 10 tlačových správ, publikácia 30 článkov o projekte, 10 rozhovorov do rádia, 5 TV spotov.

E. Celkové riadenie projektu a monitoring

AKTIVITA E.1: Riadenie projektu BROZ

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Pracovníci projektu budú zamestnaní na celú dobu projektu. Externí subdodávatelia, dodávatelia tovaru a poskytovatelia služieb budú vybraní na základe verejného obstarávania podľa rozvrhu projektu. Bude zriadená kancelária projektu v Bratislave.

Pracovníci projektového manažmentu zamestnaní koordinujúcim žiadateľom:

Projektový manažér – s vyštudovaním prírodných vied a skúsenosťami s manažmentom projektov a v ochrane prírody. Zodpovedá za: a) každodenný chod projektu a plnenie plánu aktivít; b) udržiavať administratívnu a finančnú kontrolu projektu; c) plynulý priebeh projektu koordináciou zamestnancov a partnerov zodpovedných za jednotlivé úlohy; d) bude zabezpečovať podávanie správ o pokrokoch/priebežných správ/záverečných správ Európskej komisii a projektovým partnerom. Projektový manažér je zodpovedný za projektový riadiaci výbor. Ostatní zamestnanci budú podliehať kontrole projektového manažéra.

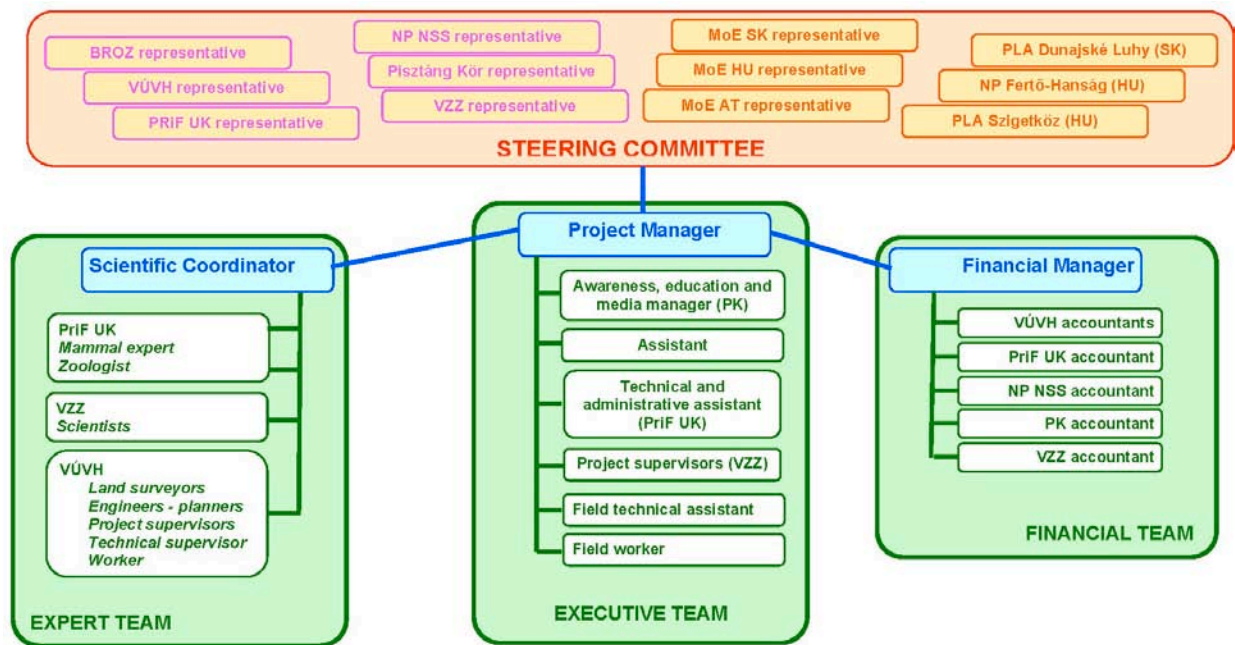
Finančný manažér – vyštudovaný ekonóm, so skúsenosťami v účtovníctve a finančnom riadení podľa požiadaviek EÚ a LIFE. Bude zodpovedný za finančné riadenie projektu, riadne zaznamenávanie všetkých výdavkov, prípravu finančných správ a účtovníctvo projektu (aktivita E.5)

Manažér pre informácií, vzdelávania a médiá – so základmi ochrany prírody a skúsenosťami s propagáciou a kontaktmi s médiami. Bude zodpovedný za: riadenie propagačných aktivít (D.1, D.2, D.3, D.4, D.5) a šírenie informácií a prezentáciu projektu v médiách (D.6, D.7, D.8, D.9).

Väčší počet partnerov je spôsobený medzinárodným charakterom projektu. Pre úspešný priebeh bolo potrebné zapojenie všetkých. Každý zúčastnený žiadateľ bude mať kolektív zamestnancov zodpovedných za priebeh a koordináciu aktivít a dohľad nad aktivitami zabezpečenými subdodávateľmi ako infraštruktúrne.

Celkový priebeh projektu je riadený **Riadiaci výborom projektu**. Tento bude nominovaný na začiatku projektu zo zástupcov jednotlivých partnerov, Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky, Riaditeľstvom národného parku Neusiedler See – Seewinkel (Rakúsko), Národného parku Fertő-Hanság (Maďarsko), nezávislými vedeckými autoritami a Ministerstvami životného prostredia Slovenska, Rakúska a Maďarska. Výbor sa bude stretávať každý štvrtrok a bude sa ho zúčastňovať taktiež projektový manažment. Výbor bude zodpovedný za zásadné rozhodnutia vrátane výberu projektového manažéra, prejednávanie zásadných vedeckých, riadiacich a finančných otázok projektu a schvaľuje správy o projekte pred ich dorúčením komisii.

Stáli verejní zamestnanci zahrnutí v rozpočte projektu dostanú v prípade schválenia projektu osobitné poverenie. Základné vzťahy medzi jednotlivými jednotkami projektového manažmentu sú uvedené v nasledujúcej schéme:

Priradenie projektových zamestnancov v organizačnej schéme je ustanovené pre každú čiastkovú aktivitu a tiež vo formulári žiadosti F1. Nie všetci členovia tímu znázornení v organizačnej schéme budú vyplácaní z LIFE projektového rozpočtu ako personál. Niektorí z nich sú bežnými zamestnancami partnerov a budú zapojení do projektu iba ako znalci. Úlohy projektového tímu zamestnancov sú nasledovné:

Zamestnanci platení z projektu:

Pozícia	Partner	Úväzok	Aktivita	Zodpovednosť
Projektový manažér	BROZ	trvalý, plný	E1	Celkový manažment projektu
Asistent projektového manažéra	BROZ	dočasný, plný	E1	Druhá najdôležitejšia osoba pre chod celého projektu
Finančný manažér	BROZ	trvalý, plný	E5	Celkový finančný manažment, koordinácia výdavkov medzi 4 krajinami
Technický terénny asistent	BROZ	dočasný, plný	C4-6	Manažér všetkých konkrétnych ochranných opatrení realizovaných BROZ
Terénny pracovník	BROZ	dočasný, čiastočný	C4-6	Terénna práca počas konkrétnych ochranných aktivít
Geodeti	VÚVH	dočasný, plný	A3, A4	Príprava technickej dokumentácie
Inžinieri - projektanti	VÚVH	dočasný, plný	A3, A4	Príprava technickej dokumentácie
Vedúci projektu	VÚVH	dočasný, plný	A3, A4, E2	Vedenie príprav a realizácie projektových aktivít a monitoringu
Technický vedúci	VÚVH	trvalý, plný	A3, A4, E2	Vedenie príprav a realizácie projektových aktivít a monitoringu
Pracovník	VÚVH	dočasný, plný	E2	Realizácia monitoringu
Zoológ, vedecký koordinátor	PriFUK	dočasný, čiastočný	A1, E3	Príprava štúdie A1, monitoring aktivít
Mamaliológ	PriFUK	dočasný, čiastočný	A1, A2, E3	Príprava štúdií A1, A2, monitoring aktivít
Zoológ	PriFUK	dočasný, čiastočný	A2, E3	Príprava štúdie A2, monitoring aktivít
Technický a administratívny asistent	PriFUK	trvalý, plný	A1, E3	Príprava štúdie A1, monitoring aktivít, pomoc projektovému manažmentu

Odborník na prírodu a návštevníkov	NP NSS	dočasný, plný	D5	Príprava a zabezpečenie vzdelávania, stretnutí a školení v rámci aktivity D5
PR odborník na prírodu	PK	dočasný, čiastočný	D7, D8	Príprava výstavy a filmu
Vedeckí pracovníci	VZZ	dočasný, plný	D4	Príprava aktivít medzinárodnej spolupráce v rámci aktivity D4
Vedúci projektu	VZZ	dočasný, čiastočný	D4	Manažment projektovej aktivity D4 a medzinárodnej spolupráce VZZ
Poradca	MŽP SR	trvalý, plný	C1b	Vyhlasovanie území Natura 2000

Pracovníci, ktorí nebudú vyplácaní ako zamestnanci projektu:

Pozícia	Partner	Úväzok	Aktivita	Zodpovednosť
VÚVH účtovník	VÚVH	žiadny	E5	Finančný manažment každého zo zúčastnených partnerov, stály kontakt s finančným manažérom BROZ
PriFUK účtovník	PriFUK	žiadny	E5	
NP NSS účtovník	NP NSS	žiadny	E5	
PK účtovník	PK	žiadny	E5	
VZZ účtovník	VZZ	žiadny	E5	

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Projektové správy poskytujú pravidelné informácie o projekte, o stave jeho implementácie, prípadných problémoch a ťažkostiach, pozadí projektu a plnení predloženého časového plánu projektových aktivít. Pravidelné správy s relevantnými prílohami budú poskytované komisii a externým monitorovacím tímom v závislosti od časového rozvrhu, formulár C2.

Manažér projektu bude riadiť projekt a dohliadať na jeho priebeh a harmonogram, manažovať a koordinovať projektové aktivity s partnermi a subdodávateľskými spoločnosťami, organizovať verejné obstarávanie na tovar a služby, dohliadať na ostatný projektový personál a udržiavať kontakt s Európskou komisiou a jej externými monitorovacími tímami. On/ona bude primárne zodpovedný za všetky aktivity vykonávané v priebehu projektu, so zameraním predovšetkým na kľúčové aktivity projektu. V záujme zabezpečenia riadneho fungovania projektových aktivít bude manažér kontrolovať vykonávanie všetkých činností, najmä plnenie rozvrhu.

Hlavné informácie, ktoré budú môcť byť použité aj na monitorovanie priebehu projektu, budú uvedené v zozname termínov na konci tohto dokumentu. Avšak, taktiež môže byť dôležité monitorovať pokrok projektu zložitejších aktivít ešte pred uzávierkou (napr. pre úpravy niektorých časových rozvrhov či aktivít), taktiež bude určený a kontrolovaný špeciálny harmonogram termínov pre zložitejšie aktivity. Takýto detailný rozvrh aktivít bude vytvorený v počiatočnej fáze realizácie projektu, po dohode projektového manažéra a jednotlivých partnerov zodpovedných za danú aktivitu.

Právomoci projektového manažéra vo vzťahu k zamestnancov projektu z BROZ ho oprávňujú priamo riadiť prácu zamestnancov. Avšak, zostávajúci projektový personál ostatných partnerov nie je priamo riadený projektovým manažérom. Každý zúčastnený partner si zvolí vedenie priamo sa zodpovedajúce projektovému manažérovi. Je to v kompetencii každého zúčastneného partnera organizovať svoje vnútorné a komunikačné linky.

Napriek tomu, v prípade veľkého meškania oproti časovému harmonogramu alebo v prípade iných problémov ktoréhokoľvek z partnerov pri realizácii projektu, manažér môže usmerniť partnera aj priamo, pozastavením platby príspevku Európskej komisii tomuto partnerovi, až do doby, kým nebude aktivita úspešne zrealizovaná alebo kým nebude daný problém vyriešený.

Tieto pravidlá, zodpovednosti a komunikačné linky budú podrobne definované vo vzájomnej dohode podpísanej medzi koordinujúcim žiadateľom (BROZ) a každým z pridružených žiadateľov po oficiálnom chválení projektu a pred jeho začatím. Na uľahčenie vykonávania

tejto aktivity, BROZ zaobstará PC a softvér, čo je podrobne uvedené vo formulári F4b. Vybavenie bude použité aj pri iných aktivitách.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Zamestnanie projektového tímu, efektívny a hladký priebeh projektu.

AKTIVITA E.2: Hydrobiologický a hydromorfologický monitoring

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Monitoring hydrobiologických zmien a hodnotenie kvality vody na Čiližskom potoku s ohľadom na zavádzanie ochranných aktivít.

Monitoring zmien režimu podzemných a povrchových vôd v obnovených lokalitách – hlavne dynamika toku a režim výšky vodnej hladiny (detailný návrh monitoringu bude sformulovaný na základe výsledkov aktivít A.3 a A.4); monitoring bude taktiež zahŕňať potvrdenie efektivity navrhnutých a zavedených objektov.

Dôvody prečo je aktivita potrebná:

Hydrologický monitoring umožní zhodnotiť vplyv zrealizovaných ochranných opatrení. Možné modifikácie a korekcie navrhnutých aktivít budú zrealizované, ak takéto návrhy vyplynú z monitoringu. Tvrdé opatrenia – predovšetkým obnova mokradí sa bude riadiť stavom vody v oblasti a získanými údajmi z monitoringu, ktoré budú využité nie len pri propagácii projektu a ochrannom manažmente, ale aj pri iných činnostiach človeka v oblasti.

Partner zodpovedný za realizáciu: VÚVH

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Hydrobiologická a hydromorfologická správa zostavená na konci projektu.

AKTIVITA E.3: Monitoring vplyvu projektových aktivít na populáciu *Microtus oeconomus mehelyi* a iné organizmy

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Kvalitatívny a kvantitatívny výskum prebiehajúci na projektových lokalitách.

Bude vytvorená databáza údajov z projektového územia. Budú zozbierané už existujúce dáta. Nakoľko niektoré aspekty tohto projektu majú demonštratívny a inovátny charakter, toto sa bude špeciálne monitorovať vzhľadom na podporu týchto aktivít a poukázanie ich priaznivého vplyvu na cieľový druh.

Monitoring *M. o. mehelyi* zahŕňa dve časti: Prvou je rozsiahly monitoring cca 15 až 20 lokalít s výskytom *M. o. mehelyi*. Druhou je intenzívny monitoring projektových území pred a počas ochranného manažmentu (aktivity C.1-7).

Obe časti sú založené na údajoch získaných odchytní do živolovných pascí, čo bude spojené s odberom genetického materiálu. Základ pre oba – rozsiahly a intenzívny monitoring, budú predstavovať výsledky z výskumu pre aktivity A.1 a A.2 pred začatím C aktivít. Populačné charakteristiky, zmeny preferencií mikrohabitatu a priestorová aktivita u *M. o. mehelyi* bude pozorovaná na intenzívne monitorovaných lokalitách za účelom porovnania trendov medzi manažovanými a nezmenenými lokalitami. Genofond cieľového druhu na týchto lokalitách bude získavaný za účelom stanovenia zmien v štruktúre a na zistenie zmien v prepojení biotopov (na základe toku génov).

Vybrané modelové skupiny organizmov (vyššie rastliny, hmyz, obojživelníky, iné druhy cicavcov) budú monitorované na území, na ktorom budú prebiehať konkrétne projektové aktivity. Tieto skupiny boli vybrané, pretože spĺňajú nasledovné kritériá: (i) sú schopné indikovať zmeny životného prostredia; (ii) majú potenciál byť dobrým indikátorom kvality životného prostredia pre cieľový druh; (iii) čiastočne môžu indikovať zmeny v potravnnej ponuke pre cieľový druh; (iv) identifikácia modelového organizmu až do druhu je pomerne ľahká.

Fytcenologické charakteristiky biotopu budú poskytnuté na základe druhového zloženia vyšších rastlín. Takýmto spôsobom bude zabezpečená nevyhnutná spätná väzba úspechu plánovaného vytvárania alebo obnovy biotopov.

Každá monitorovaná skupina bude pozbieraná pre zistenie druhovej skladby (=kvalitatívny výskum) a zistenie počtu dôležitých indikátorových druhov (=kvantitatívny výskum).

Rozsiahly a intenzívny monitoring. Rozsiahly monitoring pozostáva z kratších, dva dni trvajúcich sérií vykonávaných dvakrát ročne na lokalitách s výskytom *M. o. mehelyi* nepozmenených projektovými aktivitami.

Intenzívny monitoring pozostáva z odchytoch do živolovných pascí na vybraných lokalitách, ktoré plánujú byť pozmenené projektovými aktivitami. Päť odchytoch sérií prebehne ročne, každá s trvaním 5 dní.

Na základe charakteru metód použitých pri monitoringu *M. o. mehelyi* (odchyt do živolovných pascí) vyplýva, že drobné cicavce prítomné v spoločenstve sa budú odchytať spolu s cieľovým druhom.

Jednou s charakteristík, ktoré budú zaznamenávané, je podiel *M. o. mehelyi* v spoločenstve drobných cicavcov, najmä v rámci skupiny potenciálnych konkurentov konzumujúcich vegetatívne časti rastlín (hraboš poľný, prípadne hryzec vodný či hrdziak lesný). Vzrastajúci podiel cieľového druhu bude posudzovaný ako relatívne kritérium zvyšujúcej sa kvality biotopu. Ďalšou charakteristikou, ktorá pozitívne koreluje s kvalitou biotopu je početnosť populácie, podiel a počet rozmnožujúcich sa jedincov a genetická variabilita.

Okrem tohto intenzívneho monitoringu budú tieto lokality monitorované aj pre iné vybrané modelové skupiny organizmov. Frekvencia návštev a vzorkovania bude závisieť od biologických charakteristík vybraných druhov.

Obojživelníky budú odchyťované 3-4 razy za sezónu, zozbierané na rôznych vývinových stupňoch. Vo všeobecnosti platí, že čím je vyššia diverzita tejto skupiny, tým lepšia je kvalita biotopu.

Pre monitorovanie hmyzu budú vybraté dve modelové skupiny – vážky a vodné chrobáky. Budú zozbierané na lokalitách aktivít C1a, C2 a C3, pravidelne 1-2 razy mesačne medzi aprílom a Septembrom. Výsledky budú vyhodnotené na základe zisteného druhového zloženia s udaním prítomnosti/neprítomnosti (alebo početnosti, ak je to možné) indikačných druhov.

Monitoring vyšších rastlín bude spravený na všetkých lokalitách, kde budú prebiehať C aktivity. Na základe výsledkov, rastlinné spoločenstvá a následne biotopy budú identifikované a charakterizované. Popri identifikácii spoločenstva bude taktiež hodnotená prítomnosť/neprítomnosť a početnosť indikačných druhov.

Prispôsobenie projektových aktivít bude nasledovať viacerými spôsobmi, najdôležitejšia bude biologická charakteristika optimálnych biotopov pre *M. o. mehelyi* v regióne. Na miestach C aktivít budú počas revitalizácie prispôbované technické parametre tak, aby vytvorili podmienky podobné podmienkam v optimálnych biotopoch pre *M. o. mehelyi*. Toto je dôležité, pretože reálne obsadzovanie novo vytvorených/obnovených biotopov *M. o. mehelyi* môže trvať dlhší čas ako objavenie sa iných indikačných organizmov. Iné spôsoby zahŕňajú použitie indikačných atribútov monitorovaných organizmov za účelom získania dát o súčasnom ekologickom stave lokalít, čo umožňuje navrhnutie technických úprav aktivít C.

Monitoring bude prebiehať počas celého obdobia projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Priamy monitoring populácie *M. o. mehelyi* a zhrnutie predošlých údajov umožnia merať vplyv zrealizovaných ochranných opatrení. Možné modifikácie a korekcie navrhnutých opatrení budú urobené, ak takéto odporúčania vyplynú z monitoringu. Výstupy monitoringu budú slúžiť ako podklad potrebný pre prezentáciu projektu, zvyšovanie informovanosti a navrhovanie poprojektových ochranných opatrení.

Monitoring bioty (inej ako *M. o. mehelyi*) poskytne doplňujúce informácie o kvalite biotopov a vplyvoch projektových aktivít. Budú poskytnuté nevyhnutné informácie potrebné pre ochranu cieľového druhu – napr. údaje o ekologickej situácii na obnovených lokalitách, informácie o dostupnosti potravy pre cieľový druh a nevyhnutné informácie o zmenách v biotope v prípade, keď priamy monitoring *M. o. mehelyi* nebude môcť poskytnúť dostačujúce výsledky. Výstupy tohto monitoringu budú slúžiť ako podklad pre prezentáciu projektu, zvyšovanie informovanosti a navrhovanie poprojektových ochranných opatrení.

Výstupy monitoringu sú potrebné pre aktivitu E.5 – ochranný plán po-LIFE pre *M. o. mehelyi*.

Partner zodpovedný za realizáciu: PriF UK.

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Bude vytvorená databáza s obsahom odhadovaným na približne niekoľko stoviek záznamov. Na konci každého roka bude poskytnutá správa o monitoringu s najdôležitejšími výsledkami na získanie spätnej väzby k zavádzaniu konkrétnych ochranných opatrení. Budú poskytnuté vedecké informácie o vybraných skupinách bioty z projektového územia. Na konci projektu bude vydaná záverečná súhrnná správa ohľadom celého projektu.

AKTIVITA E.4: Spolupráca s inými projektmi

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Budú vytvorené kontakty s podobnými projektmi orientovanými na ohrozené druhy drobných cicavcov a na mokrade a lužné oblasti a zorganizované projektové návštevy. Budú osvojené rôznych prístupov a zvážené ich možné implikácie pre ochranné aktivity projektu. Pre spoluprácu budú vybrané chránené územia s podobnými problémami, prírodnými podmienkami a sociálno-ekonomickým pozadím. Práve preto budú uprednostnené hlavne projekty v Panónskej oblasti a Podunajskej nížine. Navrhnuté riešenia v rámci projektu budú konzultované s odborníkmi z iných projektových území. Spoluprácu budú realizovať predovšetkým členovia projektového tímu. Predávanie skúseností bude umožnené taktiež kľúčovým subjektom a rozhodujúcim ľuďom. Táto aktivita bude prebiehať počas celého obdobia projektu.

Plánujeme navštíviť minimálne 6 projektov zameraných na ochranu ohrozených druhov drobných cicavcov, mokradí a lužných oblastí, a to najprv v krajinách EÚ a neskôr aj v ostatných európskych krajinách. Navštívené organizácie budú hlavne mimovládne a národné inštitúcie, taktiež sa zameriame na univerzity a záchranné centrá. Budeme budovať tieto kontakty počas 6 rokov trvania projektu; nie je teraz možné vedieť o všetkých aktivitách, ktoré budú prebiehať v rámci Európy v oblasti nasledujúcich 6 rokov.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Spolupráca s inými projektmi bude veľmi prospešná pre vzájomnú výmenu informácií a know-how, zdieľanie skúseností, prezentácie úspešných príkladov a najlepšie osvedčených praktík. V niektorých prípadoch je žiaduce navštíviť iné miesta a vidieť nefragmentované a vhodne fungujúce lužné ekosystémy so všetkými prirodzenými charakteristikami či tradičným spôsobom využívania krajiny lokálnymi obyvateľmi.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Vytvorenie kontaktov s relevantnými projektmi na ochranu druhov, obnovu riečnych a mokradových biotopov. Vzájomná výmena informácií a skúseností, návštevy projektových území a obnovovacích aktivít. Konzultácie a porovnanie rôznych prístupov, metód a posilnenie medzinárodnej spolupráce. Zvýšená informovanosť projektového tímu.

AKTIVITA E.5: Finančný manažment a audit

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Finančný manažér, najatý na plný úväzok, skúsený v slovenskom a európskom účtovníctve bude zodpovedný za výdavky a prípravu finančných správ.

Finančný manažér je zodpovedný za celkový finančný manažment projektu, plánovanie finančných transakcií a rozdeľovanie financií pridruženým žiadateľom. Prípravu finančných správ (pre projektového manažéra, riadiaci výbor, Európsku komisiu), verejné obstarávanie atď. Koordinácia 6 partnerov zo 4 krajín vo finančných záležitostiach projektu, komunikácia s účtovníkmi všetkých partnerov, pravidelné vypracovávanie finančných správ a iné povinnosti spomenuté vyššie budú vyžadovať 50% pracovného času finančného manažéra. V ďalších 50% pracovného času táto pozícia zahŕňa vedenie účtovníctva.

Nezávislý auditor, nominovaný žiadateľom, bude overovať účtovnú závierku poskytovanú komisii v záverečnej správe. Táto aktivita bude prebiehať počas celého obdobia projektu.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Prehľadné a presné vedenie finančných operácií je nevyhnutne dôležité pre celkové vedenie projektu (E.1) a audit.

Auditovanie je podmienkou LIFE projektov. Auditor poskytuje externú kontrolu žiadateľovi, ak sú splnené všetky právne požiadavky a LIFE ustanovenia.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Prehľadné záznamy financovania projektu (výdavky + príjmy).

Výročné správy o audite potvrdzujúce transparentný a presný záznam o projektových financiách (výdavkoch + príjmoch). Výročná správa o audite bude súčasťou záverečnej technickej správy.

AKTIVITA E.6: Po-LIFE ochranársky plán pre *Microtus oeconomus mehelyi*

Popis (čo, ako, kde a kedy):

Po-LIFE ochranársky plán bude samostatnou kapitolou záverečnej správy, prezentovanej slovensky, nemecky, maďarsky a anglicky. Tu bude uvedené, ako sa plánuje pokračovať v projektových aktivitách započatých v priebehu projektu v období po jeho ukončení a ako bude zabezpečený dlhodobý manažment projektového územia a cieľového druhu M. o. mehelyi a jeho biotopov. Úlohou tohto plánu je poskytovať informácie o tom, ktoré aktivity budú realisticky vykonané, kedy, kým, a za použitia akých finančných zdrojov. Žiadny špeciálny rozpočet nie je plánovaný na vypracovanie plánu.

Vo všeobecnosti sa očakávajú tri typy projektových výsledkov, s rôznymi potrebami financovania po ukončení projektu:

1. Žiadne ďalšie financovanie nie je potrebné – napríklad ochrana prirodzených lesov alebo mokradí na území odkúpenom od súkromných vlastníkov, kde nie sú potrebné žiadne aktívne zásahy.
2. Údržba vodohospodárskych technických objektov – bežná údržba objektov postavených počas projektu (zhybky, priehradky, atď.) bude realizovaná zo strany ich vlastníkov – vodohospodárskych autorít z ich vlastného rozpočtu.

3. Pravidelný manažment krajiny – ako zachovávanie lúk a pastvín, atď. Môže byť podporovaná z dostupných zdrojov programu na podporu rozvoja vidieka.

Toto bude detailne popísané v závislosti od aktuálnej situácie v poprojektovom ochranárskom pláne.

Dôvody, prečo je aktivita potrebná:

Po- LIFE ochranársky plán je nevyhnutnou súčasťou LIFE+ projektov.

Partner zodpovedný za realizáciu: BROZ

Očakávané výsledky (kvantifikovať):

Po-LIFE ochranársky plán.

DORUČITELNÉ PRODUKTY PROJEKTU

Názov	Kód aktivity	Termín
Štúdia výskytu <i>M. o. mehelyi</i>	A.1	31/12/2010
Genetická a ekologická štúdia	A.2	30/06/2015
Odborná štúdia Čiližského potoka	A.3	31/12/2011
Odborná štúdia vodného režimu iných vybraných mokradí	A.4	31/12/2011
Technická dokumentácia revitalizačných aktivít	A.5	30/06/2013
Odborná štúdia nížinných lúk a trstinových porastov	A.6	31/12/2012
Odborná štúdia na biokoridori	A.7	31/12/2012
1. návrh hraníc nových území Natura 2000	C.1b	31/12/2011
2. návrh hraníc nových území Natura 2000	C.1b	31/12/2012
Konečný návrh hraníc nových území Natura 2000	C.1b	30/06/2015
Vyhlasovací dekrét nových území Natura 2000	C.1b	31/12/2015
Informačné, vzdelávacie a propagačné materiály	D.2	31/05/2013
Správy pre verejnosť	D.2	30/09/2015
Informačné panely	D.3	30/06/2012
10 tlačových správ	D.9	31/12/2015
30 článkov o projekte	D.9	30/09/2015
Výsledky hydrobiologického a hydromorfologického monitoringu	E.2	30/11/2015
Správa monitoringu <i>M. o. mehelyi</i> 2010	E.3	31/12/2010
Správa monitoringu <i>M. o. mehelyi</i> 2011	E.3	31/12/2011
Správa monitoringu <i>M. o. mehelyi</i> 2012	E.3	31/12/2012
Správa monitoringu <i>M. o. mehelyi</i> 2013	E.3	31/12/2013
Správa monitoringu <i>M. o. mehelyi</i> 2014	E.3	31/12/2014
Databáza monitoringu <i>M. o. mehelyi</i>	E.3	31/08/2015
Po-LIFE ochranársky plán	E.6	30/11/2015

HLAVNÉ BODY PROJEKTU

Názov	Kód aktivity	Termín
Terénne zmapovanie populácie	A.1	31/01/2012
Nadobudnutie 50 ha pôdy – pre zavedenie kľúčových ochranárskych opatrení	B.1	31/12/2010
Nadobudnutie 70 ha pôdy (50 ha do roku 2010 + ďalších 20 ha)	B.1	31/12/2012
Nadobudnutie 90 ha – celková rozloha	B.1	31/12/2014
Čiližský potok obnovený	C.1a	31/12/2014
Rokovania s SVP	C.1b	31/12/2010
1. návrh hraníc nových území Natura 2000 na základe výsledkov activity A1	C.1b	31/12/2011
2. návrh hraníc nových území Natura 2000 na základe	C.1b	31/12/2012

výsledkov aktivity A5 a rokovaní so zainteresovanými osobami		
Záverečný návrh nových hraníc území Natura 2000	C.1b	30/06/2015
Vyhlásenie nových území Natura 2000	C.1b	31/12/2015
Obnovenie mokradí v Čičovskej oblasti (160 ha)	C.2	30/06/2015
Obnovenie vybraných mokradí	C.3	30/06/2015
Obnovenie 100 ha lúk	C.4	31/12/2015
Zavedenie manažmentu trstinových porastov (150 ha)	C.5	30/11/2015
Obnovené a vytvorené biokoridory (15 000 m)	C.6	30/11/2015
Spustená projektová internetová stránka	D.1	30/06/2010
1. študijná návšteva Holandska	D.4	31/12/2010
2. študijná návšteva Holandska	D.4	31/12/2012
1. návšteva projektových miest holanďanmi	D.4	31/12/2011
2. návšteva projektových miest holanďanmi	D.4	31/12/2013
1. 2-dňová študijná návšteva pre zainteresované osoby z Rakúska/Maďarska	D.5	31/12/2011
2. 2-dňová študijná návšteva pre zainteresované osoby z Rakúska/Maďarska	D.5	31/12/2013
6 krátkych študijných návštev pre 10-15 odborníkov z SK/AT/HU	D.5	31/12/2015
1. technický workshop	D.5	31/12/2011
2. technický workshop	D.5	31/12/2013
10 prezentácií pre študentov	D.6	30/09/2015
20 sprevádzaných exkurzií pre študentov	D.6	30/09/2015
10 prezentácií pre verejnosť	D.6	30/09/2015
15 sprevádzaných exkurzií pre verejnosť	D.6	30/09/2015
30 výstav	D.7	30/09/2015
4 tlačové konferencie	D.7	31/12/2015
10 rozhovorov do rádia	D.7	30/09/2015
5 TV vystúpení	D.7	30/09/2015
Najatí projektoví zamestnanci	E.1	30/04/2010

ZASIELANIE SPRÁV

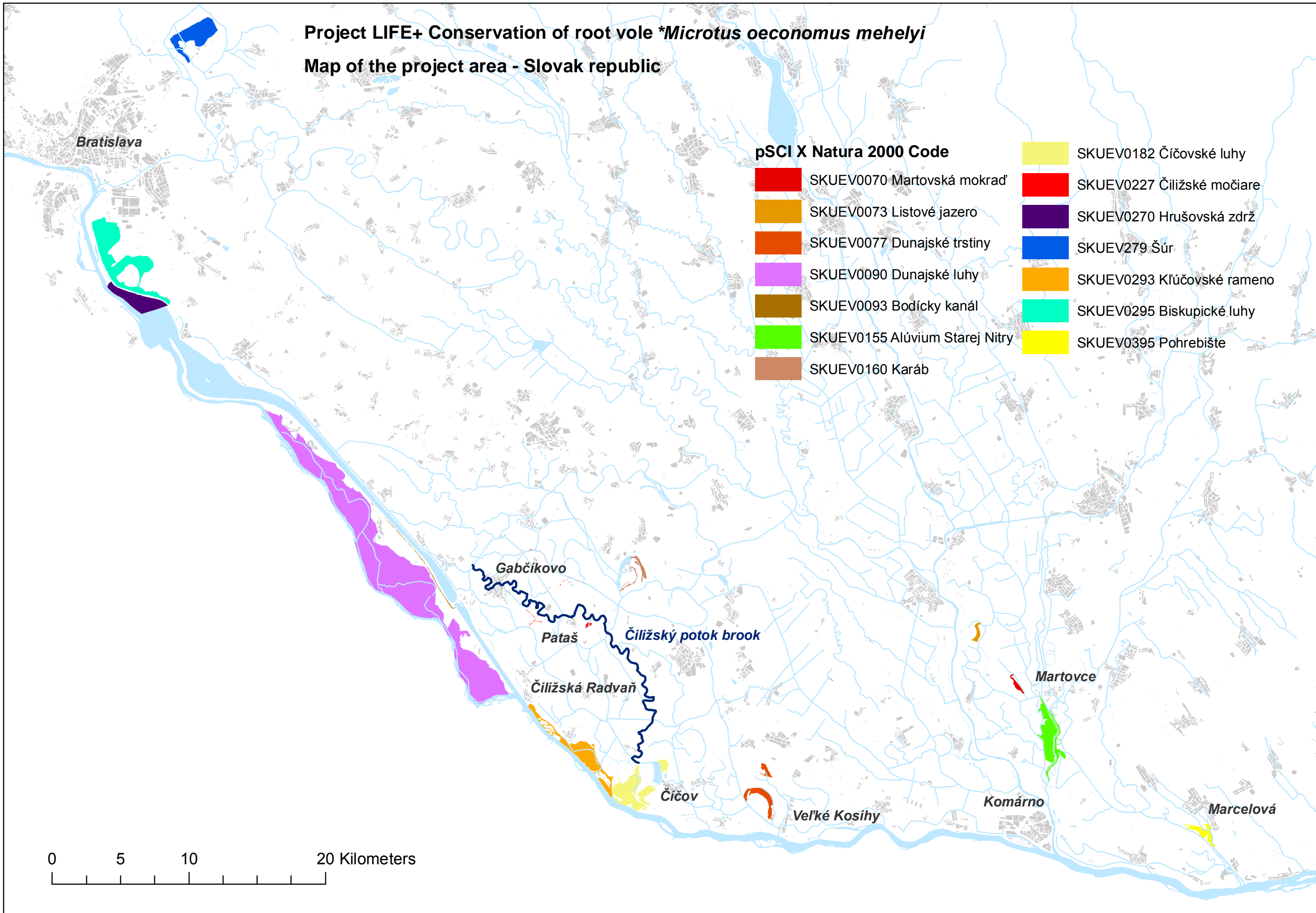
Typ správy	Termín
Úvodná správa - Inception Report	30/09/2010
Správa o pokroku - Progress Report n°1	28/02/2011
Správa o pokroku - Progress Report n°2	28/02/2012
Strednodobá správa s požiadavkou platby- Mid-term Report with payment request	28/02/2013
Správa o pokroku - Progress Report n°3	28/02/2014
Správa o pokroku - Progress Report n°4	28/02/2015
Záverečná správa s financiami - Final Report with payment request	31/12/2016

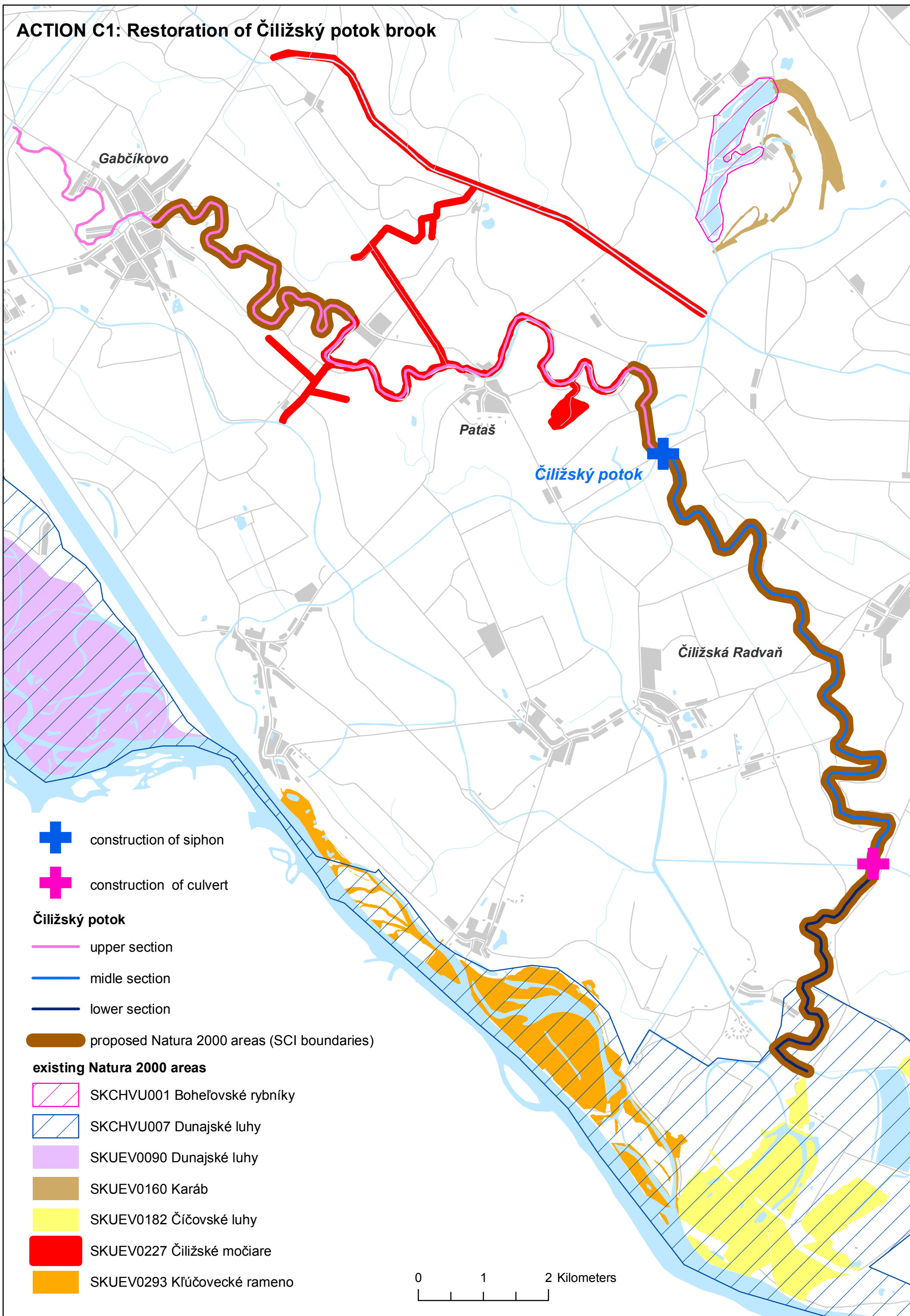
Časový plán

Action	2010				2011				2012				2013				2014				2015			
No.	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
A. Prípravné aktivity, vypracovanie manažmentových plánov a/alebo plánov aktivít:																								
A.1	X	X	X	X	X	X	X	X																
A.2			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
A.3	X	X	X	X	X	X	X	X																
A.4	X	X	X	X	X	X	X	X																
A.5							X	X	X	X	X	X	X	X										
A.6			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X												
A.7			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X												
B. Nákup/prenájom pôdy a/alebo práva:																								
B.1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
C. Konkrétne ochrannárske aktivity:																								
C.1a							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
C.1b			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C.2										X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
C.3										X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
C.4												X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C.5												X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C.6												X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D. Povedomie verejnosti a šírenie výsledkov:																								
D.1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D.2					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D.3							X	X	X	X	X	X	X	X	X									
D.4			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
D.5					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D.6									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D.7				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
D.8					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
D.9									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E. Celkové riadenie a monitorovanie projektu:																								
E.1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.2	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
E.3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.4	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.5	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
E.6																					X	X	X	X

Project LIFE+ Conservation of root vole *Microtus oeconomus mehelyi*
Map of the project area - Slovak republic

ACTION C1: Restoration of Čiližský potok brook

construction of siphon

construction of culvert

Čiližský potok

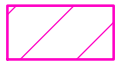
upper section

middle section

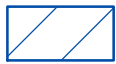
lower section

proposed Natura 2000 areas (SCI boundaries)

existing Natura 2000 areas

SKCHVU001 Bohelovské rybníky

SKCHVU007 Dunajské luhy

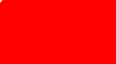
SKUEV0090 Dunajské luhy

SKUEV0160 Karáb

SKUEV0182 Čičovské luhy

SKUEV0227 Čiližské močiare

SKUEV0293 Klúčovecké rameno

0 1 2 Kilometers

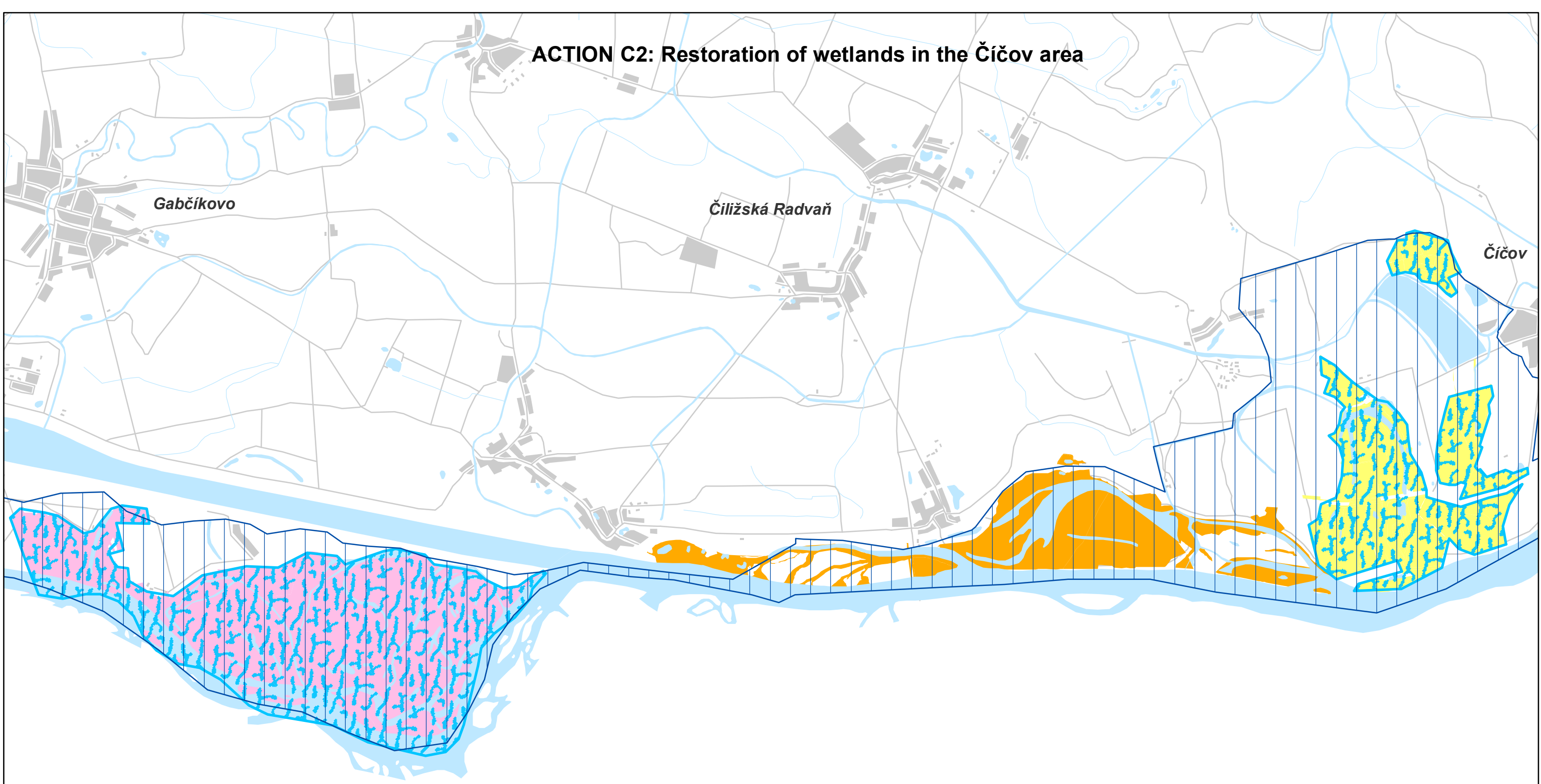

ACTION C2: Restoration of wetlands in the Čičov area

Gabčíkovo

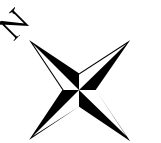
Čiližská Radvaň

Čičov

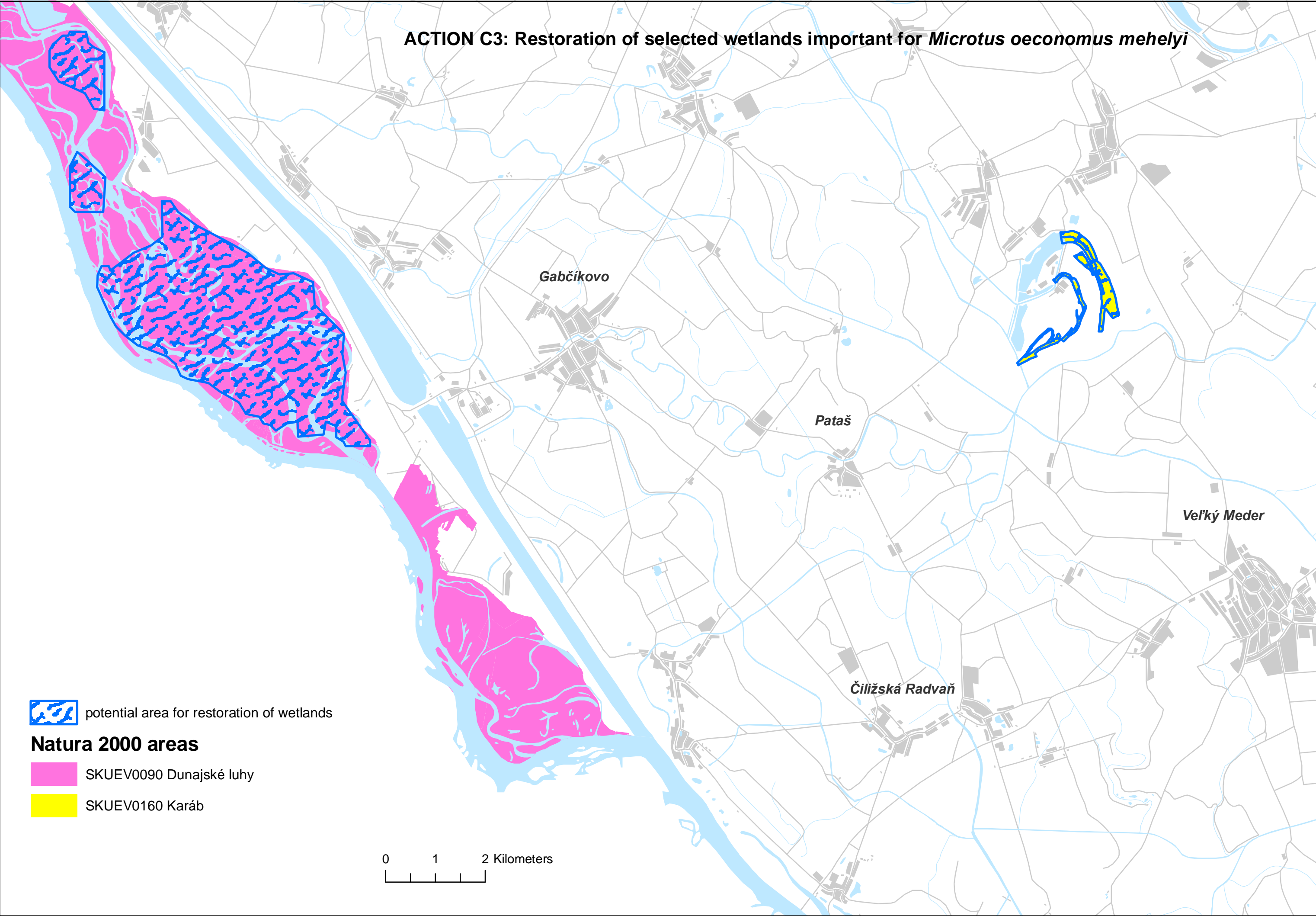

Natura 2000 areas

- SKCHVU007 Dunajské luhy
- potential area for restoration of wetlands
- SKUEV0090 Dunajské luhy
- SKUEV0182 Čičovské luhy
- SKUEV0293 Klíčovecké rameno

ACTION C3: Restoration of selected wetlands important for *Microtus oeconomus mehelyi*

 potential area for restoration of wetlands

Natura 2000 areas

 SKUEV0090 Dunajské luhy

 SKUEV0160 Karáb

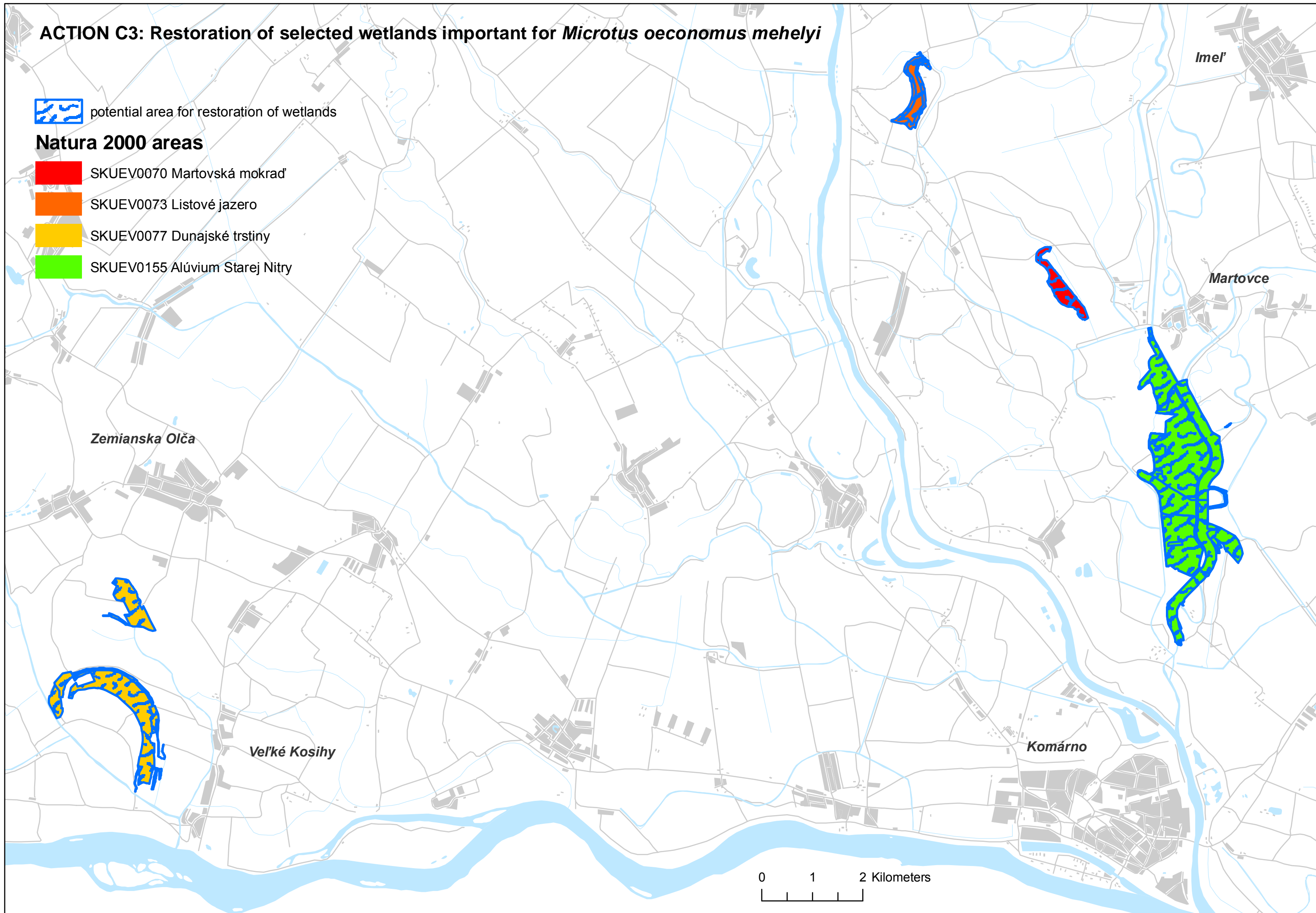
0 1 2 Kilometers

ACTION C3: Restoration of selected wetlands important for *Microtus oeconomus mehelyi*

 potential area for restoration of wetlands

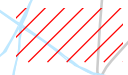

Natura 2000 areas

- SKUEV0070 Martovská mokrad'
- SKUEV0073 Listové jazero
- SKUEV0077 Dunajské trstiny
- SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry

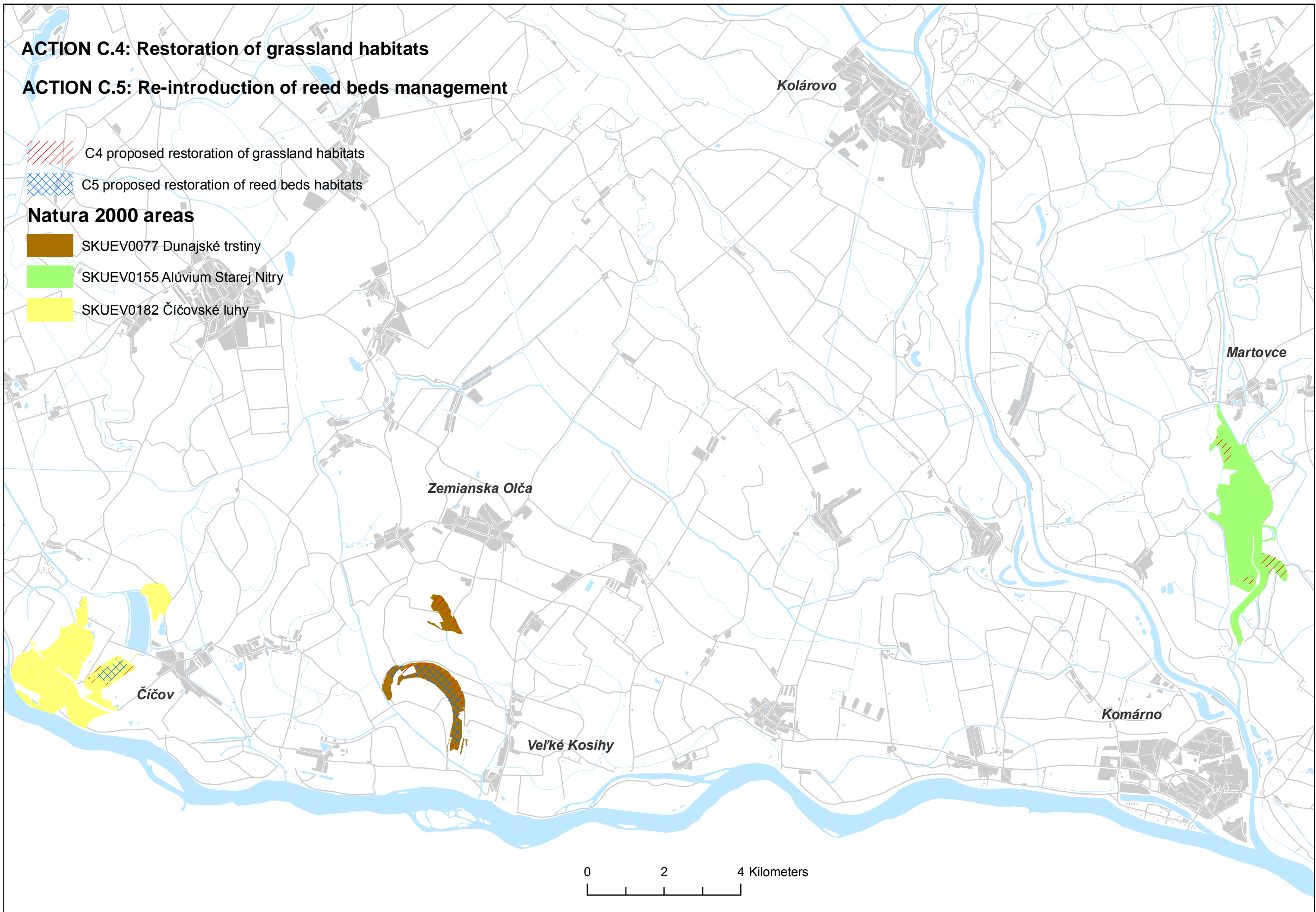
ACTION C.4: Restoration of grassland habitats

ACTION C.5: Re-introduction of reed beds management

- C4 proposed restoration of grassland habitats
- C5 proposed restoration of reed beds habitats

Natura 2000 areas

- SKUEV0077 Dunajské trstiny
- SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry
- SKUEV0182 Čičovské luhy

0 2 4 Kilometers

ACTION C.4: Restoration of grassland habitats

ACTION C.5: Re-introduction of reed beds management

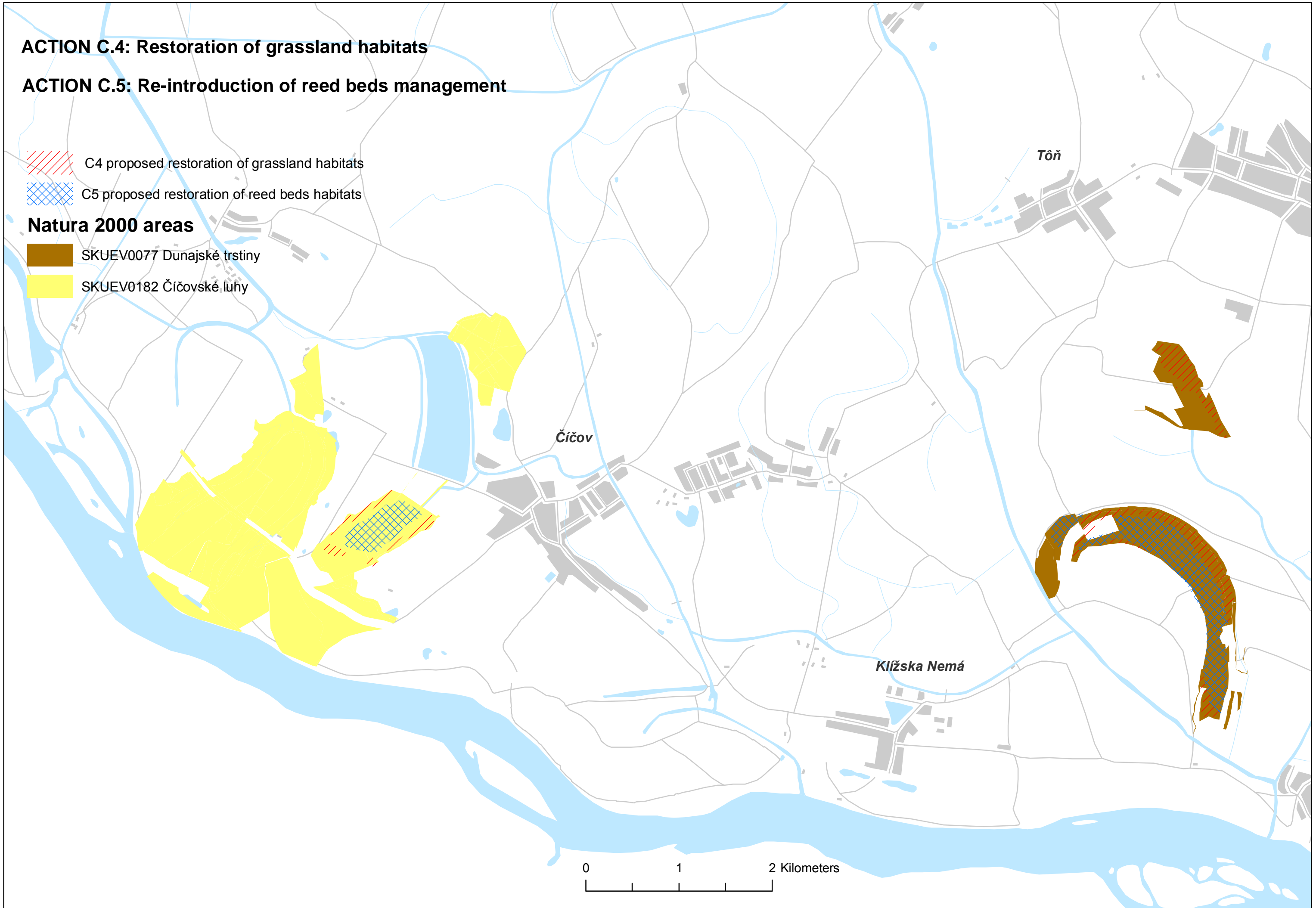
 C4 proposed restoration of grassland habitats

 C5 proposed restoration of reed beds habitats

Natura 2000 areas

 SKUEV0077 Dunajské trstiny

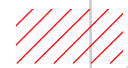

 SKUEV0182 Čičovské luhy

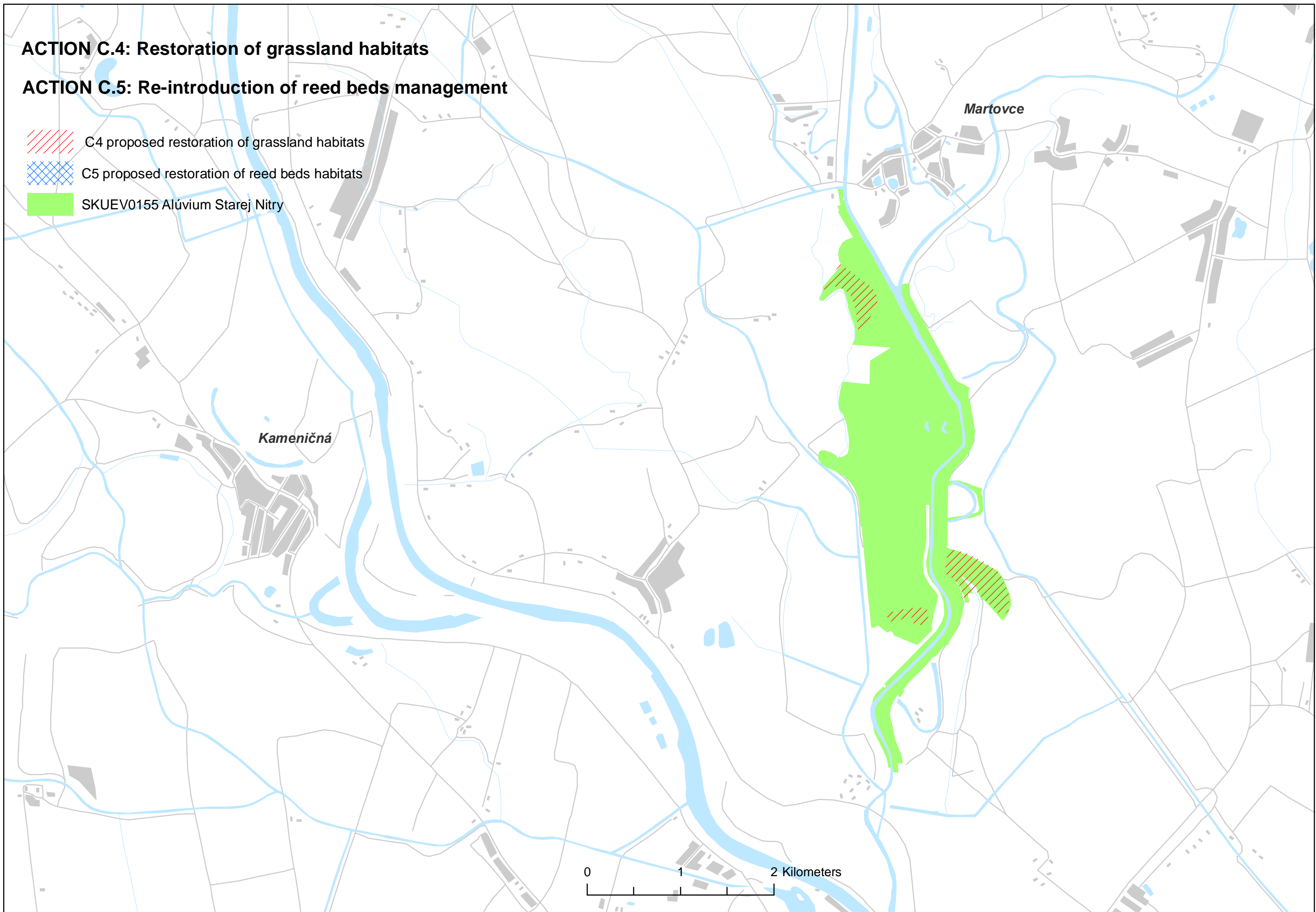

0 1 2 Kilometers

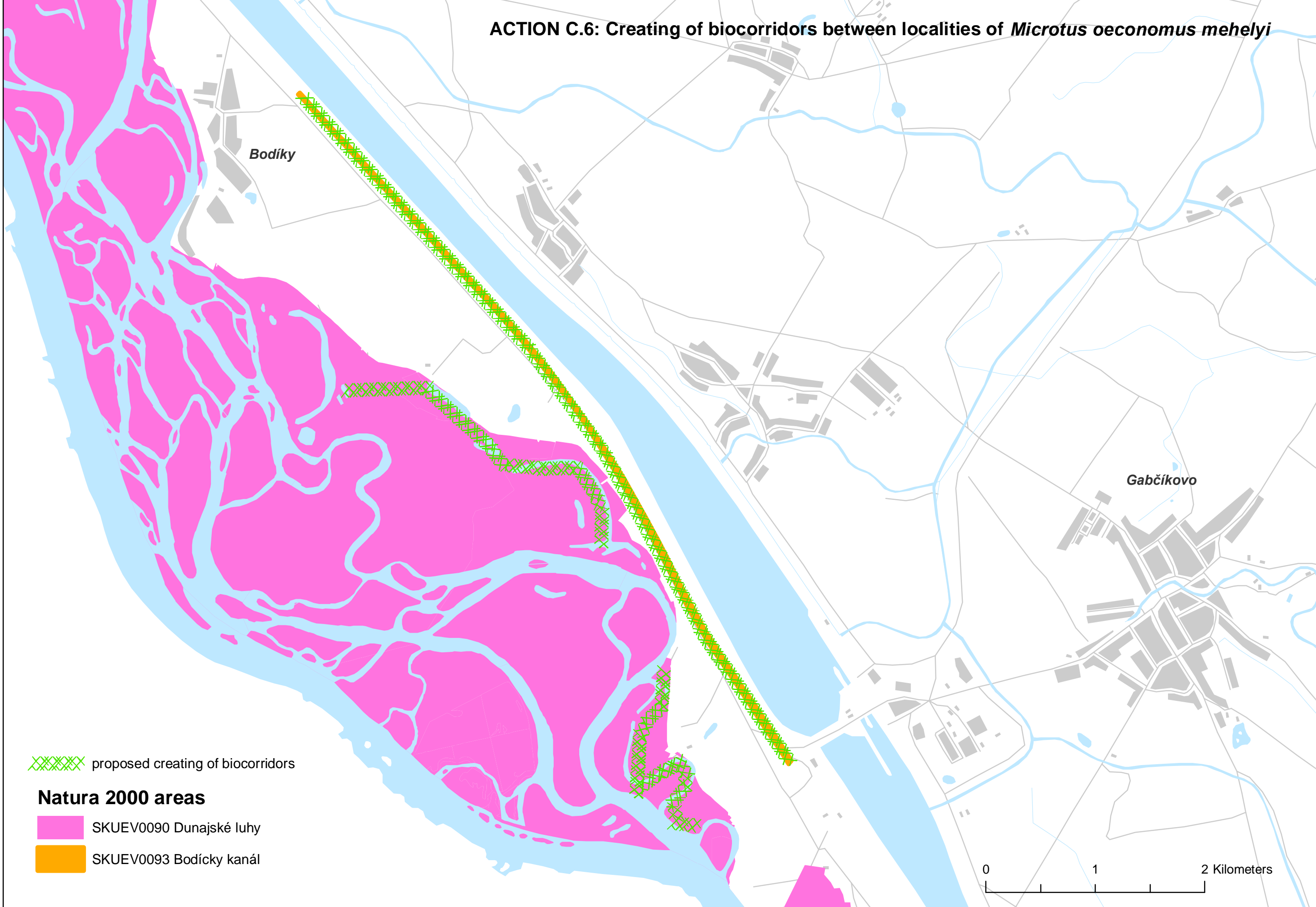
ACTION C.4: Restoration of grassland habitats

ACTION C.5: Re-introduction of reed beds management

- C4 proposed restoration of grassland habitats
- C5 proposed restoration of reed beds habitats
- SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry

ACTION C.6: Creating of biocorridors between localities of *Microtus oeconomus mehelyi*

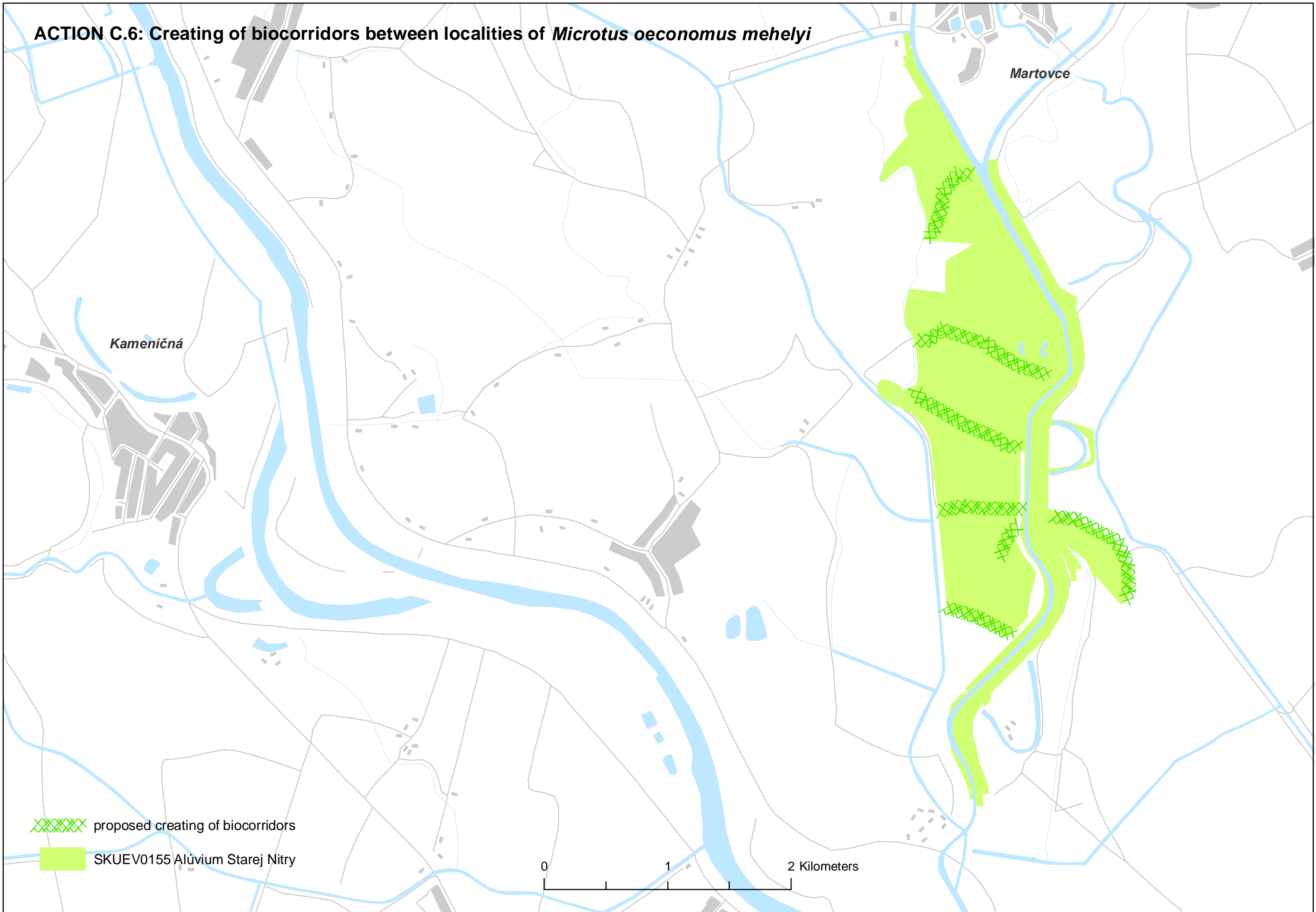

XXXXXX proposed creating of biocorridors

Natura 2000 areas

- SKUEV0090 Dunajské luhy
- SKUEV0093 Bodický kanál

ACTION C.6: Creating of biocorridors between localities of *Microtus oeconomus mehelyi*

Kameničná

Martovce

XXXXXX proposed creating of biocorridors
SKUEV0155 Alúvium Starej Nitry

0 1 2 Kilometers

ACTION C.6: Creating of biocorridors between localities of *Microtus oeconomus mehelyi*

Marcelová

XXXXXX proposed creating of biocorridors

Natura 2000 areas

SKUEV0395 Pohrebište

0 0.5 1 Kilometers

